דרך ברורה

תרשימי זרימה, טבלאות וציורים על הסוגייה

עופר סיון

מקרא סמלים

	מקור		מקור קבוע (משנה / ברייתא/ אימרה)
	קושיה		חלק מהדיון
	קושייה שאין עליה תשובה		סוגייה נוספת שהובאה תוך כדי הדיון
	תירוץ		מהלך דיון הגמרא
	קושיה שמתורצת		מקור שלמדים ממנו לסוגייה
	תירוץ שנדחה בקושייה		הוכחה וסיוע לשיטה
	דחייה סופית של הדיעה		הסקת מסקנה
	טעם לשיטה		הכרעת הלכה
	איכא דאמרי / לישנא אחרינא		הבהרת הדיעה
	סיכום של הסוגייה		תיקון המקור / דיעה
	חזרה למקור כדי לבררו		הסוגייה נישארת בקושיה ולא ניתן לתרצה
	הגדרת ההלכה בתנאים מסויימים	[ ]	הקדמה לעניין
	מוחלפת השיטה	( )	הוספה וביאור לעניין
	הצגת דיעה חולקת	רבא	דיעה שמתייחסים אליה בהמשך הסוגייה

ניקוד התלמוד שוחרר ידי תלמוד קורן נואה, על שמו של ויליאם דייוידסון, תחת רישיון CC BY-NC.

דפים נוספים על מסכת סוכה ושאר מסכתות ניתן לראות ב"פורטל הדף היומי"

הערות ותיקונים ניתן לשלוח למייל 345mail@gmail.com או לווטסאפ

תוכן הענינים

לשון המשנה "פסולה" [ב ע"א "תנן התם"- ב ע"א "תני תקנתא"] 3

סוכה למעלה מעשרים אמה [ב ע"א "יציאות השבת"- ג ע"א "לה דבר"] 3

שיעור סוכה קטנה [ג ע"א "אמר רב"- ע"ב "ביה אינשי"] 7

בית קטן שאין בו ד"א על ד"א [ג ע"ב "אמר מר"- "ליה בחצר"] 8

פסקי שמועות בהקטנת והגדלת גובה הסוכה [ג ע"ב "היתה גבוהה"- ד ע"ב "הניכרות וליכא"] 10

גוד אסיק ודיומדין בהלכות סוכה [ד ע"ב "תנו רבנן"-"אפילו טפח"] 13

מקור הדין שסוכה גבוהה עשרה טפחים [ד ע"ב "ושאינה גבוהה"- ה ע"ב "למשה מסיני"] 14

שיעורין, חציצין ומחיצין [ה ע"ב "שיעורין דאורייתא"- ו ע"ב 9 "דופן עקומה"] 18

מספר דפנות בסוכה כשרה [ו ע"ב 9 "ושאין לה"- 30 "מזרם וממטר"] 20

מיקום דופן טפח [ו ע"ב 30 "ואותו טפח"- ז ע"א 23 "צורת הפתח"] 21

סוכות שהן רשות היחיד [ז ע"א 23 "שתים כהלכתן"- ז ע"ב 10 "לא צריכא"] 23

דופן שחמה מרובה מצילתה [ז ע"ב 10 "ושחמתה מרובה"-"לה זוויות"] 25

סוכה עגולה [ז ע"ב "אחרים דתניא"-ח ע"ב 2 "כולי היא"] 26

סוכות שנבנו לא לשם סוכה [ח ע"ב 2 "אמר רבי"-"חיובא נינהו"] 28

סוכה ישנה [ט ע"א 1 "סוכה ישנה"-"להם משלהם"] 29

סוכה תחת אילן [ט ע"ב 1 "העושה סוכתו"-"משמע לן"] 30

סוכה תחת סוכה [ט ע"ב "סוכה על"- י ע"א "ידי הדחק"] 31

סכך פסול מעל או מתחת לסכך הכשר [י ע"א "פירס עליה"- ע"ב "מן הסוכה"] 33

שינה בסוכה תחת כיסוי [י ע"ב "אמר רב יהודה"- יא ע"א "שנא כילה"] 34

תעשה ולא מן העשוי [יא ע"א "הדלה עליה"- ע"ב "לפניו במצות"] 36

המקור בתורה לסכך כשר [יא ע"ב "זה הכלל"- יב ע"א "עבות ללולב"] 38

סיכוך בחבילת ענפים קשורה [יב ע"א "חבילי קש"- ע"ב 3 "אינה סוכה"] 39

סיכוך בדבר המקבל טומאה [יב ע"ב 4 "אמר רב יהודה"- יג ע"א 13 "מסככין בהן"] 40

מצוות מרור בחזרת האגם [יג ע"א 13 "ועוד אמר רב חסדא"- 21 "דמשתכח באגמא"] 41

מספר הפריטים ב"אגד" [יג ע"א 21 "אמר רב חסדא"- ע"ב 1 "כשיריו אחד"] 42

סיכוך בדבר המקבל טומאה [יג ע"ב 1 "דרש מרימר"- 12 "דליתנהו דמי"] 43

סיכוך בידות האוכל [יג ע"ב 12 "ואמר רבי אבא"-יד ע"א 18 "להופכן בעתר"] 44

סיכוך בנסרים [יד ע"א 19 "מסככין בנסרים"-ע"ב 32 "ידי חובתו"] 46

סיכוך בנסרים על צידיהם [יד ע"ב 32 "איתמר הפכן"- 44 "נידון כסוכה"] 47

תיקון תקרת נסרים לסכך [טו ע"א 1 "תקרה שאין"- "לא בטלה"] 49

לשון המשנה "פסולה" [ב ע"א "תנן התם"- ב ע"א "תני תקנתא"]

הגמרא משווה את לשון המשנה בסוכה ללשון המשנה בעירובין, ששתיהן בעלות דין דומה "גובה מעל עשרים אמה פסול", אך בכל משנה שנה התנא את פסק ההלכה באופן אחר, במשנתנו נאמר "פסולה" ובעירובין "ימעט". הגמרא מתרצת שני תירוצים להסבר ההבדל.

משנתנו

סוּכָּה שֶׁהִיא גְּבוֹהָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה **פְּסוּלָה**, וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר.
וְשֶׁאֵינָהּ גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְשֶׁאֵין לָהּ (שְׁלֹשָׁה) דְּפָנוֹת, וְשֶׁחַמָּתָהּ מְרוּבָּה מִצִּלָּתָהּ פְּסוּלָה.

משנתנו

[מדין תורה אסור לטלטל מרשות היחיד לרשות הרבים, אך בימיהם הבתים לא היו פתוחים לרשות הרבים ישירות, אלא לחצר משותפת שפתוחה למבוי שדינו כרשות היחיד (כי הוא מוקף בשלוש מחיצות). אבל מכיוון שהמבוי פתוח לרווחה לרשות הרבים קל בעיני ההולכים בו לטלטל את חפציהם לרשות הרבים – ולהתחייב במלאכת הוצאה מרשות לרשות [איור 1]. על כן חייבו חכמים את בני המבוי לעשות סימן היכר בפתח המבוי, בדמות קורה מעל המבוי או לחי (קורה צמודה לפתח) [איור 2], כדי שההולכים במבוי יזכרו לא לעבור את הסימן ולצאת לרשות הרבים עם החפץ]
מָבוֹי שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ מֵעֶשְׂרִים אַמָּה [איור 3] **יְמַעֵט**, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ.
וְהָרָחָב מֵעֶשֶׂר אַמּוֹת יְמַעֵט וְאִם יֵשׁ לוֹ צוּרַת הַפֶּתַח אַף עַל פִּי שֶׁהוּא רָחָב מֵעֶשֶׂר אַמּוֹת אֵין צָרִיךְ **לְמַעֵט**.

בשתי המשניות הדין זהה: למעלה מעשרים אמה פסול, אך מדוע במשנתנו פוסק התנא שהסוכה "פסולה" ובמשנה בעירובין פוסק התנא "ימעט" את גובה המבוי?

1. שיעור סוכה נקבע הלכה למשה מסיני – ומעת שיודעים כיצד לבנותה התנא מורה שבמידה והיא אינה בנויה כהלכה היא פסולה מדאו'. לעומת שימת קורה במבוי היא תקנת חכמים, והמשנה תחילת ההוראה זו לרבים, לכן התנא לימד כיצד לעשות מבוי – והחובה למעט אותו אם הוא גבוה.
2. באמת עדיף שהתנא ילמד כיצד לתקן את הפסול, אך במשנה סוכה נשנו ארבעה עניינים (וכל פסול צריך לתקן בלשון אחר) קיצר התנא ואמר "פְּסוּלָה". לעומת המשנה בעירובין שהזכירה רק דין גובה הקורה ורוחב המבוי, אמר התנא "יְמַעֵט" שניתן לומר אותה על שני הדינים.

1. הבתים פתוחים לחצר והחצרות פתוחות למבוי. המטלטל במבוי יכול מבלי משים להוציא חפץ לרשות הרבים ולהתחייב

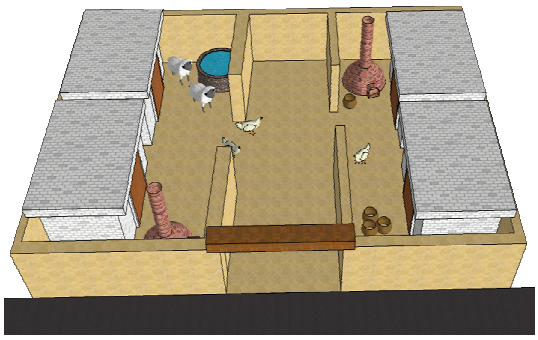

2. קבעו חכמים לעשות היכר בין רשות היחיד (מבוי) לרשות הרבים בדמות קורה שמעל פתח המבוי

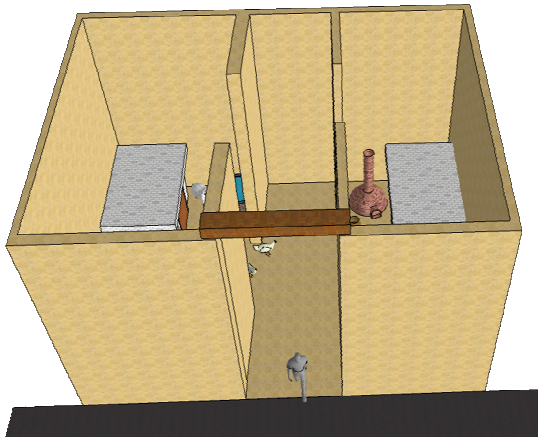

3. כשהקורה מעל המבוי גבוהה מעל עשרים אמה ההולך במבוי אינו רואה אותה ולכן היא אינו מהווה היכר עבורו

סוכה למעלה מעשרים אמה [ב ע"א "יציאות השבת"- ג ע"א "לה דבר"]

תנא קמא מעמיד מספר תנאים לכשרות הסוכה, אחד מהם: שהדפנות לא יהיו גבוהות יותר מעשרים אמה (כ-11 מטר), אך רבי יהודה מכשיר. הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים משולשת להסבר מקור דין תנא קמא מהתנ"ך, ולאחר מכן מביאה שלוש הוראות של רב שמגבילות את המחלוקת שבמשנה (ומעמידות את מחלוקת תנא קמא ורבי יהודה במקרה מסוים), ומבררת את ההתאמה בין הסברי המשנה להגבלות המשנה.

מכיוון שהגבלות המשנה עוסקות, אחת בדפנות ושתיים בגודל הסוכה, הגמרא מבקשת לאחד את שתי ההגבלות, ולאחר שדחתה זאת היא מקשה מסוכת הילני המלכה על ההגבלות שקשורות לגודל הסוכה.

משנתנו

סוּכָּה שֶׁהִיא גְּבוֹהָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה פְּסוּלָה וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר.

מהיכן למד תנא קמא שסוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה?

הגמרא מביאה שלוש דעות שונות, קושיה להסבר הדעה ותירוצה, ולאחר מכן מדוע הדעה החולקת לא סוברת כמותה:

דעה	פסוק	לימוד	קושיה	תירוץ	מדוע חבריו לא אמרו כן	הסבר לשיטתו
רבה	"לְמַעַן **יֵדְעוּ** דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא כג,מג)	מטרת הסוכה לדעת שיושבים בסכך ("סוכה" היינו סכך). עד עשרים אמה שולטת העין, ואדם היושב בסוכה רואה את הסכך, ויודע שנמצא בסוכה, למעלה מכך אין העין שולטת.	----	----	אין כוונת "יֵדְעוּ" ללמד על **ידיעת האדם** בישיבתו בסוכה, אלא **ידיעת עם ישראל לדורות** שמקיימים את מצוות סוכה זכר לענייני הכבוד שהקיפום לאבותינו במדבר.	אומנם אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אך הוא ניתן גם להידרש (רש"י ד"ה "למען ידעו")
רבי זירא	"וְסֻכָּה תִּהְיֶה **לְצֵל** יוֹמָם מֵחֹרֶב" (ישעיהו ד,ו)	מטרת הסוכה לשבת בצל הסכך, עד עשרים אמה אדם יושב בצל הסכך, למעלה מכך הוא יושב בצל דפנות.	אביי: העושה סוכתו בעשתרות קרניים (עמק בין שני הרים) והצל מחמת ההר סוכתו פסולה?	בודקים האם הצל נוצר מהסכך: בהסרת ההרים הצל מהסכך, אבל בסוכה גבוהה הצל מהדפנות.	ישעיהו מנבא לימות המשיח שהקב"ה יעשה סוכות לעם ישראל שיהוו לצל לעונג ולמסתור, ואין עניינו של הפסוק ללמד שמטרת מצוות סוכה שתהיה הסוכה לצל.	קמ"ל מהכתוב "וְסֻכָּה", אף שיכל לכתוב וְחֵפָּה, שבימות המשיח יהיו סוכות **וגם** שֵׁם "סוכה" כוונתה לצל.
רבא	"בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ **שִׁבְעַת יָמִים**" (ויקרא כג,מב)	הסוכה תהא דירת עראי המיועדת לשבעה ימים, ותו לא. עד עשרים אמה אדם בונה דירת עראי בדפנות קלות, למעלה מכך בונה אדם סוכתו קבע, עם יסודות ודפנות קבועות שלא תיפול.	אביי: העושה סוכתו קבע מדפנות ברזל סוכתו פסולה?	משמעות הכתוב ללמדנו ארעיות הסוכה. להכשיר גובהה של סוכה הנעשית באופן ארעי (יתדות ארעי) ולא כיצד נבנתה (בעץ או בברזל).	משום קושיית אביי, כיוון שהכתוב לא כתב מפורשות "ארעי" - לא ניתן ללמוד חיוב ארעיות בסוכה מהפסוק. (ולא הקשו מאביי אף לרבי זירא, מפני שהיטיב לתרץ את הקושיה. תוס' ד"ה "כרבי זירא")	

רב מגביל את המחלוקת במשנה בין תנא קמא לרבי יהודה וסובר שיש מקרה שלכו"ע יסכימו שהסוכה כשרה ויש מקרה שבו הם יחלקו. בדעתו של רב הובאו שלושה גרסאות של אמוראים שונים, ולאחר מכן הגמרא מתאימה בין הסבר המשנה (שהובא לעיל) להגבלת המשנה:

דעה	מחלוקת רב ות"ק האם סוכה גבוהה כשרה	אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה	מתאים להסבר המשנה כפי שיטת
רבי יאשיה בשם **רב**	כשאין דפנות הסוכה מגיעות לסכך	כשדפנות הסוכה מגיעות לסכך	רבה, כיוון שהדפנות לא מגיעות לסכך - לא שולטת העין בסכך. אבל אם הדפנות מגיעות לסכך, בעת שמסתכל על הדופן העין נמשכת לראות את הסכך, אף שהסוכה גובה למעלה מעשרים אמה (לרבי זירא ולרבא אין משמעות לכך שהדפנות מגיעות עד הסכך לגבי צל הסוכה וארעיותה).
רב הונא בשם **רב**	בסוכה בגודל ארבע אמות על ארבע אמות	כשהסוכה גדולה מארבע אמות על ארבע אמות	רבי זירא, כיוון שהסוכה קטנה הצל על היושב בסוכה מחמת הדפנות. אבל אם הסוכה גדולה (יש בה יותר מד"א על ד"א) הצל היושב נוצר מחמת הסכך, אף שהסוכה גובה למעלה מעשרים אמה (לרבה ולרבא אין משמעות לגודלה של הסוכה לגבי ראיית הסכך וארעיותה).
רב חנן בר רבה בשם **רב**	בסוכה המחזקת רק כדי ראשו ורובו (דרכם באכילה היה להסב על מיטה, ולא לשבת זקוף ולכן יש להכניס את רוב גופו) ושולחנו (סך ז"ט על ז"ט. רש"י ד ע"א ד"ה "על פני") [איור 2]	כשהסוכה מחזקת יותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו	לא כשיטת אף אחד מן האמוראים, וכנראה טעמו של רב חנן בר רבה להכשיר לכו"ע סוכה הגבוהה למעלה מעשרים אמה הוא אחר (כאשר הסוכה צרה וגבוה היא ניראת כלול תרנגולים לכן פסולה, אך כששטחה גדול יותר נקראת היא "סוכה", אף בגובה מעל עשרים אמה. תוס'), כיוון שעדיין בגודל כזה של סוכה לא שולטת העין בסכך (רב זירא), אין הצל ניכר בתוכה (רבה) ואין היא ארעית (רבא).

ברייתא

סוּכָּה שֶׁהִיא גְּבוֹהָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה פְּסוּלָה, וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר עַד אַרְבָּעִים וַחֲמִשִּׁים אַמָּה (ואפילו יותר. תוס').

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה (לחכמים להוכיח שיטתו): מַעֲשֶׂה בְּהֵילֵנִי הַמַּלְכָּה (מזרע החשמונאים. רש"י ב"ב יא ע"א ד"ה "מונבז") בְּלוֹד שֶׁהָיְתָה סוּכָּתָהּ גְּבוֹהָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה וְהָיוּ זְקֵנִים נִכְנָסִין וְיוֹצְאִין לְשָׁם וְלֹא אָמְרוּ לָהּ דָּבָר (משמע שסוכה הגבוה מעשרים אמה כשרה). אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָיה?! אִשָּׁה הָיְתָה וּפְטוּרָה מִן הַסּוּכָּה (לכן חכמים לא מיחו בה, כי היא לא חייבת במצוות סוכה). אָמַר לָהֶן: וַהֲלֹא שִׁבְעָה בָנִים הָווּ לָהּ (והם חייבים בסוכה), וְעוֹד כָּל מַעֲשֶׂיהָ לֹא עָשְׂתָה אֶלָּא עַל פִּי חֲכָמִים.

מדוע רבי יהודה טען לחכמים שני הסברים (ואמר " וְעוֹד כָּל מַעֲשֶׂיהָ...") ולא הסתפק בראשון?

כוונת רבי יהודה לטעון נגד שתי טענות שהיו חכמים יכולים לטעון:

א. אם תאמרו ילדים קטנים היו לה ופטורים הם מהסוכה - שבעה בנים היו לה, ובוודאי אחד מהם אינו צריך לאימו (מעל גיל שש, ומחויב בסוכה מדין חינוך. כח ע"א).

ב. אם תאמרו קטן חייב בסוכה רק מדרבנן (לחנכו במצוות), ולכן לא העירו לה חכמים מפני שידעו שאינה מקפידה במצוות דרבנן - כל מעשיה עשתה על פי חכמים, והקפידה אף במצוות דרבנן.

נאחד את שתי ההגבלות של רב הונא ורב חנן בטענה: לדעת רב, תנא קמא פוסק שסוכה בגודל של **"הכשר סוכה"** מעל עשרים אמה פסולה, אך סוכה גדולה יותר מ"הכשר סוכה" גם מעל עשרים אמה כשרה. בגודל "הכשר סוכה" נחלקו האמוראים, לדעת רב הונא ד"א על ד"א ולדעת רב חנן ז"ט על ז"ט (בוודאי שלא ניתן לאחד את דעתו של רבי יאשיה שמגביל את בדפנות הסוכה יחד עם הדעות שמגבילות את שטח הסוכה)

לכו"ע "הכשר סוכה" הינו ראשו רובו ושולחנו (ז"ט על ז"ט) ונחלקו האמוראים:

רב חנן: נחלקו ת"ק ור"י במשנה "הכשר סוכה", אבל בסוכה גדולה יותר – לכו"ע, אף יותר מעשרים אמה כשרה.

רב הונא: נחלקו ת"ק ור"י במשנה ב"הכשר סוכה" עד ד"א, יותר מד"א על ד"א – לכו"ע, אף יותר מעשרים אמה כשרה.

לשיטת רבי יאשיה רבי יהודה הוכיח את שיטתו מסוכת הילני המלכה כיוון שדרך המלכה לשבת בסוכה שדפנותיה אינן מגיעות עד הסכך כדי שיכנס אוויר (רוח מפני החום) ולכן לדעת חכמים כזו סוכה גבוה שאין דפנותיה מגיעות לסכך - פסולה, והוכיח להם רבי יהודה שהיא כשרה (משתיקת החכמים).

אך לשיטת רב הונא ורב חנן, הסוברים שנחלקו חכמים ורבי יהודה בגודל הסוכה, בוודאי שהמלכה ישבה בסוכה גדולה (שנערותיה ומשרתיה מסובים עימה) ולשיטתם בסוכה גדולה אף חכמים מודים שלמעלה מעשרים אמה כשרה, וכיצד רבי יהודה הקשה לחכמים מסוכת הילני המלכה?

רבה בר אדא: לשיטת רב הונא ורב חנן סוכת הילני המלכה הייתה עשויה קיטוניות, חדרים קטנים (לרב הונא פחות מד"א על ד"א, ולרב חנן פחות מז"ט על ז"ט) שכל אחד מהם היה גבוה למעלה מעשרים אמה. ומכך שלא מיחו בה חכמים הוכיח רבי יהודה שסוכה קטנה גבוה למעלה מעשרים אמה כשרה.

וכי הדרך של מלכה לישב בסוכה העשויה חדרים קטנים?! (בין לשיטת רב הונא שעסקינן בחדר קטן שמספיק לארבעה אנשים (אדם באמה יושב. ז ע"ב) ובין לרב חנן שהוא חדר שמספיק רק לאדם אחד להיסב עם שולחנו)

רב אשי: להילני המלכה היה סוכה גדולה, והיו בה חדרים קטנים שבהם הייתה משתמשת לצניעות. [איור 3]

לחכמים לא ניתן להוכיח מסוכתה של הילני המלכה כיוון שבניה המחויבים במצוות סוכה ישבו בסוכה הגדולה (אף שהייתה גבוה למעלה מעשרים, לשיטת רב כיוון שהיא גדולה לא נחלקו בה חכמים ולכו"ע כשרה), והיא ישבה בחדרים הקטנים, לכן חכמים לא אמרו לה דבר (אף שישבה בסוכה פסולה מחמת גובהה), כי אישה היא ופטורה מן הסוכה.

רבי יהודה סבר שניתן להוכיח מסוכתה של הילני המלכה כיוון שבניה ישבו עימה בחדרים הקטנים, ולא אמרו לה חכמים דבר, אף שבניה ישבו עימה ומחויבים בסוכה – משמע שסוכה קטנה גבוה למעלה מעשרים כשרה.

רב הונא מסביר את קושיית רבי יהודה לשיטתו, שהחדרים הקטנים היו בגודל בין ז"ט על ז"ט לד"א על ד"א, ובגודל כזה חכמים סוברים סוכה גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר, ולכן רבי יהודה הוכיח מסוכתה של הילני המלכה לשיטתו.

לרב חנן בר רבה קשה לסביר את רבי יהודה לשיטתו (אף שניתן להעמיד שהשולחן היה בחדר הגדול וכולם ישבו בתוך הקיטון ליד השולחן לא מסובים ולא זקופים, וראשם ורובם בתוך הסוכה הקטנה. וקשה לומר זאת שהרי אם בניה ישבו עימה בקיטוניות בוודאי החדר היה גדול מז"ט על ז"ט, שא"א לשבעה בנים לשבת יחד עם אימם בשבעה טפחים, ולשיטת רב חנן יותר מז"ט על ז"ט אף חכמים מודים בסוכה גבוה למעלה מעשרים שהיא כשרה. לכן נראה שתירוצו של רב אשי תואם רק את רב הונא. רש"י)

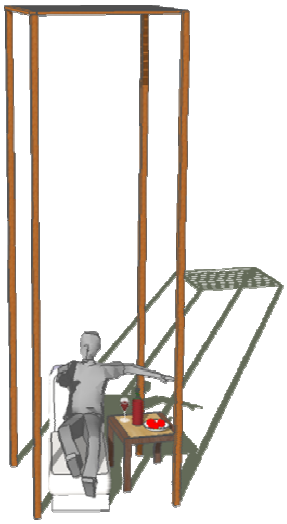

1. סוכה גבוהה מעל עשרים אמה היושב בסוכה יושב בצל הדפנות ולא בצל הסכך

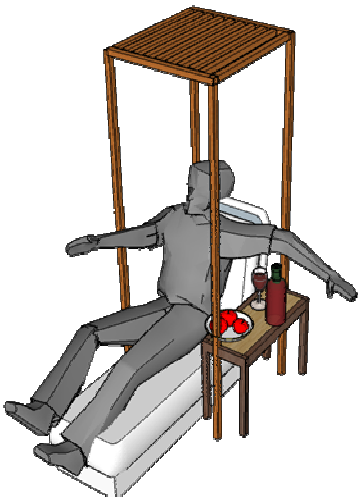

2. ראשו, רוב גופו ושולחנו בתוך סוכה של ז' טפחים על ז' טפחים

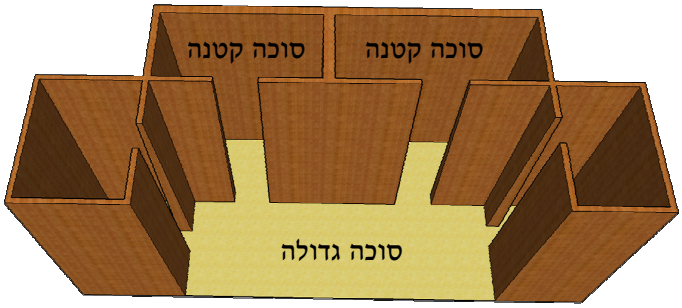

3. סוכתה של הילני המלכה הייתה סוכה גדולה כשרה (שבה ישבו הילדים הגדולים) הכוללת סוכות קטנות לשבת צניעות

שיעור סוכה קטנה [ג ע"א "אמר רב"- ע"ב "ביה אינשי"]

הגמרא מביאה פסק הלכה של רב שמואל בר יצחק בשיעור של סוכה קטנה, בשתי גירסאות שונות, וכיוון שהוא הסתמך על דברי בית שמאי המובאים במשנה בסוף פרק שני (כח ע"א) הגמרא מבררת את המשנה: האם היא עוסקת בדין הסוכה (שיעור סוכה קטנה) **או באדם שיושב בתוך הסוכה** (שהיא כשרה אך יש חשש שיימשך באכילתו אחר השולחן שנמצא מחוץ לסוכה וייאכל בחוץ). לבסוף, הגמרא מתקנת את המשנה ואומרת שנחלקו ב"ש וב"ה בשיעור סוכה קטנה וגם בסוכה גדולה.
במהלך הדיון מובאות שתי ברייתות שבשניהם פוסק רבי **שסוכה** פחות מד"א על ד"א פסולה, הגמרא מבררת האם ברייתא שלישית הקובעת **שבית** שאין בו ד"א על ד"א לא חלים עליו דינים רבים – היא דעתו של רבי.

רב שמואל בר יצחק

אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: הֲלָכָה צְרִיכָה שֶׁתְּהֵא (הסוכה) מַחְזֶקֶת רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ **וְשׁוּלְחָנוֹ** (שהוא ז"ט על ז"ט. ופחות מכך פסולה). אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: כְּמַאן (כדעת מי הלכה זו)? כְּבֵית שַׁמַּאי? אָמַר לֵיהּ: אֶלָּא כְּמַאן (כדעת מי? בוודאי כבית שמאי שסוברים שאף "שולחנו" צריך להיות בתוך הסוכה כדי להכשירה. לב"ה די בכך שהסוכה מחזקת רק ראשו ורובו)

אָמַר רַבִּי אַבָּא (לרב שמואל בר יצחק): דַּאֲמַר לָךְ מַנִּי (מי אמר לך הלכה זו)? אָמַר לֵיהּ: בֵּית שַׁמַּאי הִיא, (ואע"פ שאין הלכה כב"ש – בהלכה זו) וְלָא תְּזוּז מִינַּהּ.

רב נחמן בר יצחק: רב שמואל בר יצחק קבע הלכה בעניין סוכה קטנה ומסתמך על ב"ש במשנה, אך שמא כוונתם במשנה לדון בסוכה גדולה וכשרה, והמחלוקת בעניין אחר: אדם שיושב בסוכה ושולחנו בבית. ב"ש חוששים שמא יימשך באכילתו אחר השולחן – ויאכל תחת גג הבית ולא תחת סכך הסוכה ולכן גזרו לאסור, וב"ה לא חוששים ומתירים.
וכך יש לדייק מלשון המשנה שמתייחסת לאדם "מִי שֶׁהָיָה רֹאשׁוֹ..." שדנה האם ימשך אחר השולחן או לא, ואינה מתייחסת לגודל הסוכה ואומרת "מַחְזֶקֶת" (כלשונו של רב שמואל בר יצחק). משמע שהסוכה כשרה ועל התנהגות האדם נסובה המחלוקת.

משנה כח ע"א

מִי שֶׁהָיָה רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ בַּסּוּכָּה וְשׁוּלְחָנוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין.

משתי הברייתות משמע שיש דעה בחכמים שקובעת שסוכה קטנה היא ראשו רובו ושולחנו (ז"ט על ז"ט), ויש דעה בחכמים שקובעת שסוכה קטנה היא ראשו רובו (ו"ט על ו"ט) – מוכח שנחלקו בכך ב"ש וב"ה, ודעותיהם מופיעות בברייתא.

ברייתא

מַחְזֶקֶת רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ **וְשׁוּלְחָנוֹ** כְּשֵׁרָה, רַבִּי אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת.

מר זוטרא: חלקו ב"ש וב"ה בסוכה קטנה, כמוכח מלשון פסיקת ההלכה "בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין" – שנסובה על דין הסוכה עצמה, ואם היה המחלוקת על האדם שיושב בסוכה היה צריך לשנות בלשון "בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: לֹא יָצָא (ידי חובת סוכה בישיבה בסוכה שהשולחן אינו בתוך הסוכה), וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יָצָא".

ברייתא

רַבִּי אוֹמֵר: כָּל סוּכָּה שֶׁאֵין בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת פְּסוּלָה, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֲפִילּוּ אֵינָהּ מַחְזֶקֶת אֶלָּא רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ כְּשֵׁרָה.

והרי הוכחנו לעיל מלשון המשנה "מִי שֶׁהָיָה רֹאשׁוֹ..." שהמשנה נסובה על האדם ולא על הסוכה?

במשנה נחלקו ב"ש וב"ה בסוכה קטנה (לב"ש צריך ראשו רובו שולחנו, ולב"ה די בראשו ורובו) **ובסוכה גדולה** (לב"ש צריך שהשולחן יהיה בתוך הסוכה שלא יימשך אחר אכילתו ולב"ה אין צריך) **וכך צריך** להרחיב את נוסח המשנה:
מִי שֶׁהָיָה רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ בַּסּוּכָּה וְשׁוּלְחָנוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: לֹא יָצָא, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יָצָא. וְשֶׁאֵינָהּ מַחְזֶקֶת אֶלָּא כְּדֵי רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ בְּלָבַד בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין.

ברייתא

בַּיִת שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, פָּטוּר מִן הַמְּזוּזָה וּמִן הַמַּעֲקֶה וְאֵינוֹ מִטַּמֵּא בִּנְגָעִים וְאֵינוֹ נֶחְלָט בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה וְאֵין חוֹזְרִין עָלָיו מֵעוֹרְכֵי הַמִּלְחָמָה וְאֵין מְעָרְבִין בּוֹ וְאֵין מִשְׁתַּתְּפִין בּוֹ וְאֵין מַנִּיחִין בּוֹ עֵירוּב וְאֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ עִיבּוּר בֵּין שְׁתֵּי עֲיָרוֹת וְאֵין הָאַחִין וְהַשּׁוּתָּפִין חוֹלְקִין בּוֹ.

בשתי הברייתות לדעת חכמים די שיהיה בסוכה ראשו רובו/ ושולחנו - משמע שלדעתם זהו שיעור דירה הקטן ביותר, ולדעת רבי השיעור של **סוכה** הינו ד"א על ד"א – משמע שהברייתא העוסקת בשיעור של **בית** היא כדעת רבי!

ניתן להעמיד שהברייתא בשיעור בית היא אף כדעת חכמים, שסוברים בדירת ארעי אדם מוכן לגור במקום קטן, אבל בבית גם הם מודים שאדם אינו דר בדירת קבע במקום שהוא פחות מד"א על ד"א.

בית קטן שאין בו ד"א על ד"א [ג ע"ב "אמר מר"- "ליה בחצר"]

בסוגייה הקודמת הובאה ברייתא בדין בית שאינו מוגדר מבחינה הלכתית כ"בית", כיוון שאין בו ד"א על ד"א, לפיכך דינים רבים שחלים בבית לא חלים על בית קטן כזה. הגמרא עוברת על הדינים ומסבירה מדוע הם אינם חלים.

דין	הסבר	מדוע לא חל הדין
פָּטוּר מִן הַמְּזוּזָה	בפתח של החדר יש לשים מזוזה	מהכתוב "וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזֹת **בֵּיתֶךָ**" משמע שרק בבית יש חובה במזוזה.
פָּטוּר מִן הַמַּעֲקֶה	בגג של בית יש לבנות מעקה שאנשים לא יפלו	מהכתוב "כִּי תִבְנֶה **בַּיִת** חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ" משמע שרק בגג של בית יש חובה מעקה.
אֵינוֹ מִטַּמֵּא בִּנְגָעִים נגעים	בבית שהתפשט בו נגע צרעת, הכהן מסגיר את הבית ואם הצרעת ממשיכה להתפשט חולצים את האבנים מהקיר, עד הריסת הבית כליל	מהכתוב "וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזָּתְכֶם. וּבָא אֲשֶׁר לוֹ **הַבַּיִת**, וְהִגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבָּיִת" משמע שרק בבית חלים דיני "צרעת הבתים".
אֵינוֹ נֶחְלָט בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה בתים	בעיר מוקפת חומה בארץ ישראל המוכר בית יכול עד שנה ממכירתו לקנותו בחזרה, לאחר מכן הבית "נחלט" לטובת הקונה לעולם ואינו חוזר ביובל	מהכתוב "וְאִישׁ כִּי יִמְכֹּר **בַּיִת** מוֹשַׁב עִיר חוֹמָה וְהָיְתָה גְּאֻלָּתוֹ עַד תֹּם שְׁנַת מִמְכָּרוֹ... וְאִם לֹא יִגָּאֵל עַד מְלֹאת לוֹ שָׁנָה תְּמִימָה וְקָם הַבַּיִת... לֹא יֵצֵא בַּיֹּבֵל" משמע שרק בבית חל דין "חליטת בית". על כן דינו כקרקע בלא בית שיכול המוכר לקנותה חזרה אימתי שיחפוץ, וביובל היא חוזרת לרשותו.
אֵין חוֹזְרִין עָלָיו מֵעוֹרְכֵי הַמִּלְחָמָה	ביציאה למלחמה שוטרי ישראל משלחים חזרה הביתה איש שבנה בית ועדיין לא גר בו (חנך אותו)	מהכתוב "וְדִבְּרוּ הַשֹּׁטְרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר: מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה **בַיִת** חָדָשׁ וְלֹא חֲנָכוֹ יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ, פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יַחְנְכֶנּוּ." משמע שרק בבית יש חובה לחונכו, אבל בבית קטן לא חוזר מהמלחמה.
אֵין מְעָרְבִין בּוֹ	בחצר שכוללת כמה בתים כדי לטלטל בין הבית לחצר התקינו חכמים חובת "עירוב חצירות", בשימת כל דייר פת בסל אחד ושימת הסל באחד הבתים, כך כל הבתים והחצר נחשבים בית אחד (שכולם גרים במקום האוכל).	בית קטן בתוך חצר – אינו נחשב כ"בית" בפני עצמו להיות נפרד מכל הבתים שבחצר [איור 1]. ממילא בעל הבית אינו צריך לשים פת בסל כשאר הבתים ואם לא שם פת הוא לא אוסר את הטלטול בחצר (כל מטרת עירוב החצרות לאחד את כל הבתים לבית אחד, ובית זה אינו נחשב כחלק מהבתים לאחד או להפריד ביניהם)
אֵין מִשְׁתַּתְּפִין בּוֹ	במבוי שכולל כמה חצרות כדי לטלטל בין החצר למבוי התקינו חכמים חובת "שיתוף מבואות", בשימת כל חצר פת בסל אחד ושימת הסל באחת החצרות, כך כל החצרות והמבוי נחשבים חצר אחת.	חצר שבתוכה בית קטן (ואין עוד בתים בחצר) בתוך מבוי – אינה נחשבת כחצר בפני עצמה להיות נפרדת מכל החצרות שבמבוי [איור 2]. ממילא בעל הבית אינו צריך לשים פת בסל כשאר החצרות ואם לא שם פת הוא לא אוסר את הטלטול במבוי (כל מטרת שיתוף מבואות לאחד את כל החצרות לחצר אחת, וחצר ז אינה נחשבת כחלק מהחצרות לאחד או להפריד בניהן)
אֵין מַנִּיחִין בּוֹ עֵירוּב	את פת "עירוב חצרות" שגבו מכל בעלי הבתים מניחים באחד הבתים	בית קטן אינו נחשב דירה להחשיב אותו כדי לשים בו את פת "עירוב חצרות".
מניחין בו שיתוף מבואות	את פת "שיתוף מבואות" שגבו מכל החצרות מניחים באחת החצרות	ברייתא: "עֵירוּבֵי חֲצֵירוֹת **בָּחָצֵר**, שִׁיתּוּפֵי מָבוֹי בַּמָּבוֹי". משנה: "הַנּוֹתֵן עֵירוּבוֹ בְּבֵית שַׁעַר (בית בכניסה לחצר) **אַכְסַדְרָה** (חצר לפני הבית שמקורה בגג) וּמִרְפֶּסֶת (מסדרון ארוך שדרכו נכנסים לבתים בקומה השנייה) – אֵינוֹ עֵירוּב (שאינם ראויים להיות "דירה", כיוון שמשמשים אנשים למעבר) וְהַדָּר שָׁם אֵינוֹ אוֹסֵר (את דיירי החצר בטלטול, וגם אם לא שם פת בסל – עדיין כל החצר נחשבת אחת)". ש: מדברי המשנה משמע שאין לשים את פת "עירובי החצרות" באכסדרה-חצר, ואיך נאמר בברייתא לשים בחצר? ת: תתקן את הברייתא "עֵירוּבֵי חֲצֵירוֹת בְּבַיִת שֶׁבָּחָצֵר, וְשִׁיתּוּפֵי מְבוֹאוֹת בְּחָצֵר שֶׁבַּמָּבוֹי" – משמע שאפשר לשים את פת "שיתוף מבואות" באוויר החצר, ובית קטן נחשב כאינו קיים, ושימת הפת בתוכו נחשבת כאילו הניח את הפת בחצר.
אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ עִיבּוּר בֵּין שְׁתֵּי עֲיָרוֹת	בשבת, כל העיר, בתוספת קרקף (מגרש בגודל שבעים אמה ושיירים שנחשב כחלק מתשמיש העיר) לכל כיוון, נחשבת לאדם "מקום שביתתו" ויכול ללכת בתוכה. [איור 3] בית שנמצא בין שני ערים במרחק קרקף משתיהן – "מחבר" אותן לעיר אחת עבור השובת באחת מהערים. ואותו בית מכונה "עיבור" (כאישה מעוברת שכריסה בולטת) [איור 4]	הבורגנים (צריף שעשוי מענפי ערבה וקנים, המיועד למנוחת שומרי פירות בשדה או להתחבאות של ציידי עופות) נחשבים בית עבור "עיבור" העיר, כיוון שהם מיועדים ללינת אדם אחד ואכן מקיימים את ייעודם, אבל בית קטן אינו מקיים את ייעודו, שא"א לאדם להשתמש בו כדירת קבע תמיד, ולכן לא ניתן להחשיב אותו כבית ש"מעבר" בין הערים.

אֵין הָאַחִין וְהַשּׁוּתָּפִין חוֹלְקִין בּוֹ.	בחלוקת ירושה לאחים או בין שותפים לא ניתן לחייב את הצד השני לחלק בית קטן, כיוון שאין אפשרות לשני הצדדים להשתמש במקום כה קטן.	ק: בוודאי שלא ניתן לחלק בית שאין בו ד"א על ד"א, הרי שנינו "אֵין חוֹלְקִין אֶת **הֶחָצֵר** עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה" – וה"ה לבית, שצריך שלכל צד יהיה לפחות ד"א על ד"א, אם כך אין חידוש כלל בברייתא?
	בחלוקת בתים שבתוך חצר, ירושה לאחים או בין שותפים, ככל שיש לאחד יותר בתים הוא מקבל יותר שטח בחצר.	[בחצר שיש בה מספר בתים] אָמַר רַב הוּנָא: חָצֵר לְפִי פְּתָחֶיהָ מִתְחַלֶּקֶת (כל אחד מהאחים מקבל חלק יחסי בחצר כמספר הבתים שירש) [איור 5], וְרַב חִסְדָּא אָמַר: נוֹתֵן לְכָל פֶּתַח וָפֶתַח אַרְבַּע אַמּוֹת (כל בית מקבל שטח כניסה אליו) וְהַשְּׁאָר חוֹלְקִין אוֹתוֹ בְּשָׁוֶה [איור 6]. הסיבה שכל בית מקבל חצר כיוון שהיא משמשת אותו לפרוק משאו, אבל בית קטן שמיועד להריסה לא יקבל בעליו שטח בגינו.

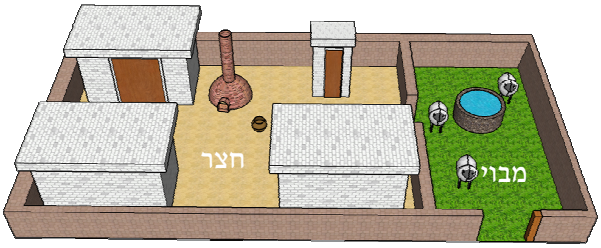

1. בית קטן בתוך חצר שלא עשה פת "עירוב חצרות" – לא מעלה ולא מוריד והחצר כולה מותרת בטלטול עבור כל שאר הבתים שעשו

2. בית קטן בתוך חצר שלא עשה פת "שיתוף מבואות" – לא מעלה ולא מוריד והמבוי כולו מותר בטלטול עבור החצרות שעשו

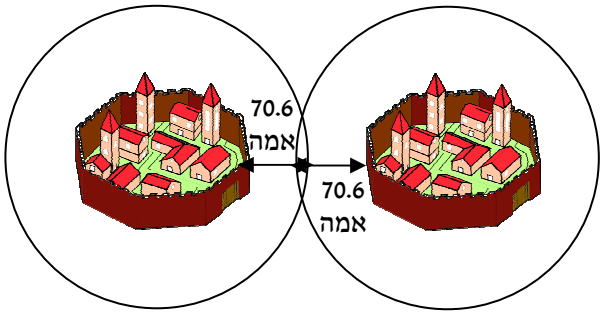

3. מסביב לכל עיר הקרקף נחשב כחלק מהעיר, והשובת בתוך העיר יכול ללכת בכל העיר וסביבותיה. אם שתי ערים חופפות בקרקף שלהן יכול השובת ללכת בשתי הערים.

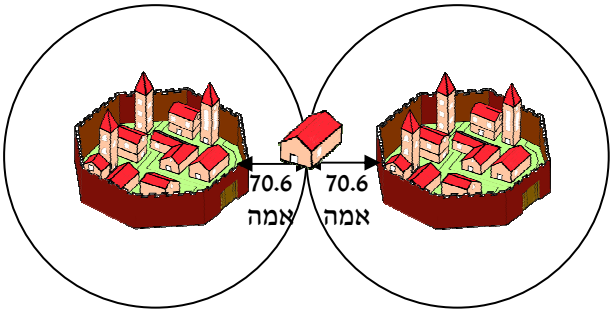

4. אם בין שני הערים המרחק בדיוק של שני קרקפים לא ניתן ללכת ביניהן, ולכן מעברים את הערים – מציבים בית ש"מחבר" בין שני הקרקפים

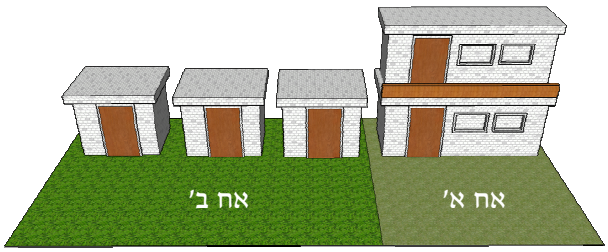

5. רב הונא: אחים שחלקו, אחד בית גדול והשני שלושה בתים קטנים, כל בית מקבל שטח בחצר ביחס למספר הבתים שיירש

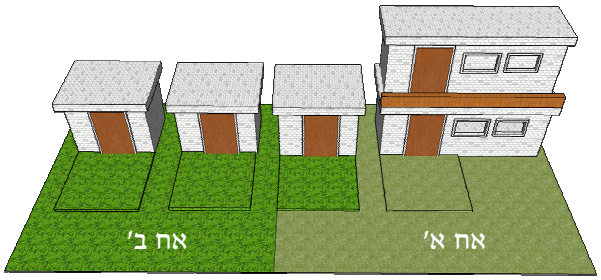

6. רב חסדא: אחים שחלקו, כל בית מקבל שטח כניסה בסך ד"א על ד"א וכל שאר החצר נחלקת שווה בשווה

פסקי שמועות בהקטנת והגדלת גובה הסוכה [ג ע"ב "היתה גבוהה"- ד ע"ב "הניכרות וליכא"]

בבית מדרשו של רב אשי, עורך הגמרא יחד עם רבינא, נשנו מספר פסקי שמועות מכל בני הישיבה בעת שסידרו את הגמרא. לאחר שנשנתה המשנה בבית המדרש ודנו בה, הביאו התלמידים שבעה פסקי שמועות (מוכח מכך שלא מופיע בתחילתן "תנו רבנן" או "אמר רב") בעניין המשנה (ע"פ רש"י "כשנכנסו לכרם ביבנה והעידו כל אחד ואחד על אותו שבידו, במסכת עדיות" (שבת עז ע"א). וייתכן שרש"י הבין שהדברים נאמרו בבית מדרשו של רב אשי, מכך שלא מוזכר בגמרא "אמרי דבי רב אשי" כפי שמוזכרים בתי מדרש אחרים, משום שנאמרו הדברים בסתם, כפי שעשה רבי מסדר המשנה).

פסקי השמועות נסבו אודות סוכה פסולה מחמת גובהה שמבקשים להכשירה, או להנמיך את גבוהה מתחת לעשרים אמה (באמצעות כרים, תבן, הוצין, אצטבא ועמוד) או להגביהה את גובהה למעלה מעשרה טפחים (באמצעות חקיקת הקרקע).

	פסק הלכה	תוספת הגמרא
1	**א.** הָיְתָה גְּבוֹהָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה וּבָא לְמַעֲטָה (גובהה בהנחת) בְּכָרִים וּכְסָתוֹת (על קרקע הסוכה) – לָא הָוֵי מִיעוּט (שהרי לא יפסיד ממונו ויותיר את הכריות כל שבעת ימי סוכות על הקרקע, שהן יתקלקלו מפני הגשמים או האנשים), וְאַף עַל גַּב דְּבַטְּלִינְהוּ לְכוּלְּהוּ (ביטל את כל הכריות להיחשב אצלו כעפר הארץ) מִשּׁוּם דְּבָטְלָה דַּעְתּוֹ אֵצֶל כָּל אָדָם (אין דרך בני אדם לעשות זאת, ולכן אין ביטולו – ביטול). [איור 1] **ב.** **תֶּבֶן** (מאכל זול לבהמות) וּבִטְּלוֹ (להיות כעפר הארץ) – הָוֵי מִיעוּט (שבאמת כוונתו לבטל את התבן שבעה ימים), וְכָל שֶׁכֵּן **עָפָר** וּבִטְּלוֹ. [איור 2] **ג.** **תֶּבֶן** וְאֵין עָתִיד לְפַנּוֹתוֹ (במהלך שבעת ימי הסוכות אך לא ביטל את התבן בפיו), **וְעָפָר** סְתָם (אין ידוע האם מתכוון לפנותו או לא), מַחְלוֹקֶת רַבִּי יוֹסֵי וְרַבָּנַן (דינם הוכרע כמחלוקת התנאים בטומאת אוהל).	[בפסק הלכה הוזכרה מחלוקת רבי יוסי ורבנן, והגמרא מביאה את המקום שבו נחלקו. המשנה באהלות אומרת גופת המת – טומאתו עולה עד השמים, אא"כ יש רווח לפחות בגובה טפח (שנחשב כ"אוהל") בין המת לתקרת הבית [איור 3] "בַּיִת (שמונח בו מת) שֶׁמִּילְּאָהוּ (את כולו) **תֶּבֶן אוֹ צְרוֹרוֹת** (אבנים קטנות) וּבִיטְּלוֹ – מְבוּטָּל (כיון שאין מרווח בין המת לתקרת הבית הטומאה רצוצה והיא פורצת ועולה עד השמים. אבל אם לא ביטל – הטומאה נפסקת ולא עולה)". [איור 4] משמע שלחכמים על מנת לבטל את התבן או העפר (=צרורות) יש לבטל בפיו. [הברייתא חולקת על המשנה] "רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: (מילא את הבית) **תֶּבֶן** וְאֵין עָתִיד לְפַנּוֹתוֹ – הֲרֵי הוּא כְּעָפָר סְתָם וּבָטֵל (התבן). (מילא את הבית) **עָפָר** וְעָתִיד לְפַנּוֹתוֹ – הֲרֵי הוּא כִּסְתָם תֶּבֶן וְלָא בָּטֵיל." משמע שלדעת רבי יוסי אין צורך לבטל בפיו, אלא מסתמא את התבן לא מבטל ואת העפר מבטל, אא"כ ציין בפיו אחרת.
2	הָיְתָה גְּבוֹהָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה וְהוּצִין (עלים של ענפי דקל) יוֹרְדִין בְּתוֹךְ עֶשְׂרִים אַמָּה, אִם צִלָּתָם מְרוּבָּה מֵחֲמָתָם – כְּשֵׁרָה (שנחשבים העלים בפני עצמם כסכך כשר לסוכה ומודדים על פיהם את גובה הסוכה, מבלי להתחשב בסכך העליון) [איור 5] וְאִם לָאו – פְּסוּלָה (שהעלים אינם נחשבים כסכך ולכן הסוכה פסולה מחמת גובהה).	
3	הָיְתָה גְּבוֹהָה עֶשְׂרָה טְפָחִים וְהוּצִין יוֹרְדִין לְתוֹךְ עֶשְׂרָה, סָבַר אַבָּיֵי לְמֵימַר אִם חֲמָתָם מְרוּבָּה מִצִּלָּתָם (והסכך פסול) – כְּשֵׁירָה (שאין מתחשבים בסכך הפסול אלא רק בסכך העליון הכשר שמעל עשרה טפחים). אֲמַר לֵיהּ רָבָא: (סוכה שיש בתוכה הוצין, אפילו שהיא כשרה בגובהה היא נחשבת כ) הָא דִּירָה סְרוּחָה הִיא (דירה שלא נעים לגור בה), וְאֵין אָדָם דָּר בְּדִירָה סְרוּחָה (וחובה שהסוכה תהא כדירת קבע, "בַּסֻּכָּת תֵּשְׁבוּ" כעין תדורו. כח ע"ב)	
4	הָיְתָה גְּבוֹהָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה, וּבָנָה בָּהּ אִיצְטְבָא (ספסל העשוי מאבנים וטיט) כְּנֶגֶד (לאורך) דּוֹפֶן הָאֶמְצָעִי עַל פְּנֵי כּוּלָּהּ וְיֵשׁ בָּהּ (באיצטבא) הֶכְשֵׁר סוּכָּה – כְּשֵׁרָה (כגודל ראשו, רובו ושולחנו –האיצטבא נחשבת כסוכה קטנה בפני עצמה, שממנה עד לסכך יש פחות מעשרים אמה. וממילא כל שאר הסוכה הפסולה מוכשרת מדין "פְּסָל". יט ע"א). [איור 6] וּמִן הַצַּד (איצטבא הצמודה לאחת מדפנות הסוכה) אִם יֵשׁ מִשְּׁפַת אִיצְטְבָא לַכּוֹתֶל אַרְבַּע אַמּוֹת – פְּסוּלָה (שאין לסוכת האיצבטא שלוש דפנות, אלא רק שתיים), פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת – כְּשֵׁרָה (מחמת דופן עקומה שיש משפת האיצטבא עד הסכך להיחשב כדופן שלישית). [איור 7]	ש: מה באה שמועה זו ללמדנו? שיש דין "דופן עקומה" (שמכשירה את הסוכה באיצטבא שנבנתה בצד) , הרי המשנה (יז ע"א) כבר הורתה דין זה "בַּיִת שֶׁנִּפְחַת (נשבר גגו) וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּיו אִם יֵשׁ מִן הַכּוֹתֶל לַסִּיכּוּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פְּסוּלָה" משמע שאם המרחק בין החור לכותל פחות מארבע אמות – הבית כשר לסוכה, בגלל שנחשב שהקיר "מתחבר" לשפת החור? [איור 8] ת: לעומת הדופן במשנה שכשרה לסוכה, החידוש בשמועה שאף שהדופן בסוכה גבוהה מעל עשרים אמה והיא פסולה מחמת עצמה – קמ"ל שגם בדופן כזו חל דין "דופן עמוקה" להכשירה.
5	הָיְתָה גְּבוֹהָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה וּבָנָה אִיצְטְבָא בְּאֶמְצָעִיתָהּ, אִם יֵשׁ מִשְּׁפַת אִיצְטְבָא וְלַדּוֹפֶן אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ וְרוּחַ – פְּסוּלָה, פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת – כְּשֵׁרָה (מעל האיצטבא יש סוכה כשרה עם דפנות עקומות). [איור 9]	ש: מה באה שמועה זו ללמדנו? שיש דין "דופן עקומה" הרי למדנו זאת מהשמועה הקודמת? ת: לעומת השמועה הקודמת שבה יש רק "דופן עקומה" אחת, קמ"ל בשמועה זו שכל הדפנות הן עקומות.

6	הָיְתָה פְּחוּתָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים וְחָקַק (חפר) בָּהּ כְּדֵי לְהַשְׁלִימָהּ לַעֲשָׂרָה (טפחים). אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת חֲקָקָ וְלַכּוֹתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים – פְּסוּלָה, פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה טְפָחִים – כְּשֵׁרָה (מדין "לבוד" החקיקה מצטרפת לדפנות הסוכה, ונחשב שיש בסוכה דופן עשרה טפחים).	ש: מדוע בדין "דופן עקומה" הדפנות ממשיכות לשפת הסכך כל עוד המרחק הינו פחות מד' אמות, וב"דין לבוד" כבר במרחק של שלושה טפחים הדופן לא "מתחברת" לחקיקה בקרקע? ת: בסוכה שגובהה מעל עשרים אמה שם "דופן" חל על הדפנות (גם אם הסוכה פסולה הדופן כשלעצמה נחשבת) לכן הלכה למשה מסיני אפשר להרחיקה עד ארבע אמות, אבל בסוכה נמוכה מעשרה טפחים אין שם "דופן" חל על הדפנות (רק דבר בעל חשיבות נחשב כדבר עצמו) ולכן לא חל בדופן זו דין "**דופן** עקומה" ורק "דין לבוד" שחל בכל מקום.
7	הָיְתָה גְּבוֹהָה מֵעֲשָׂרִים אַמָּה וּבָנָה בָּהּ עַמּוּד שֶׁהוּא גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְיֵשׁ בּוֹ הֶכְשֵׁר סוּכָּה (בגודל ז"ט על ז"ט), סָבַר אַבָּיֵי לְמֵימַר גּוּד אַסִּיק מְחִיצָתָא (משוך והעלה את המחיצות של העמוד כדפנות עד הסכך ויש סוכה כשרה בתוך הסוכה הפסולה). [איור 11] אֲמַר לֵיהּ רָבָא: בְּעֵינַן מְחִיצוֹת הַנִּיכָּרוֹת וְלֵיכָּא (הסוכה אינה כשרה, כיוון שאין מחיצות שניכרות "יוצאות" מתוך העמוד להחשיבן כדפנות סוכה)	

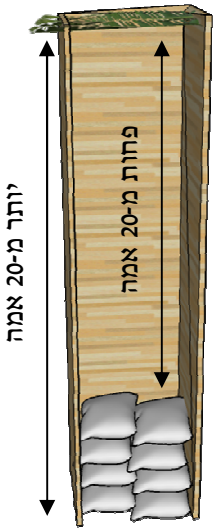

1. מיעט את הסוכה בכרים וכסתות לפחות מעשרים אמה

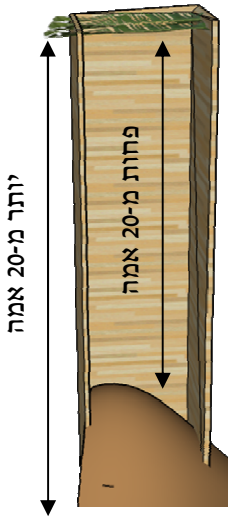

2. מיעט את הסוכה בעפר לפחות מעשרים אמה

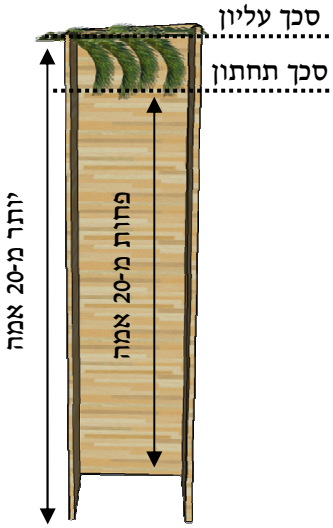

5. מיעט את הסוכה בהוצין, ומתחשבים בסכך התחתון ולא העליון לחישוב גובה הסוכה

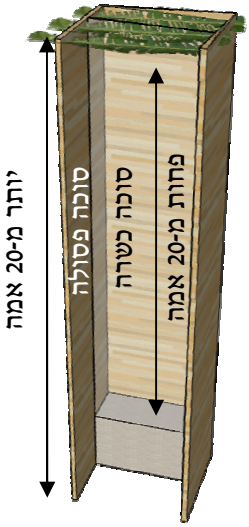

6. החלל מעל האיצטבא מהווה סוכה כשרה עם שלוש דפנות וכל שאר הסוכה (הפסולה) מוכשרת ממילא

3. מת מטמא את כל חלל החדר, אבל הטומאה "נחסמת" על ידי ה"אוהל" (הטפח מרווח שיש בין המת לגג הבית)

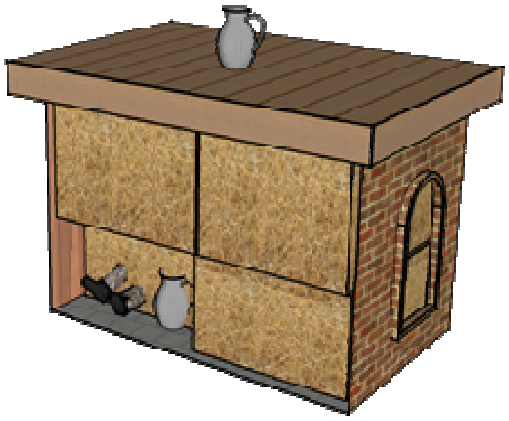

4. בית שיש בו מת ומילאו אותו בתבן, אין "אוהל" שיחצוץ את הטומאה ולכן היא עולה עד השמים

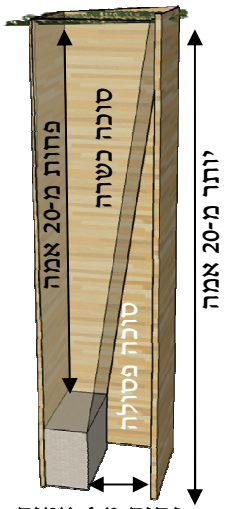

7. החלל מעל האיצטבא מהווה סוכה כשרה עם שלוש דפנות, כשאחת מהן דופן עקומה ש"מתחברת" לסכך

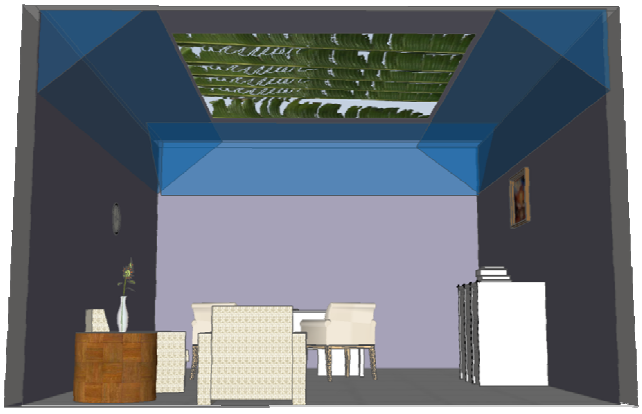

8. בית שנפחת גגו וסיכך מעל החור, אם קירות הבית אינם רחוקים 4 אמות מהחור "מתעקמים" הקירות אל שפת החור ו"מתחברים" אליו

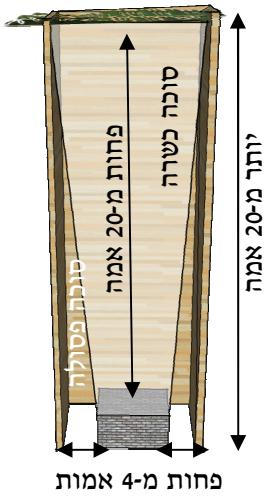

9. החלל מעל האיצטבא מהווה סוכה כשרה עם שלוש דפנות, כששלושתן מהוות דופן עקומה ש"מתחברות" לסכך

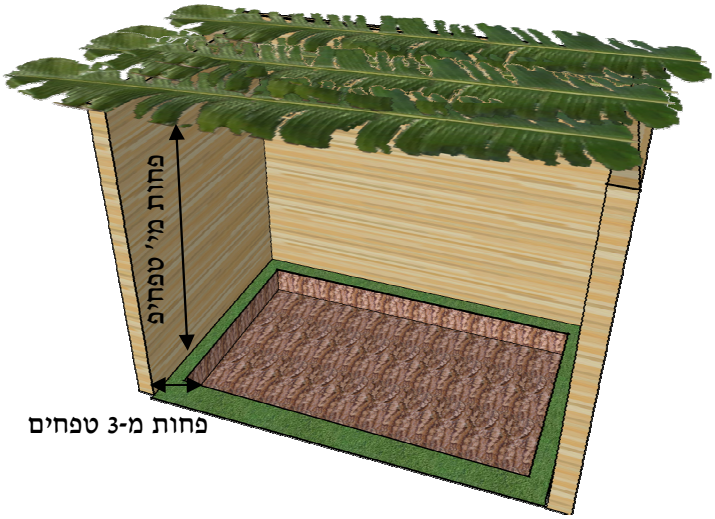

10. סוכה נמוכה מעשרה טפחים וחקק ברקע להשלימה לעשרה טפחים, הדפנות "ממשיכות" עם החקיקה להשלמה לעשרה טפחים, בתנאי שאין מרחק של שלושה טפחים בין החקיקה לדופן (מדין "לבוד")

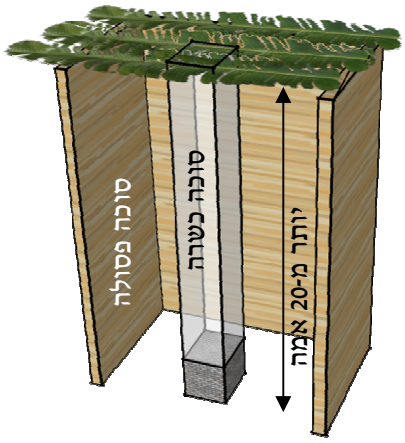

11. בנה עמוד באמצע הסוכה בגודל ז"ט על ז"ט ובגובה עשרה טפחים, לטענת אביי העמוד "ממשיך" עד הסכך להיות סוכה כשרה בפני עצמו, וממילא כל שאר הסוכה הפסולה מוכשרת (מדין "פסל")

גוד אסיק ודיומדין בהלכות סוכה [ד ע"ב "תנו רבנן"-"אפילו טפח"]

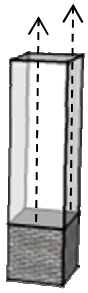

עמוד הדפנות עולה עד השמים — שפת שלו

בהלכות עירובין נאמר על עמוד ברשות הרבים שנחשב כרשות היחיד, כיוון ש"גוד אסיק מחיצתא" – משוך והעלה את המחיצה (דפנות העמוד) למעלה (רש"י עירובין פט ע"א ד"ה "כולי עלמא") להיחשב כרשות בפני עצמו.

דין נוסף בהלכות עירובין שאף הוא קשור בתפיסה מחשבתית של המציאות, הינו "דיומדין". בשביל להגדיר רשות היחיד בתוך רשות הרבים צריך ארבע מחיצות לתיחום המקום. חכמים היקלו על עולי רגלים שמבקשים בשבת להשקות את בהמתם (ולא ניתן לטלטל מים מרשות היחיד-הבור לרשות הרבים) במקום להקיף את הבור המים במחיצות מלאות, להעמיד מחיצות קטנות בשם "פסי ביראות" (פסי-מחיצות באר) בצורת "דיומדין" (שני עמודים). בכל פינה של בור המים מעמידים שתי מחיצות בצורת האות "ר". ובחיבור מחשבתי של ארבעת הדיומדין הבור מוקף בארבע מחיצות.

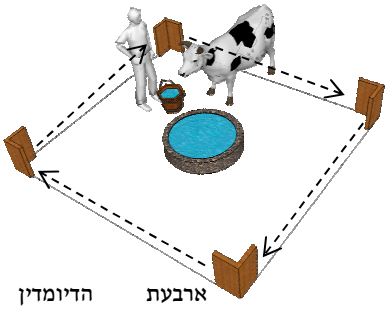

ארבעת הדיומדין יוצרים רשות היחיד

לעיל, במהלך פסקי שמועות הוזכרה מחלוקת אביי ורבא האם דין "גוד אסיק" חל גם בהלכות סוכה, לאור זאת הגמרא מביאה מחלוקת דומה של רבי יעקב וחכמים, ושני הסברים שלה בידי רב הונא ורב נחמן, וע"פ שני ההסברים רבי יעקב סובר שהלכות עירובין תקפות גם בהלכות סוכה, לעומת חכמים שסוברים שלא ניתן להשוות בין שתי העניינים, כיוון שבסוכה צריך "מחיצות ממש" כשם שבדירה יש מחיצות ניכרות.

ברייתא

נָעַץ אַרְבָּעָה קוּנְדִּיסִין (עמודים) וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּן (ולא עשה דפנות לסוכה) רַבִּי יַעֲקֹב מַכְשִׁיר וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין.

<u>רב הונא</u>: המחלוקת נסובה על נעיצת עמודים **בשפת** הגג, רבי יעקב סובר "**גוד אסיק מחיצתא**" ודפנות הבית עולות עד הסכך להיות דפנות לסוכה, וחכמים אומרים שאין "גוד אסיק מחיצתא" בסוכה, ולכן אין לסוכה דפנות והיא פסולה.

לכו"ע אם נעץ את העמודים באמצע הגג, אין דפנות הבית עולות והסוכה פסולה (שאין בארבעת העמודים להיחשב כדפנות לסוכה).

<u>רב נחמן</u>: המחלוקת נסובה על נעיצת עמודים עבים ברוחב טפח על טפח **באמצע** הגג, רבי יעקב סובר כדין "**דיומדין**" וכל שני עמודים נגדיים יוצרים מחיצה שמשמשת דופן לסוכה, וחכמים אומרים שלסוכה צריך מחיצות כהלכתן (שתי דפנות מלאות באורך ז"ט ודופן שלישית טפח), ולכן סוכה שעשויה רק מעמודים פסולה.

ברייתא

נָעַץ אַרְבָּעָה קוּנְדִּיסִין **בָּאָרֶץ** וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּן רַבִּי יַעֲקֹב מַכְשִׁיר וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין.

ברייתא

נָעַץ אַרְבָּעָה קוּנְדִּיסִין (עמודים עגולים) **בָּאָרֶץ** וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּן, רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: רוֹאִין כָּל שֶׁאֵילוּ יֵחָקְקוּ (חקיקת העיגול והפיכתו לריבוע) וְיֵחָלְקוּ (חלוקת הריבוע והפיכתו לזווית [איור 1]) וְיֵשׁ בָּהֶן טֶפַח לְכָאן וְטֶפַח לְכָאן – נִידּוֹנִין מִשּׁוּם דִּיּוּמָד (כמו בדיני עירובין), וְאִם לָאו – אֵין נִידּוֹנִין מִשּׁוּם דִּיּוּמָד.

שֶׁהָיָה רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: דִּיּוּמְדֵי סוּכָּה טֶפַח (מספיק כדי להכשיר את הדפנות), וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיִּהוּ שְׁתַּיִם כְּהִלְכָתָן (לאורך הסוכה ולפחות ז"ט) וּשְׁלִישִׁית אֲפִילוּ טֶפַח.

כוונת רב נחמן שהמחלוקת דווקא על עמודים באמצע הגג, אבל על שפת הגג לכו"ע כשרה (שגם חכמים מסכימים שיש "גוד אסיק מחיצתא"), או כוונת רב נחמן שבין עמודים על שפת הגג ובין באמצע הגג חולקים רבי יעקב וחכמים (וחכמים סוברים שלא אומרים "גוד אסיק מחיצא" כשם שאינם סוברים "דיומדין")? **תיקו**.

לדעת רב הונא לכו"ע אין בנעיצת עמודים באמצע הגג מועילה, והרי בברייתא נאמר שנעץ עמודים **בארץ** רבי יעקב מכשיר, והרי אין מחיצות בקרקע שאפשר להגיד עליהן "גוד אסיק מחיצתא" ועדיין רבי יעקב חולק? תיובתא.

מדברי הברייתא משמע שבארץ (=אמצע הגג) רבי יעקב וחכמים חולקים – אבל על שפת הגג לכו"ע כשרה!

משמע שקשה לרב הונא פעמיים: 1. על העמדתו את המחלוקת **בשפת הגג** – משמע מהברייתא שלכו"ע הסוכה כשרה? 2. על קביעתו שלכו"ע **באמצע הגג** פסולה – משמע מהברייתא שבכך חולקים? (הקושיה דלעיל שהסתיימה בתיובתא)

יתרץ רב הונא שרבי יעקב וחכמים חולקים בין באמצע הגג ובין בשפת הגג, ואם תקשה: משמע מהברייתא שלכו"ע **בשפת הגג** הסוכה כשרה (קושיה מספר 1)? הברייתא סוברת כרב הונא והעמידה את דבריה **באמצע הגג** (=בארץ) להודיע כוחו של רבי יעקב שהתיר את הסוכה גם במקום שאין מחיצות **תחתיה** (ולא את שיטת חכמים שאסרו כיוון שכוח דהיתרא עדיף).

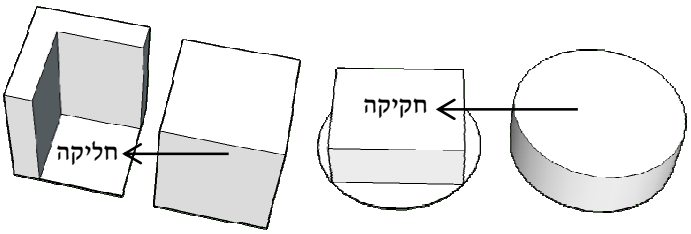

1. עיגול שחוסם ריבוע טפח על טפח הופך לדיומדין

מקור הדין שסוכה גבוהה עשרה טפחים [ד ע"ב "ושאינה גבוהה"- ה ע"ב "למשה מסיני"]

הגמרא מבררת מהיכן נלמד הדין שסוכה צריכה להיות לפחות בגובה עשרה טפחים? בתחילה הוכיחה מכך שעשרה טפחים הוא גובה המחיצה בין רשות השמים לרשות הארץ, והראיה מארון הברית והכפורת שהיו יחדיו בגובה עשרה טפחים. לאחר דיון לקבוע שהשמים והארץ נפרדים ושהכפורת הינה טפח (נלמד ממסגרת השולחן ולרב הונא מהכרובים), הגמרא שואלת: אם הלימוד מארון הברית והכפורת שעליו – נלמד שהסוכה **כולל הסכך** בגובה עשרה טפחים? והגמרא מסיקה שלימוד גובה הסוכה הוא מגובה הכרובים שסככו בכנפיהם **מעל** עשרה טפחים (לימוד שתואם לשיטת רבי מאיר).

משנתנו

סוּכָּה... וְשֶׁאֵינָהּ גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים... פְּסוּלָה.

מהיכן למד תנא קמא שסוכה שאינה גבוהה עשרה טפחים פסולה?

ברייתא

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מֵעוֹלָם לֹא יָרְדָה שְׁכִינָה לְמַטָּה וְלֹא עָלוּ מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ לַמָּרוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר "הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה' וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם".

רב, רבי חנינא, רבי יוחנן [יש גירסאות: רב יונתן] ורב חביבא: גובה ארון הברית הינו תשעה טפחים ומונח ממעליו כיסוי הכפורת בגובה טפח, משמע שהכפורת הסתיימה בגובה עשרה טפחים. [איור 1]
וכתוב "וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ **מֵעַל** הַכַּפֹּרֶת" – משמע שהקב"ה לא ירד מתחת לגובה הכפורת, והשמים הם רשותו של הקב"ה והארץ היא רשותם של בני האדם (כדברי רבי יוסי), וב"מחיצה" כוונת התורה שתהא המחיצה שחוצצת בין רשויות בגובה עשרה טפחים – כך דפנות הסוכה צריכות להיות "מחיצה" בגובה עשרה טפחים.

הגמרא מקשה על קביעת רבי יוסי שהשכינה לא ירדה לארץ ובני אדם לא עלו למרום, ומתרצת את הקושיות:

קביעה	קושיה	תירוץ
שכינה לא ירדה למטה	במתן תורה נאמר "וַיֵּרֶד ה' עַל הַר סִינַי" (שמות יט,כ)?	השכינה ירדה על הר סיני אבל לא מתחת לעשרה טפחים של "רשות הארץ".
	זכריה מתנבא שלעתיד לבוא "וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא עַל הַר הַזֵּיתִים" (זכריה יד,ד)?	השכינה תרד על הר הזיתים אבל לא מתחת לעשרה טפחים.
בני אדם לא עלו למרום	במתן תורה נאמר "וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים" (שמות יט,ג)?	משה רבינו עלה לשמים, אבל לא נכנס לתוך עשרת הטפחים של "רשות השמים".
	נאמר "וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם" (מ"ב ב,יא)?	אליהו הנביא עלה לשמים, אבל לא נכנס לתוך עשרת הטפחים של "רשות השמים".
	משה רבינו עלה לשמים ממש, שנאמר "מְאַחֵז פְּנֵי כִּסֵּא פַּרְשֵׂז עָלָיו עֲנָנוֹ" (איוב כו,ט), ומסביר רבי תנחום: משה רבינו אחז בכיסא הכבוד, ו"פַּרְשֵׂז" – פֵּירַשׁ שַׁדַּי (הקב"ה) מִזִּיו שְׁכִינָתוֹ על משה והגן עליו מפני המלאכים?	משה רבינו עלה לשמים, אבל לא נכנס לתוך עשרת הטפחים של "רשות השמים". ש: והרי כתוב שמשה רבינו אחז בכיסא הכבוד? ת: רגלי כיסא הכבוד התארכו וירדו למטה וכך יכל משה לאחוז בהן.

ברייתא

רַבִּי חֲנִינָא: כָּל הַכֵּלִים שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה נָתְנָה בָּהֶן תּוֹרָה מִדַּת אָרְכָּן וּמִדַּת רָחְבָּן וּמִדַּת קוֹמָתָן, (לעומת זאת) כַּפֹּרֶת מִדַּת אָרְכָּהּ וּמִדַּת רָחְבָּהּ נָתְנָה מִדַּת קוֹמָתָהּ לֹא נָתְנָה ("וְעָשִׂיתָ כַּפֹּרֶת זָהָב טָהוֹר, אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכָּהּ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבָּהּ"). צֵא וּלְמַד מִפָּחוּת שֶׁבַּכֵּלִים (מהכלי הכי קטן) שֶׁנֶּאֱמַר (בשולחן) "וְעָשִׂיתָ לוֹ מִסְגֶּרֶת **טֶפַח** סָבִיב" [איור 2] מָה לְהַלָּן (מסגרת השולחן) טֶפַח – אַף כָּאן (כפרות) טֶפַח.

ניחא שחכמים למדו ש**ארון הברית** גובהו תשעה טפחים מהפסוק "וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים... וְאַמָּה וָחֵצִי (=9 טפחים) **קוֹמָתוֹ**", אך מהיכן למדו החכמים שגובה **הכפורת** הינו טפח?

הכלי הקטן ביותר בכלי המשכן הינו המסגרת של השולחן, גובהה טפח וממנה לומדים שגם הכפורת גובהה טפח.

הגמרא מקשה על הלימוד של טפח הכפורת מטפח השולחן, ומתרצת את הקושיות:

קושיה	תירוץ
מדוע למדת מחלק של כלי במשכן, תלמד מהכלים עצמם? (למשל, הכלי הנמוך ביותר הוא השולחן שהוא תשעה טפחים)	"תָּפַשְׂתָּ מְרוּבֶּה – לֹא תָּפַשְׂתָּ, תָּפַשְׂתָּ מוּעָט – תָּפַשְׂתָּ", כשיש לפניך מועט ומרובה ואינך יודע מה לתפוס – תתפוס את המועט, כיוון שהמעט כולל את המרובה. שאם תטעה ותתפוס לא כדין את המרובה – יקחו ממך את התוספת שנטלת. והוא משל המלמד שעדיף לקחת את מעט ביותר שניתן, וכך גם עדיף ללמוד מהתורה את שיעור הכלי הקטן ביותר שנאמר בכל כלי המשכן – טפח.
תלמד מהציץ במשכן שהוא עובי שתי אצבעות? ברייתא: צִיץ דּוֹמֶה כְּמִין טַס שֶׁל זָהָב וְרָחָב שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת וּמוּקָף מֵאָזֶן לְאָזֶן (של כוהן גדול), וְכָתוּב עָלָיו שְׁתֵּי שִׁיטִין (שורות) 'יוֹד הֵא' מִלְּמַעְלָה וְ'קֹדֶשׁ לָמֶד' מִלְּמַטָּה (כדי ששם ה' לא יהיה באותה שורה עם המילים "קדש" [איור 3]) וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסֵי: אֲנִי (נכנסתי לאוצר המלך) רְאִיתִיו בְּרוֹמִי וְכָתוּב עָלָיו קֹדֶשׁ לַה' בְּשִׁיטָה אַחַת (בשורה אחת [איור 4])	ראוי ללמוד את גובה כלי הכפורת מכלי אחר (השולחן) ולא מ**תכשיט** (הציץ) שמיועד לאדם.
תלמד מהזֵר שהקיף חלק מכלי המשכן (ארון הברית, מזבח הזהב והשולחן [איור 2,1]) וגובהו משהו?	ראוי ללמוד את גובה כלי הכפורת מכלי אחר (השולחן) ולא מ"**הכשר** (תוספת) **כלי**" שמיועד לקשט את הכלי.
אם לא לומדים מ"הכשר כלי", גם מסגרת השולחן היא "הכשר כלי" ואין למדו ממנה?	מסגרת השולחן הייתה על רגלי השולחן והניחו עליה את דף השולחן [איור 2], היא לא שימשה כקישוט אלא **כחלק מהכלי**.
רק למ"ד שמסגרת השולחן **מתחת** לדף השולחן היא משמשת כחלק מהכלי, אבל למ"ד שמסגרת השולחן **מעל** דף השולחן – הרי היא משמשת רק כ"הכשר כלי" לשולחן, ומדוע נלמד מטפח המסגרת לגובה הכפורת?	אכן לשיטה זו אפשר ללמוד מ"הכשר כלי" (מסגרת שמעל השולחן) לכלי (הכפורת). ואין להקשות מדוע לא לומדים מהציץ והזֵר? כיוון שלומדים מכלי שהתורה נתנה בו מידות (מסגרת בגובה טפח) לכלי שהתורה נתנה בו מידות (בכפורת נלמד האורך והגובה), ולא מציץ וזֵר שהתורה לא נתנה בהם מידות.

רב הונא: גובה הכפורת נלמד מהפסוק שמתאר את עבודת כוהן גדול ביום הכיפורים "וְהִזָּה בְאֶצְבָּעוֹ עַל **פְּנֵי** הַכַּפֹּרֶת קֵדְמָה" (ויקרא טז,יג), משמע שלכפורת יש "פנים" ואין פנים של אדם פחותים מטפח.

הגמרא מקשה על הלימוד של רב הונא מ"פני" הכרובים לטפח הכפורת, ומתרצת את הקושיות:

קושיה	תירוץ
שמא כוונת הכתוב "פני" כגודל פניו של העוף בר יוכני, שהוא גדול מאוד?	"תָּפַשְׂתָּ מְרוּבֶּה – לֹא תָּפַשְׂתָּ, תָּפַשְׂתָּ מוּעָט – תָּפַשְׂתָּ", כשיש אפשרות לבחור בין המועט (פנים קטנות) למרובה (לפנים גדולות), עדיף לתפוס את המעט שבוודאי הוא אפשרות נכונה .
שמא כוונת הכתוב "פני" כגודל פניה של ציפור קטנה?	רב אחא בר יעקב: לומדים גז"ש מ"פני", מ"**פְּנֵי** יִצְחָק אָבִיו" ל"**פְּנֵי** הַכַּפֹּרֶת" – לומדים מפנים של אדם ולא פנים של חיה.
אם לומדים מפסוק, שמא כוונת הכתוב ל"פנים" של מעלה, ככתוב "כִּרְאוֹת **פְּנֵי** אֱלֹהִים וַתִּרְצֵנִי"?	"תָּפַשְׂתָּ מְרוּבֶּה – לֹא תָּפַשְׂתָּ, תָּפַשְׂתָּ מוּעָט – תָּפַשְׂתָּ", כשיש אפשרות לבחור בין המועט (פנים קטנות) למרובה (לפנים של מעלה), עדיף לתפוס את המעט שבוודאי הוא אפשרות נכונה .
שמא כוונת הכתוב ל"פנים" של הכרובים שעל ארון הברית, ככתוב "אֶל הַכַּפֹּרֶת יִהְיוּ **פְּנֵי** הַכְּרוּבִים", שקטנים מטפח (כרוב היינו עוף, ופני העוף הקטן ביותר הוא פחות מטפח)?	רב אחא בר יעקב: מסורת בידינו שאין פני הכרוכים פחות מטפח. כך גם רב הונא למד, גז"ש "**פְּנֵי** הַכְּרוּבִים" שהינם טפח ל"**פְּנֵי** הַכַּפֹּרֶת" – שהכפורת הינה טפח.
כיצד למדת מפני הכרובים שהם פנים של אדם, והרי כרוב הינו עוף (שקטן מטפח, כדלעיל)?	רבי אבהו: הכרוב כוונתו לתינוק, שכך בבבל קורים לתינוק "רָבְיָא" (וכרוב כוונתו כ"רוב" – כתינוק).
[יחזקאל מתאר במחזה המרכבה ארבעה אופנים (מלאכים) בדמות: כרוב, אדם, אריה ונשר] כתוב "פְּנֵי הָאֶחָד **פְּנֵי הַכְּרוּב** וּפְנֵי הַשֵּׁנִי **פְּנֵי אָדָם**" – משמע שכרוב איננו אדם?	כרוב הינו תינוק, וכוונת יחזקאל לתאר מלאך אחד בעל פנים גדולות כאדם, ומלאך אחר בעל פנים קטנות ככרוב (תינוק).

אם מקור גובה הסוכה נלמד מגובה הארון עם הכרובים, אזי כפי שהכרובים מכסים את הארון ויחד גובהם עשרה טפחים כך היה צריך להיות דין גובה הסוכה יחד עם הסכך שמעליה יהיו עשרה טפחים! ולא שחלל הסוכה לבדו יהיה עשרה טפחים?

לומדים את גובה הסוכה מגובה הכרובים עצמם, ע"פ הלימוד הבא:

א. גובה בית המקדש שלושים אמה וגובה שני הכרובים שעשה שלמה (שעמדו על רצפת ההיכל ולא הכרובים שעל הארון) עשר אמות. משמע שגובה הכרובים היה שליש מגובה החדר.

ב. כשם שהכרובים **במקדש** היו שליש מגובה קודש הקודשים, כך הכרובים **במשכן** היו שליש מגובה קודש הקודשים.

ג. גובה המשכן הינו עשר אמות (כמוכח מגובה הקרשים) ששווה לשישים טפחים, הרי ששליש מגובה המשכן הינו עשרים טפחים. [איור 5]

ד. גובה הארון עם הכפורת הינו עשרה טפחים – משמע שהכרובים היו בגובה עשרה טפחים.

ה. נאמר "וְהָיוּ הַכְּרוּבִים פּוֹרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה **סוֹכְכִים** בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפֹּרֶת" התורה קוראת "סכך" לגובה שמתחת כנפי הכרובים (עד גובה הכפורת), וכנפי הכרובים היו פרוסים מעל לראשם – משמע שכנפי הכרובים סככו על גופם שבגובה עשרה טפחים [איור 6], ולפיכך סוכה מסככת על גובה עשרה טפחים.

הגמרא מקשה על הלימוד של גובה הסכך מגובה כנפי הכרובים, ומתרצת את הקושיות:

קושיה	תירוץ
העמדת שכנפי הכרובים היו **מעל** לראשם, שמא היו כנפיהם **בסמוך** ושווה לראשם ועובי הכנפיים היה חלק מעשרה טפחים של גובהם, ולפיכך הסוכה צריכה להיות בגובה עשרה טפחים כולל הסכך?	רב אחא בר יעקב: נאמר על הכרובים "פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה" – משמע שהכנפיים היו מעל לראשם.
שמא כנפי הכרובים היו גבוהים מעל ראשם הרבה, וסוכה צריכה להיות בגובה של יותר מעשה טפחים?	האם כתוב "לְמַעְלָה לְמַעְלָה"?! שמכך היה משמע שהכנפיים היו גבוהים הרבה מעל ראשם? כתוב "לְמַעְלָה" – משמע שהיו הכנפיים בדיוק מעל ראש הכרובים.
[בחישוב המרת אמה לטפחים בבית המקדש יש שלוש אפשרויות: א. אמה של חמישה טפחים, שבה חושב מזבח העולה ועוד. ב. אמה של שישה טפחים (אמה בינונית). ג. אמה של שישה טפחים וחצי אצבע, שהייתה נהוגה אצל גזברי המקדש שמדדו עימו את מעשה ידם של אומני הכסף והזהב. הגזברים שילמו על פי אמה של שישה טפחים וקיבלו כלים על פי אמה של שישה טפחים ואצבע, כך האומנים נתנו קצת יותר לבית המקדש ולא מעלו בכספי ההקדש (זה היה חלק מתנאי העבודה שהוסכמו מראש). סרגל זה היה מונח בחדר שמעל שער המזרחי של בית המקדש (שער שושן) (פסחים פו ע"א) [איור 6]] הלימוד מגובה הכרובים תואם לשיטת רבי מאיר, שאמר שכל האמות במשכן חושבו ע"פ אמה בינונית (שישה טפחים), לכן גם גובה המשכן וגם גובה הכרוכים נמדדו באותו אופן. אבל לרבי יהודה שסובר ש**אמה של בניין** (שבה חושבו הקרשים) הינה של שישה טפחים ו**אמה של כלים** (שבה חושבו הכרובים) מהיכן הוא ילמד את גובה הסוכה? לשיטת רבי יהודה, הארון והכפורת היו בגובה שמונה וחצי טפחים (הארון אמה וחצי = שבעה וחצי טפחים והכפורת טפח), וגובה הכרובים הגיע לשליש מגובה בית המקדש (עד עשרים טפחים) – משמע שגובהם היה אחד עשר וחצי טפחים? זה הגובה לרב יהודה של סוכה?	אמר רבי חייא בר אשי בשם רב: שִׁיעוּרִין (שיעור האיסור בדברי תורה) חֲצִיצִין (חציצה פוסלת בטבילה) וּמְחִיצִין (גובה מחיצה עשרה טפחים) הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. דופן הסוכה צריכה להיות "מחיצה" ולרבי יהודה אנו יודעים במסורת שגובה "מחיצה" הינו עשרה טפחים, ולכן גובה הסוכה צריכה להיות עשרה טפחים (ללא הסכך).

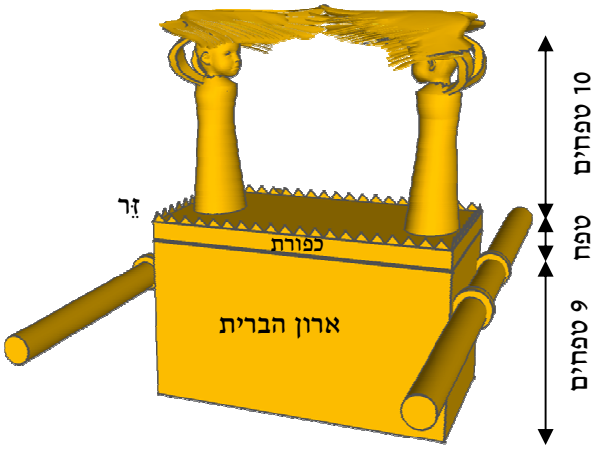

1. ארון הברית בגובה תשעה טפחים והכפורת שמכסה אותו בגובה טפח.
6. הכרובים היו מסוככים בכנפיהם על גופם שהיה בגובה עשרה טפחים.

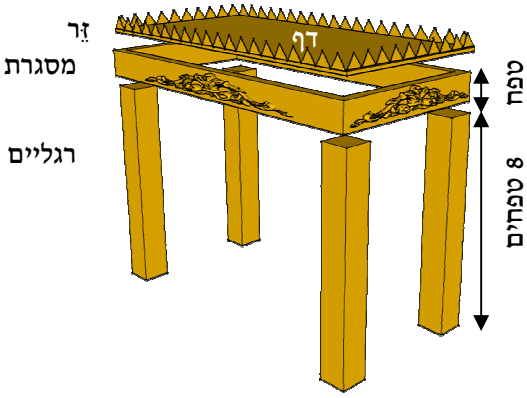

2. השולחן סך גובהו היה אמה וחצי (9 טפחים) ועל ארבעת רגליו הורכבה מסגרת בגובה טפח ועליה מונח דף השולחן

3. המילים "קדש לה'" נכתבו בשתי שורות

4. המילים "קדש לה'" נכתבו בשורה אחת

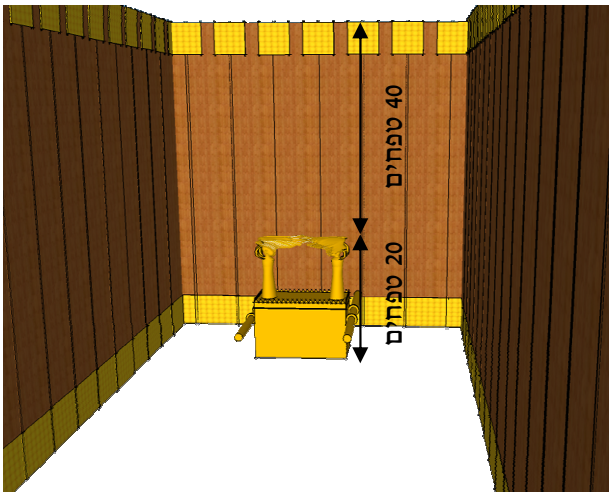

5. גובה הארון והכפורת יחד עם הכרובים היו שליש מגובה המשכן (סך עשר אמות או שישים טפחים)

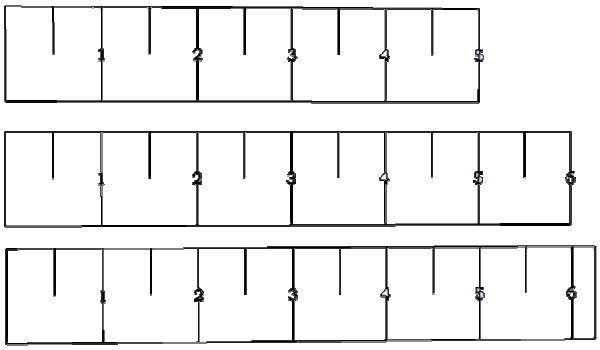

7. השתמשו בסרגלים שונים במקדש: סרגל של 5 טפחים, 6 טפחים ו-6 טפחים וחצי אצבע

שיעורין, חציצין ומחיצין [ה ע"ב "שיעורין דאורייתא"- ו ע"ב 9 "דופן עקומה"]

לאחר שלמדנו שדופן סוכה צריכה להיות "מחיצה", רבי יהודה אומר שגובה המחיצה עשרה טפחים (גם לעניין שבת) ידוע כהלכה למשה מסיני, כאמירת רב "שִׁיעוּרִין חֲצִיצִין וּמְחִיצִין הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי". הגמרא מבררת מהם הלימודים שהוא התכוון אליהם? והאם הם הלכה למשה מסיני או הלכה מדאורייתא?

רב רַבִּי חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר רַב: **שִׁיעוּרִין** (שיעור האיסור בדברי תורה) **חֲצִיצִין** (חציצה פוסלת בטבילה) **וּמְחִיצִין** (גובה מחיצה עשרה טפחים) הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי.

מדברי רב חנין על הפסוק "אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ" משמע שאיסורי התורה נמדדים ע"פ הפירות שהוזכרו בפסוק (והשתבחה ארץ ישראל שאיסורי התורה נמדדים על פי פירותיה), אזי שיעורי האיסורים נלמדים מדאו' ולא הועברו במסורת הלכה למשה מסיני?

פרי	הלכה	הסבר
חיטה	זמן השהייה של אכילת חצי כיכר **חיטים**, הוא הזמן שבגדים שעליו נטמאים בבית מצורע	"הַנִּכְנָס לְבֵית הַמְנוּגָּע (המצורע) וְכֵלָיו (בגדיו שלא לובשם מונחים) עַל כְּתֵפָיו וְסַנְדָּלָיו וְטַבְּעוֹתָיו (אוחז אותם) בְּיָדוֹ – הוּא וָהֵן טְמֵאִין מִיָּד (ככתוב בפסוק "וְהַבָּא אֶל הַבַּיִת... יִטְמָא" ונחשבים הבגדים והוא כבאים אל הבית). הָיָה לָבוּשׁ כֵּלָיו וְסַנְדָּלָיו וְטַבְּעוֹתָיו בְּאֶצְבְּעוֹתָיו – הוּא טָמֵא מִיָּד וְהֵן (הבגדים שהוא לובש) טְהוֹרִים (כיוון שהם בטלים ללובש אותם שרק הוא נטמא), עַד שֶׁיִּשְׁהֶה בְּכָדֵי אֲכִילַת פְּרָס (זמן אכילת חצי כיכר. כתוב בפסוק "**וְהָאֹכֵל** בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו" משמע שאם אדם שהה בבית המנוגע כדי "זמן אכילה" – בגדים שעליו נטמאים וצריך לכבס אותם) פַּת **חִטִּין** וְלֹא פַּת שְׂעוֹרִין מֵיסֵב וְאוֹכֵל בְּלִיפְתָּן ("זמן אכילה" נקבע ע"פ אכילה מהירה: א. פת חיטים ולא פת שיעורים שהיא יותר גסה. ב. מיסב ואוכל ואינו עסוק בדברים אחרים. ג. אוכל את הפת יחד עם ליפתן)" (נגעים יג,ט).
שעורה	עצם מת בגודל **שעורה** מטמא במגע ומשא	"עֶצֶם (של המת בגודל) **כְּשַׂעוֹרָה** מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא בְּאֹהֶל (בשביל לטמא את האוהל צריך שעצמות מת יהיו שידרה שלמה, גולגולת שלמה או רוב מניין העצמות שבגוף, ולא מספיק עצם קטנה)" (אהלות ב,ג)
גפן	חיוב אכילת גפן בנזיר נמדד בכוס **יין**	נזיר מתחייב מלקות בשתיית יין בשיעור רביעית הלוג, אך בשביל לשער את מידת הנפח "רביעית הלוג" באיסור אכילה של נזיר, כאכילת חרצנים או ענפי גפן רכים (לולבים), שמים את האוכל בתוך כוס **יין** ומודדים את כמות היין שיצאה החוצה, וכשיצאה רביעית הלוג אנו מחייבים את הנזיר מלקות. קבעו חכמים להקל בנזיר ולשער בכוס מלאה יין ולא מים, כיוון שהיין יותר עבה ואינו ממהר לצאת מהכוס אלא מתאסף סביב שפת הכוס.
תאנה	חיוב הוצאה מרשות לרשות הוא על אוכל בשיעור **גרוגרת**	"הַמּוֹצִיא אֳכָלִים **כְּגַרְגֶּרֶת** – חַיָּב" (שבת ז,ד) חכמים שיערו ששיעור מאכל חשוב עבור אדם הוא כגרוגרת (תאנה יבשה בינונית) והוא מצניע אותו ושומר עליו, לכן המוציא בשבת מרשות לרשות בשיעור כזה מתחייב.
רימון	כלי שניקב ואינו מחזיק **רימון** – אינו מקבל טומאה	[כלי שמקבל טומאה הוא כלי בעל חשיבות, לכן כלי שבור אינו מקבל טומאה, שבטל ממנו שם "כלי". המשנה דנה בכלים שיש בהם נקב] "כָּל כְּלֵי בַּעֲלֵי בָתִּים (שעדיין משתמשים בכלים למרות שיש בהם נקב) שִׁיעוּרָן **כְּרִמּוֹנִים** (מעת שיש בכלי נקב שיוצא ממנו רימון הכלי בטל ואין בו שימוש, אבל פחות מכך עדיין בעל הבית חס עליו ומחזיק בו רימונים)" (כלים יז,א), אבל אומן שמקפיד על כליו כיוון שהם עומדים למכירה אפילו ניקב הכלי כל שהוא – הכלי אינו מקבל טומאה.
זית שמן	דינים רבים נמדדים **בזית**	האיסורים: טומאת בשר מת, טומאת נבילה, איסור חלב, דם, פיגול, נותר, בהמה טמאה וגיד הנשה, שיעורם על פי **הזית** (אך יש מעט איסורים שנמדדים ע"פ חיטה, שעורה וכו', כדלהלן)
דבש	חיוב אכילה ביום כיפור נמדד **בתמר**	[בתורה "דבש" הכוונה לדברים מתוקים ותמר נכלל בדברי מתיקה] אדם מתחייב בכרת רק אחרי שאכל ואינו מרגיש עינוי, ככתוב "הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא **תְעֻנֶּה** בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה" – משמע שלא מתחייב רק אחרי אכילה בלבד (בשיעור כזית). ואכילה בשיעור כְּכוֹתֶבֶת הַגַּסָּה (תמר גדול) היא אכילה שמתיישבת דעתו.

שיעורי האיסורים כתובים בתורה?! הרי הפסוק מדבר בשבחה של ארץ ישראל ולא באיסורי תורה, אלא ההלכות נאמרו הלכה למשה מסיני (כדברי רב), וכוונת רב חנין שהסמיכו חכמים את ההלכות על הפסוק כדי לזכור אותם.

רב

רַבִּי חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר רַב: ...חֲצִיצִין (חציצה פוסלת בטבילה) וּמְחִיצִין (גובה מחיצה עשרה טפחים) הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי.

רבב"ח

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָא: נִימָא (שערה) אַחַת קְשׁוּרָה – חוֹצֶצֶת (שהקשר הדוק מדי והמים אינם נכנסים לתוך הקשר ונוגעים בשיער) שָׁלֹשׁ – אֵינָן חוֹצְצוֹת (השיער קשה והקשר של שלושת השערות אינו מהודק היטב והמים נכנסים לתוך הקשר), שְׁתַּיִם אֵינִי יוֹדֵעַ (האם הן חוצצות).

רבי יצחק

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: דְּבַר תּוֹרָה **רוּבּוֹ** (רוב השיער מטונף או קשורות השערות אחת אחת) **וּמַקְפִּיד** עָלָיו (אינו רוצה בדבר הזה) – חוֹצֵץ, וְשֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד עָלָיו – אֵינוֹ חוֹצֵץ (כיוון שלא מקפיד ולא יסיר את הלכלוך בעתיד נחשב הטינוף חלק מגופו ואינו חוצץ).

[מהתורה צריך שני תנאים כדי שהשיער יחצוץ: רובו ומקפיד, וחכמים גזרו לאסור גם אם אחד מהתנאים מתקיים]

וְגָזְרוּ עַל **רוּבּוֹ** שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד מִשּׁוּם רוּבּוֹ הַמַּקְפִּיד (כיוון **שבמציאות** רוב שיערו מטונף נראה הדבר דומה במקצת לחציצה דאו' ברוב שמקפיד), וְעַל מִיעוּטוֹ **הַמַּקְפִּיד** מִשּׁוּם רוּבּוֹ הַמַּקְפִּיד (כיוון **שאדם** זה מקפיד על חציצה, לכן החציצה פוסלת את הטבילה בין בחציצה מרובה ובין בחציצה מועטת).

מדוע חכמים לא גזרו על מיעוט שאינו מקפיד שיחצוץ, או מפני מיעוט שמקפיד או מפני רוב שאינו מקפיד? (כפי שגזרו חכמים לעיל על דברים דומים, ימשיכו לגזור על דברים דומים נוספים)

משום "רוב ומקפיד" חכמים גזרו הלכות חציצה ב"רוב שאינו מקפיד" ו"מיעוט שמקפיד" – אם כך כיצד אנו נגזור גזירה לגזירה על "מיעוט שאינו מקפיד"?! (חכמים ביקשו להרחיק את האדם מן העבירה מדאו' ולכן גזרו גזירות, אך לא ייתכן לגזור הרחקה מהגזירה עצמה)

דיני חציצה בטבילה הם הלכה למשה מסיני? הרי הם מפורשים בתורה "וְרָחַץ אֶת **בְּשָׂרוֹ** בַּמַּיִם וְטָהֵר" – משמע שצריך שכדי להיטהר על הבשר להיות כולו במים מבלי חוצץ בינו לבין המים.

אכן, איסור חציצה על **גוף** הטובל מדאו' (כנלמד מהמילה "בְּשָׂרוֹ"), אך איסור חציצה על **שיער** הטובל זו הלכה למשה מסיני, כמוכח מדברי רבה בר בר חנא שיש איסור חציצה על שיער.

גם איסור חציצה על שיער הטובל מפורש בתורה, ככתוב "וְרָחַץ **אֶת** בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהֵר" – "אֶת" לרבות את הטפל לבשרו, שהוא שיערו. אם כך מהי כוונת רב ש"חציצין" היא הלכה למשה מסיני?

הלכה למשה מסיני מפרשת שכוונת התורה "אֶת בְּשָׂרוֹ" ששיער **שרובו** מטונף והטובל **מקפיד** על כך ומתכוון להסיר את החציצה – הלכלוך חוצץ והטבילה לא עלתה (דינים אלו לא מפורטים בתורה, והמסורת לימדה אותם).

כוונת רב הלכה למשה מסיני "מְחִיצִין" לגובהה של מחיצה שתהא עשרה טפחים, ולימוד זה תואם לשיטת **רבי יהודה** שאין לו מקור מהתורה ללמוד את גובהה של המחיצה, אבל **רבי מאיר** שלמד את גובהה של המחיצה מגובה הארון והכפורת (שהיו יחדיו עשרה טפחים) מה לשיטתו **רב** התכוון באומרו "מְחִיצִין"?

ישנן הלכות נוספות של עירובין שנלמדו הלכה למשה מסיני: **גוד** ("גוד אחית" – משוך והורד, או "גוד אסיק" – משוך והעלה, מחיצה שממשיכים אותה למטה או למעלה) **לבוד** (רווח פחות משלושה טפחים נחשב כסתום) **ודופן עקומה** (סכך פסול שנמצא בסמוך לדופן ואינו רחב ד' אמות נחשב כדופן ואינו פוסל את הסוכה)

מספר דפנות בסוכה כשרה [ו ע"ב 9 "רשאין לה"- 30 "מזרם וממטר"]

אחרי שהמשנה קבעה שסוכה שאין לה שלוש דפנות פסולה, נחלקו חכמים ורבי שמעון האם סוכה צריכה להיות שלוש או ארבע דפנות. הגמרא קובעת שההבדל בין שניהם נובע מהאופן שבו הם לומדים את הלכות סוכה מהתורה, כאשר מופיע בצווי לשבת בסוכה שלוש פעמים המילה סוכה "**בַּסֻּכֹּת** תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ **בַּסֻּכֹּת**. לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי **בַסֻּכּוֹת** הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא כג,מב-מג). בסיס ההבדל הוא האם דורשים מהאופן שבו התורה נמסרה למשה רבינו ("אם למסורת") או מהאופן שבו התורה נקראת בפועל ("אם למקרא").

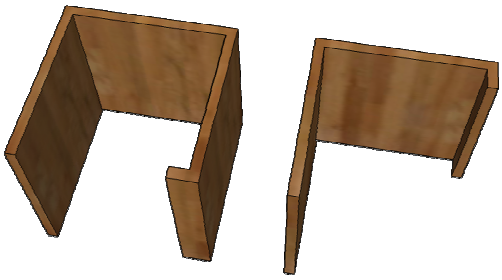

לדעת חכמים לסוכה צריך שתי דפנות וטפח
לדעת רבי שמעון לסוכה צריך שלוש דפנות וטפח

משנתנו

וְשֶׁאֵין לָהּ שָׁלֹשׁ דְּפָנוֹת – פְּסוּלָה.

ברייתא

שְׁתַּיִם כְּהִלְכָתָן (לפחות שתי דפנות צמודות (בצורת ר"ש) צריכות להיות בשיעור שבעה טפחים) וּשְׁלִישִׁית אֲפִילוּ טֶפַח, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ כְּהִלְכָתָן וּרְבִיעִית אֲפִילוּ טֶפַח.

במה חולקים חכמים ורבי שמעון? מה הגורם להבדל בין השיטות?

הגמרא מסבירה את ההבדל בין שיטת חכמים לרבי שמעון בחמישה אופנים שונים:

מוסכם לשתי השיטות	חכמים: שלישית אפילו טפח	רבי שמעון: רביעית אפילו טפח
"אין דורשין תחילות" והאזכרה הראשונה בפסוקים "בַּסֻּכֹּת" לא ניתנת לדרשה, אלא היא נועדה ללימוד עצם המצווה.	יש **אם למסורת**: נותרו שתי אזכרות "בַּסֻּכֹּת" (לשון יחיד) "בַּסֻּכּוֹת" (לשון רבים, לפחות שנים) – סך הכל יש שלוש דפנות והלכה למשה מסיני ממעטת את הדופן השלישית לטפח.	יש **אם למקרא**: נותרו שתי אזכרות "בַּסֻּכּוֹת" (לשון רבים) "בַּסֻּכּוֹת" (לשון רבים) – סך הכל יש ארבע דפנות והלכה למשה מסיני ממעטת את הדופן הרביעית לטפח.
אין דורשים תחילות, יש **אם למקרא** וסך הכל יש ארבע "סוכת"	חובת הסכך בסוכה צריכה לימוד, כך שנותרו שלוש "סוכת" שפנויות ללימוד הדפנות.	חובת סכך בסוכה היא דבר פשוט, שסוכה בלא סכך איננה נחשבת סוכה, ונותרו ארבע "סוכת" שפנויות ללימוד הדפנות.
אין דורשים תחילות, יש **אם למסורת** וסך הכל יש שלוש "סוכת"	הלכה למשה מסיני **ממעטת** את הדופן השלישית שתהא טפח.	הלכה למשה מסיני **מוסיפה** על הדופן השלישית, שתהא דופן רביעית טפח.
הלכה למשה מסיני ממעטת, יש **אם למסורת** וסך הכל יש ארבע "סוכת"	**אין דורשין תחילות**, ולכן לא ניתן ללמדו מ"בַּסֻּכֹּת" הראשון, ובגלל אם למסורת יש שלוש "סוכת", והלכה למשה מסיני גורעת לטפח.	**דורשים תחילות** ולומדים מ"בַּסֻּכֹּת" הראשון דופן אחת, ובגלל אם למסורת יש עוד שלוש "סוכת" – סך הכל ארבע דפנות והלכה למשה מסיני ממעטת לטפח.
		רב מַתְּנָה: רבי שמעון למד מהפסוק "וְסוּכָּה תִּהְיֶה לְצֵל יוֹמָם מֵחֹרֶב וּלְמַחְסֶה וּלְמִסְתּוֹר מִזֶּרֶם וּמִמָּטָר" (ישעיה ד,ו) שסוכה צריכה להיות מגנה מפני מים, ואם אין דופן רביעית – הרוח מכניסה את המים לסוכה.

מיקום דופן טפח [ו ע"ב 30 "ואותו טפח"- ז ע"א 23 "צורת הפתח"]

לאחר שפסקו חכמים שניתן להעמיד את הדופן השלישית באורך טפח חולקים חכמים בשלושה דינים:
א. היכן מעמיד את הדופן טפח כאשר שתי הדפנות הנוספות מחוברות בקצה (כמו האות רי"ש)?
ב. היכן מעמיד את הדופן טפח כאשר שתי הדפנות ניצבות זו מול זו (כמו סימן שווה)?
ג. האם בנוסף לדופן טפח צריך להעמיד בדופן כ"צורת הפתח" על מנת להיחשב מחיצה?

חכמים

שְׁתַּיִם כְּהִלְכָתָן וּשְׁלִישִׁית אֲפִילוּ טֶפַח.

היכן מעמיד את הדופן טפח בסוכה ששתי הדפנות צמודות זו לזו?

לוי

אָמַר שְׁמוּאֵל מִשְּׁמֵיהּ דְּלֵוִי: מַעֲמִידוֹ כְּנֶגֶד הַיּוֹצֵא.

1. רב: בהמשך לדופן העומדת יעמיד את הדופן טפח כנגד היוצא, "כנגד" הנמצא בסוכה. כך שהדופן בזווית ישרה לדופן הסוכה [איור 1, 2]
2. רב כהנא ורב אסי לרב: בהמשך לדופן העומדת יעמיד את הדופן טפח באלכסון (כנגד "ראש התור". וכוונתו ל"ראש השור" שנראה כמשולש. בחרישת תלמים בשדה כל תלם ארוך מעט מחברו וכך התלמים מקבלים צורה של משולש [איור 3] (ע"פ כלאים ב,ז). כשהדופן באלכסון היא ניראת כעומדת על שני הצדדים הפתוחים והסוכה כאילו יש לה ארבע דפנות). [איור 5,4].
רב שתק, מחמת שלא חש לדבריהם, כיוון שיש כדעתו אמוראים (לוי) וחכמים מבית המדרש הורו כמותו.
3. רבי סימון [ויש אומרים: רבי יהושע בן לוי]: בהמשך לדופן העומדת מרחיק בזווית פחות משלושה טפחים ועושה דופן מטפח שוחק (טפח הינו ארבע אגודלים וכאשר הן מרווחים – מתקבל טפח ומשהו [איור 6]), וכך מתקבל לבוד של ארבעה טפחים וקצת וממילא רוב הדופן (מתוך שבעה טפחים ע"פ ההלכה) מלאה. [איור 7]

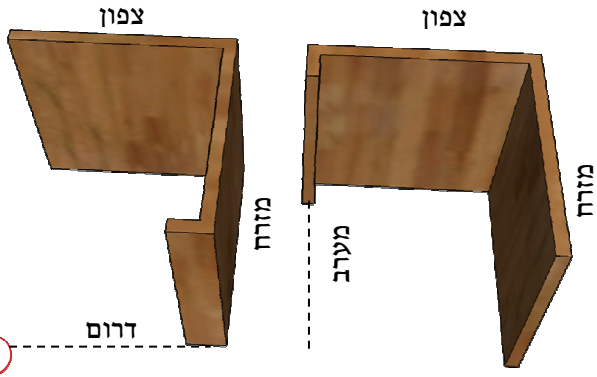

1. דפנות מזרחית-צפונית עושה את הטפח בסוף הצפונית לצד מערב.
2. דפנות מזרחית-צפונית עושה את הטפח בסוף המזרחית לצד דרום.

היכן מעמיד את הדופן טפח בסוכה ששתי הדפנות מקבילות זו לזו?

1. רב יהודה: מעמיד את הדופן בכל רוח שירצה בזווית לשתי הדפנות הקיימות [איור 8]
2. רבי סימון [ויש אומרים: רבי יהושע בן לוי]: מרחיק פחות משלושה טפחים ועושה דופן יותר מארבעה טפחים, וכך מתקבל דופן של שבעה טפחים. [איור 9]

רבא

אָמַר רָבָא: (סוכה ששתי דפנותיה צמודות) וְאֵינָהּ נִתֶּרֶת אֶלָּא בְּצוּרַת הַפֶּתַח (מעמיד שני קנים בעובי חצי טפח מכאן ומכאן וקנה שלישי על גביהן לכל אורך הדופן ונחשבת כסתימה מעולה, ואין צריך טפח) [איור 10]

אָמַר רָבָא וְנִתֶּרֶת נָמֵי בְּצוּרַת הַפֶּתַח (כדי לסתום את הדופן אפשר לעשות דופן טפח או לעשות צורת הפתח).

אָמַר רָבָא וּצְרִיכָא נָמֵי צוּרַת הַפֶּתַח (כדי לסתום את הדופן צריך לעשות דופן טפח ולהעמיד על גביה צורת הפתח). [איור 11]

מדוע לרבי סימון כשהדפנות צמודות הוא מסתפק בדופן טפח וכשהדפנות מקבילות זו לזו צריך דופן של יותר מארבעה טפחים?

כששתי הדפנות כהלכתן (כאות היוונית גמא Γ) וסמוכות זו לזו – די בדופן טפח שוחק, אך כששתי הדפנות אינן כהלכתן ועומדות זו מול זו – יש להעמיד דופן שלישית כראוי שהיא באורך שבעה טפחים (באמצעות לבוד).

רב אשי ראה את רב כהנא שעשה בסוכה את הדופן השלישית על ידי טפח שוחק (כרבי סימון) ובטפח השתמש לעשות צורת הפתח. [איור 12]
אמר רב אשי: ואינך סובר שאמר רבא שיש להעמיד, או טפח שוחק או צורת הפתח (כגירסא השני בדברי רבא)?
אמר רב כהנא: אני סובר כגירסא השלישית בדברי רבא.

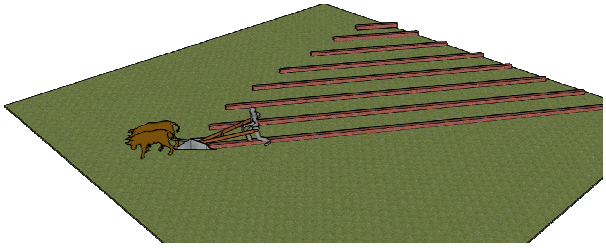

3. החורש בשדה בצורת "ראש תור" (משולש), שכל תלם ארוך מחברו מעט, וכך נוצר אלכסון

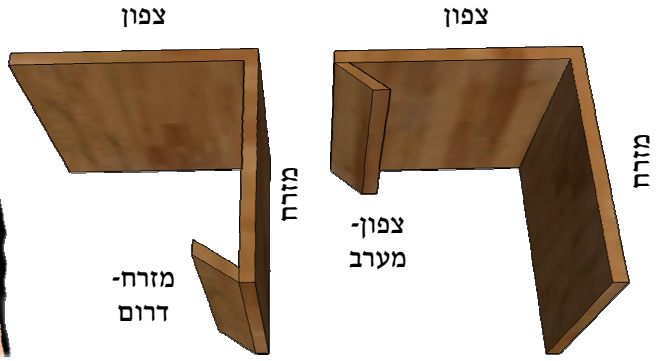

4. עושה טפח באלכסון בצד צפון-מערב.
5. עושה טפח באלכסון בצד מזרח-דרום.

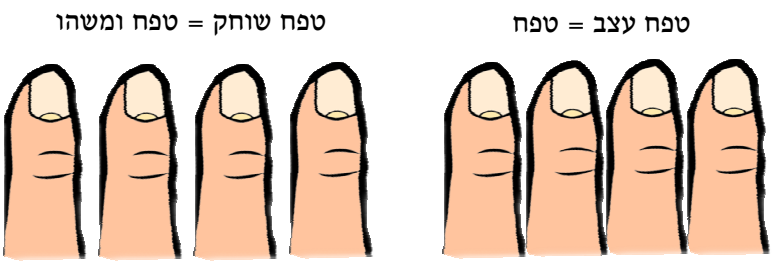

6. "טפח עצב" הינו ארבעה אגודלים (ע"פ מנחות מא ע"ב) צמודים "טפח שוחק" הינו ארבעה אגודלים מרווחים, שאינם נוגעים זה בזה, והוא טפח ומשהו

7. מניח דופן טפח שוחק במרחק פחות משלושה טפחים, ובאמצעות לבוד מתקבלת דופן באורך של יותר מארבעה טפחים

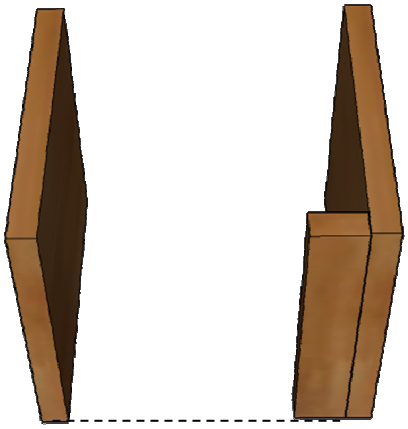

8. מניח את הדופן טפח היכן שירצה

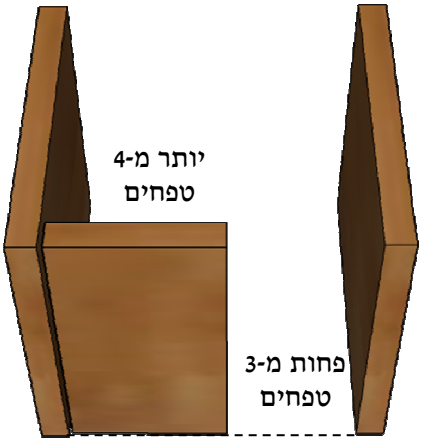

9. מניח דופן ארבעה טפחים ומשהו במרחק פחות משלושה טפחים, ובאמצעות לבוד מתקבלת דופן באורך שבעה טפחים

10. לדעת רבא כדי להתיר דופן שלישית צריך לעשות אותה כ"צורת הפתח"

11. לדעת רבא כדי להתיר דופן שלישית צריך לעשות טפח ועליה כ"צורת הפתח"

12. רב כהנא הקים סוכה מדופן טפח שוחק מרוחקת פחות משלושה טפחים ועליה כ"צורת הפתח"

סוכות שהן רשות היחיד [ז ע"א 23 "שתים כהלכתן"- ז ע"ב 10 "לא צריכא"]

בדיני שבת ניתן להשתמש במחיצה "קצרה" במקום אחת הדפנות ולכן "לחי" (עמוד בגובה עשרה טפחים) נחשב כ"מחיצה" (רבה בעירובין יב ע"ב). באופן דומה בסוכה דופן ברוחב טפח נחשבת כ"מחיצה" (שיטת חכמים לעיל).
בהגדרת המחיצות לקביעת רשות היחיד או סוכה, יש דינים שסוכה חמורה יותר ויש דינים ששבת חמורה יותר:

	סוכה (קיום מצוות סוכה)	שבת-רשות היחיד (איסור טלטול)
מספר הדפנות להגדרה	לפחות שלושה דפנות	ארבעה דפנות (אף שמדאו' די בשלוש מחיצות החמירו חכמים לאסור זאת מדין כרמלית. עירובין יב ע"ב)
אורך הדופן "הארוכה"	ארבעה טפחים	שבעה טפחים
אורך הדופן "הקצרה"	טפח לפחות	רוחב כל שהוא
מיקום שתי הדפנות "הארוכות"	צמודות בראשן	זו מול זו
פרוץ מרובה על העומד (סך האוויר שיש במחיצה לעומת האטום)	הדפנות כשרות	המחיצות בטלות (מלבד הלבוד שאינו נחשב פרוץ אלא אטום)

רבה פוסק שמחיצות שהוכשרו לסוכה הוכשרו בטלטול ב**שבת סוכות**, אף שמבחינת הלכות שבת מחיצות אלו לא נחשבות כרשות היחיד.

ברייתא ו ע"ב רבה

שְׁתַּיִם כְּהִלְכָתָן וּשְׁלִישִׁית אֲפִילוּ טָפַח.

אָמַר רַבָּה (גירסת הב"ח): וְכֵן לְשַׁבָּת (מועיל להחשיב סוכה כרשות היחיד, אף שהדפנות צמודות בראשן וטפח בדופן השלישית), מִגּוֹ (מתוך) דְּהָוְיָא דּוֹפֶן לְעִנְיַן סוּכָּה (כשיטת חכמים) הָוְיָא דּוֹפֶן לְעִנְיַן שַׁבָּת (אף שאין בה שלוש דפנות מלאות ולחי. עשה סוכה כזו צמודה לביתו ברה"ר מטלטל מביתו לסוכה בשבת [איור 1]).

ברייתא

דּוֹפֶן סוּכָּה (כשרה) כְּדוֹפֶן שַׁבָּת (אם השתמש ב"לבוד" ליצור את הדופן, באמצעות חבלי ערב [איור 2] או קני שתי [איור 3] ברוחב מלא אצבע בתנאי ש) וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּין קָנֶה לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים (אפילו שמרובה הפרוץ על העומד ומרבית המחיצה היא אוויר – מבחינה הלכתית נחשב כדפנות סתומות).
וְיִתֵּירָה שַׁבָּת עַל סוּכָּה שֶׁהַשַּׁבָּת אֵינָהּ נִתֶּרֶת אֶלָּא בְּעוֹמֵד מְרוּבֶּה עַל הַפָּרוּץ (שהפרוץ מבטל את העומד), מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּסוּכָּה (שכשרה אף מרובה הפרוץ על העומד [איור 6).

רבה

סִיכֵּךְ עַל גַּבֵּי מָבוּי (מפולש) שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֶחִי (כל שהוא) כָּשֵׁר [איור 7].

רבה

אָמַר רָבָא: סִיכֵּךְ עַל גַּבֵּי פַּסֵּי בֵּיראות (פסים שמיועדים לטלטול ברשות הרבים) כְּשֵׁרָה. [איור 8]

אביי: מדברי הברייתא משמע שדופן **סוכה בשבת** (לעניין דין שבת חובה שיהיה מרובה העומד על הפרוץ) חמורה מדופן **סוכה** (לעניין דין סוכה אפשר שיהיה מרובה הפרוץ על העומד), ולא אומרים "מיגו" שהסוכה כשרה להיחשב כסוכה תהא כשרה להיחשב בשבת כרשות היחיד (ואדם בשבת בסוכה אסור לו לטלטל בה יותר בארבעה טפחים אבל יוצא ידי חובת סוכה). וקשה לרבה שטען "מיגו"!

רבה: הברייתא מלמדת שדופן **בשבת רגילה** חמורה (כיוון שבשבת חובה שיהיה מרובה העומד על הפרוץ) **משבת סוכות**, שתהא הסוכה כרשות היחיד אפילו שמרובה הפרוץ על העומד (בגלל שאומרים "מיגו" מסוכה לשבת).

אביי: אם הברייתא מבקשת ללמד "מיגו" מסוכה לשבת – שתלמד גם "מיגו" הפוך משבת לסוכה. סוכה שדפנותיה זו מול זו צריך שהטפח יהיה "טפח שוחק" (ע"פ שיטת רבי יהודה, דלעיל) ובשבת מבוי מפולש מעמיד לחי ברוחב כל שהוא (ונחשב מדאו' כרשות היחיד והזורק לתוכה מרה"ר חייב) [איור 4], אם כך שהברייתא תלמד: כפי שבשבת די בלחי כל שהוא – כך גם בשבת סוכות הדופן (שלישית) בסוכה תהא ברוחב כל שהוא! [איור 5]
ולימוד זה רבה אתה בעצמך אמרת אותו – והברייתא לא הזכירה אותו?

רבה: הברייתא לא הייתה צריכה לשנות "מיגו" זה, אם מסוכה לשבת שדיני שבת חמורים נעשה "מיגו" (שאף בשבת סוכות מועיל שתי דפנות ודופן טפח) – בוודאי שנעשה "מיגו" משבת לסוכה (שהדופן השלישית יכולה להיות כל שהוא)!

וצריך היה לומר רבה שלושת דינים אלו (דופן טפח נחשבת מחיצה בשבת סוכות, ניתן לעשות סוכה במבוי מפולש עם לחי וניתן לעשות סוכה על גבי פסי ביראות):
1. אם היה רבה אומר רק את דין המבוי (דין 2) – לא היינו מסיקים מדבריו שמותר לסכך פסי ביראות (דין 3) שאינם מחיצות מלאות.
2. אם היה רבה אומר רק את דין פסי ביראות (דין 3) – לא היינו מסיקים מדבריו שמותר לסכך מבוי (דין 2), כיוון שיש בו רק שתי מחיצות בעוד שבפסי ביראות יש ארבעה דפנות.
3. ואם היה רבה אומר רק את ההיתר לסכך מבוי ופסי ביראות (דינים 3,2) – לא היינו מסיקים שאפשר להקל בשבת (דין 1), כיוון שאפשר ללמוד משבת לסוכה (דינים 3,2), לכן משמיע לנו רבה שאפשר גם ללמוד מסוכה לשבת.

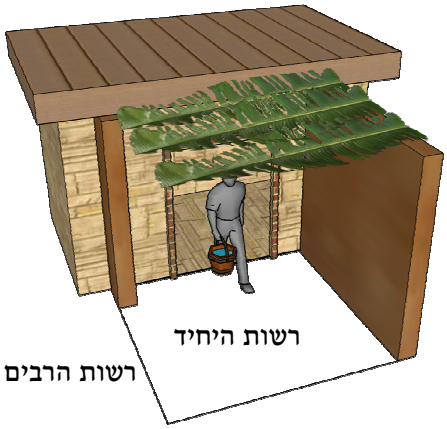

1. עשה סוכה בפתח ביתו ניתן לטלטל מביתו לתוכה בשבת, אף שהסוכה לא נבנתה ע"פ דיני "רשות היחיד"

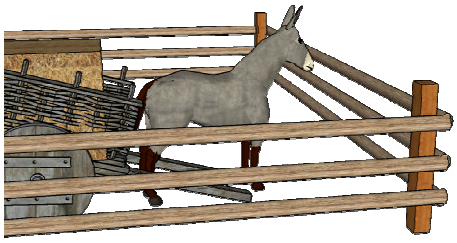

2. יצירת רשות היחיד לבוד על חבלי ערב, שהרווח פחות משלושה טפחים

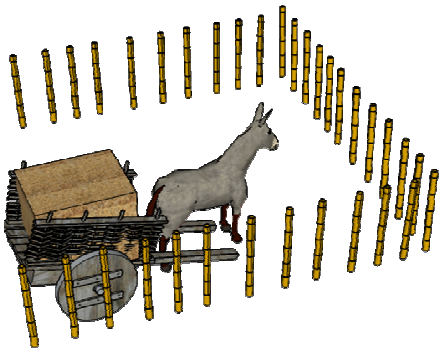

3. יצירת רשות היחיד לבוד על קני שתי, שהרווח פחות משלושה טפחים

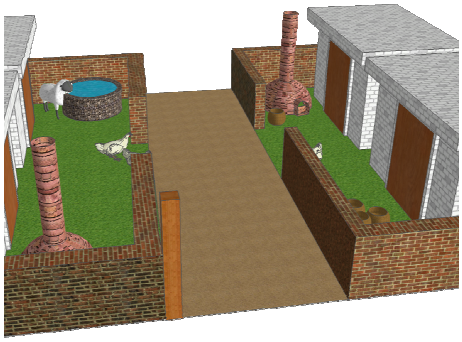

4. מבוי מפולש משני צדדיו מעמיד לחי ברוחב כלשהוא באחד הצדדים ומדאורייתא נחשב המבוי כרשות היחיד

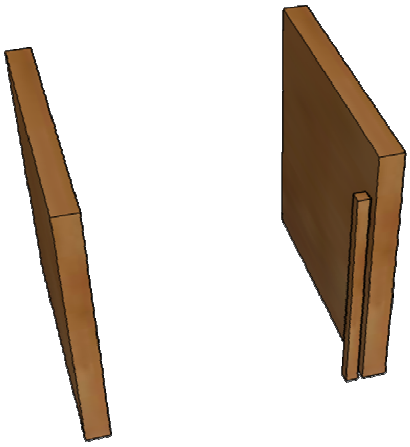

5. סוכה העשויה כמבוי הדופן השלישית ניתן לעשותה בלחי זקוף שאין ברוחבו טפח

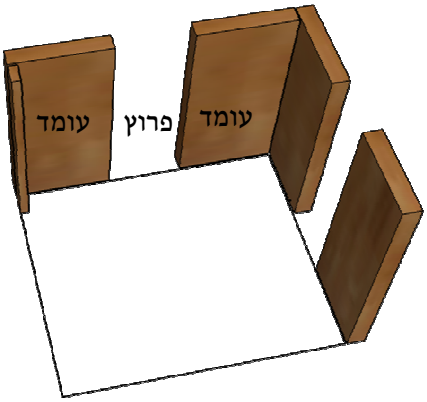

6. סך היקף הסוכה מרובה הפרוץ על העומד (הפרצות הן לבוד וניתן שיהיה אחד או שנים)

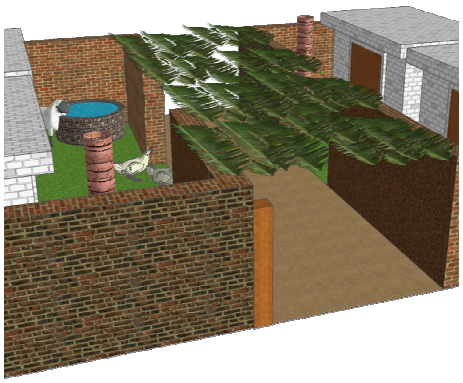

7. מבוי מפולש משני צדדיו עם לחי – מעמיד סכך ובשבת סוכות נחשב סוכה כשרה

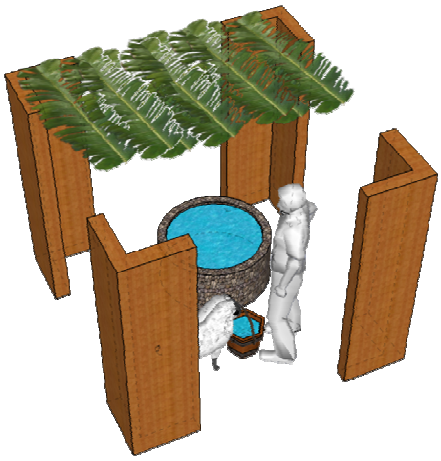

8. סיכך פסי ביראות ברשות הרבים

דופן שחמה מרובה מצילתה [ז ע"ב 10 "ושחמתה מרובה"-"לה זוויות"]

בסוכה חובה שהצל יהיה מרובה בה מאור השמש (בעת שהשמש בדיוק מעל הסוכה) וששטח הסכך יכסה יותר ממחצית הסוכה, לדעת רבי שמעון חובה שגם רוב שטח דפנות הסוכה יהיה אטום, לכן סוכה שמרבית דפנותיה פרוצות – הסוכה פסולה.

הגמרא בעקבות דברי רבי שמעון מביאה תנאים נוספים שסוברים שהסוכה צריכה להיות קבע.

משנתנו וְשֶׁחֲמָתָהּ מְרוּבָּה מְצִלָּתָהּ פְּסוּלָה.

ברייתא "חֲמָתָהּ" מֵחֲמַת **סִיכּוּךְ** וְלֹא מֵחֲמַת דְּפָנוֹת (הפסול הוא רק אם בסכך מרובה הפרוץ על האטום). **רַבִּי יֹאשִׁיָּה** אוֹמֵר: אַף מֵחֲמַת **דְּפָנוֹת** (גם סוכה שדפנותיה מרובה הפרוץ על האטום פסולה).

רב יימר בר שלמיה בשם אביי: רבי יאשיה למד את שיטתו מפרוכת המקדש, שכתוב בה "**וְסַכּוֹתָ** עַל הָאָרוֹן אֶת הַפָּרֹכֶת" – הפרוכת הייתה "מחיצה" בין הקודש לקודש הקודשים (ככתוב "**וְהִבְדִּילָה** הַפָּרֹכֶת לָכֶם"), ובתורה נאמר שהיא צריכה להיות כ"סכך" – משמע שמחיצה בדיניה בסכך (וכשם שסכך מרובה חמתו על צילתו פסול אף דופן שחמתה מרובה מצילתה פסולה).

חכמים סוברים שכוונת התורה באומרה "וְסַכּוֹתָ" שהפרוכת צריכה **להיראות** כמו סכך, להיות כפופה מעט בתקרת קודש הקודשים ולעשות "צל" על ארון הברית.

אביי: לדעת התנאים להלן על הסוכה להיות דירת קבע ולהיראות כמו בית (יותר מבר הפלוגתא שלהם):

דין	דירת קבע	דירת ארעי
גודל סוכה הקטן ביותר (ג ע"א)	**רַבִּי** אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת. (כדין בית, שפחות מכך איננו נחשב מבחינה הלכתית "בית")	מַחְזֶקֶת רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ וְשׁוּלְחָנוֹ כְּשֵׁרָה (שהוא ז' טפחים על ז' טפחים, ופחות מארבע אמות על ארבע אמות)
דופן חמתה מרובה מצילתה (ז ע"ב)	**רַבִּי יֹאשִׁיָּה** אוֹמֵר: אַף מֵחֲמַת דְּפָנוֹת (אסור שהדופן תהא פרוצה יתר על האטום, כפי שקירות הבית אטומים)	"חֲמָתָהּ" מֵחֲמַת סִיכּוּךְ וְלֹא מֵחֲמַת דְּפָנוֹת (אפשר שהדופן תהא פרוצה יתר על האטום)
מספר הדפנות הקטן ביותר (ו ע"ב)	**רַבִּי שִׁמְעוֹן** אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ כְּהִלְכָתָן (ברוחב ז"ט) וּרְבִיעִית אֲפִילּוּ טֶפַח (הסוכה צריכה להיות מחסה ומסתור כמו בית. הסבר רב מַתְּנָה)	שְׁתַּיִם כְּהִלְכָתָן וּשְׁלִישִׁית אֲפִילּוּ טֶפַח.
סוכת ארעי	הָעוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ בְּרֹאשׁ הָעֲגָלָה אוֹ בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה **רַבָּן גַּמְלִיאֵל** פּוֹסֵל (שסוכה בספינה מתנדנדת מחמת הרוח ובראש העגלה הסוכה ניראת כעראי, וכיוון שהן ארעי הן פסולות)	וְרַבִּי עֲקִיבָא מַכְשִׁיר.
גודל סוכה הקטן ביותר (ג ע"א)	מִי שֶׁהָיָה רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ בַּסּוּכָּה וְשׁוּלְחָנוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, **בֵּית שַׁמַּאי** פּוֹסְלִין (כיוון שהסוכה איננה מחזקת את השולחן והיא בגודל ו' טפחים)	וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין.
סוכה שאין לה גג (כח כ"א)	הָעוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ כְּמִין צְרִיף (מבנה כמו כיפה, שאין ניכר הגג נפרד מהדפנות) אוֹ שֶׁסְּמָכָהּ לְכוֹתֶל (הניח קנים באלכסון על הכותל) **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** פּוֹסֵל לְפִי שֶׁאֵין לָהּ גַּג (שאינם נאים לדירה)	וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין.
סוכה עגולה	**אֲחֵרִים** (רבי מאיר. תוס') אוֹמְרִים: סוּכָּה הָעֲשׂוּיָה כְּשׁוֹבָךְ (עגולה) פְּסוּלָה לְפִי שֶׁאֵין לָהּ זָוִיּוֹת.	

סוכה עגולה [ז ע"ב "אחרים דתניא"-ח ע"ב 2 "כולי היא"]

לאחר שהגמרא מביאה את דברי אחרים (רבי מאיר. תוס') שסוברים שסוכה עגולה פסולה כיוון שאין לה זווית. רבי יוחנן חולק עליהם וסובר שסוכה עגולה שיכולים לישב בהיקפה עשרים וארבע בני אדם כשרה, פחות מכן פסולה. הגמרא תביא מספר הסברים שונים לדבריו ותדחה אותם, ולבסוף העמידה רק את הסברו של רב אסי.

הסבר דברי רבי יוחנן	המחשה	דחייה	המחשה
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: סוּכָּה הָעֲשׂוּיָה כְּכֻבָּשָׁן (עגולה), אִם יֵשׁ בְּהֶקֵּיפָהּ כְּדֵי לֵישֵׁב בָּהּ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּנֵי אָדָם (מבפנים) – כְּשֵׁרָה, וְאִם לָאו – פְּסוּלָה.	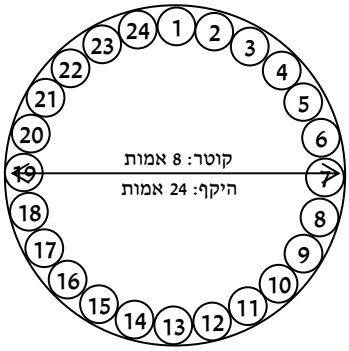	הדעה המחמירה ביותר בשטח הסוכה רבי הסובר ששטחה חייב להיות ד"א על ד"א (ב"ש סוברים ז"ט, וב"ה אף פחות. ג ע"א), וכיוון שאדם יושב באמה על אמה, והיחס בין היקף לקוטר המעגל (שהינו ד"א) הינו 3:1 [1] נמצא שבהיקף הסוכה לשיטת רבי ישנם 12 איש (12= 4 * 3), וכשיטת מי רבי יוחנן החמיר כ"כ?	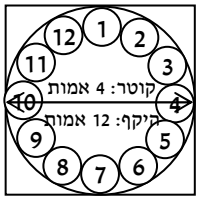 סוכה 4 אמות על 4 אמות
היחס פי שלושה בין קוטר העיגול להיקפו הינו בחישוב היקף עיגול, אבל בחישוב היקף ריבוע ביחס ל"קוטר" – היחס גדול יותר (היקף ריבוע גדול יותר מהיקף עיגול שקוטרם שווה). לכן לרבי יוחנן כדי לצאת ידי חובת שיטת רבי (4 אמות על 4 אמות) צריך יותר מ-12 אמות בהיקף!	 ↓ בריבוע ע"פ קוטר 4 יש יותר בהיקף מ-12	היקף הריבוע יותר מהיקף העיגול הינו רביע (מוכח מכך שאם קוטר אמה בעיגול ההיקף יהיה שלוש אמות, ואם הקוטר אמה בריבוע ההיקף יהיה 4 אמות, משמע שהיקף הריבוע גדול מהיקף העיגול אמה – שהוא רבע מכלל גודל הריבוע) אם כך צריך שהיקף הסוכה העגולה לרבי יהיה 16 אמה (16= (3:4) * 12)?	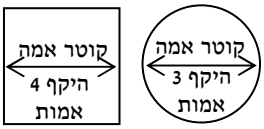 יחס 3:1 יחס 4:1 סוכה 4 אמות על 4 אמות
רבי יוחנן לא התכוון בחישובו לסוכה עגולה בתוך ריבוע של ד"א על ד"א, אלא לסוכה עגולה שמקיפה ריבוע של ד"א על ד"א (ברור שהיקף עיגול חוסם ריבוע יהיה יותר מ-16 אמות שבהיקף הריבוע הנחסם, משום "מורשא דקרני" - קרנות הריבוע שעל העיגול להקיף) לכן לרבי יוחנן כדי לצאת ידי חובת שיטת רבי צריך יותר מ-16 אמות בהיקף!	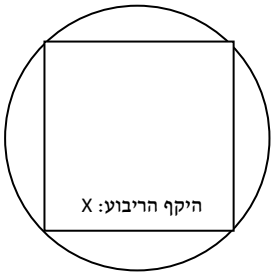 היקף העיגול: Y+X (שטח העיגול גדול משטח הריבוע)	[חישוב היקף העיגול נעשה ע"פ הקוטר, על מנת לחשב עיגול חוסם ריבוע משתמשים באלכסון של הריבוע] גם אם נאמר שרבי יוחנן חסם בעיגול את סוכת ד"א על ד"א של רבי, היחס בין הריבוע לאלכסון הריבוע הינו אמה ושתי חמישיות, לכן אלכסון הריבוע הינו 5.6 אמות (5.6= 1.4 * 4). היחס בין היקף העיגול לקוטר המעגל הינו 3:1, הרי שהיקף הסוכה לרבי יהיה 17 אמה פחות חומש (16.8 = 3 * 5.6)?	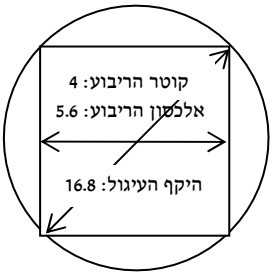 סוכה 4 אמות על 4 אמות
רבי יוחנן לא דיקדק והפליג בשיעורו (24 אמה), למרות שדי בפחות (16.8 אמה), כי עדיף שהסוכה תהא גדולה יותר.		ניתן לומר שרבי יוחנן לא דיקדק בהפרש קטן, אך לא ייתכן שרבי יוחנן הכשיר סוכה עגולה רק בהיקף 24 אמות, כאשר כבר בפחות מ-17 אמות הסוכה כשרה – זהו הפרש גדול?	
מר קשישא בן רב חסדא לרב אשי: העמדת שרבי יוחנן אמר 24 בני אדם יושבים בריווח בהיקף של 24 אמות, אך רבי יוחנן דיבר ביושבים בדוחק (רש"ש) כך ששלושה בני אדם יושבים בשתי אמות (כל אדם יושב ב2/3 אמה).		כשרבי יוחנן אמר 24 יושבים אנשים בהיקף הסוכה הוא התכוון למעשה ל-16 אמות בהיקף (16= 0.6 * 24), ולשיטת רבי היקף סוכה כשרה הינו 16.8 אמות?	
רבי יוחנן לא דיקדק ומיעט בשיעורו, במקום לומר 16.8 אמות אמר 16 אמות.		ניתן לומר שרבי יוחנן לא דיקדק לחומרא והוסיף מעט מעל השיעור הכשר, אך לומר שרבי יוחנן לא דיקדק להקל, ואמר על סוכה שהיא פסולה לדעת רבי (כדוגמת 16.5 אמות) שהיא כשרה?!	

הסבר דברי רבי יוחנן	המחשה	דחייה	המחשה
<u>רב אסי</u> לרב אשי: רבי יוחנן התכוון ל-24 בני אדם היושבים מחוץ לעיגול, שכל אחד יושב ותופס אמה על אמה (כפי שהסברנו לעיל), אך אין מקומם נחשב (לכן צריך להפחית 2 אמות מהקוטר החיצוני (מקום ישיבת האנשים משני הצדדים). וקוטר העיגול הפנימי הינו 6 אמות. 6 =1 - 1 - 8). כך רבי יוחנן כשיטת רבי.	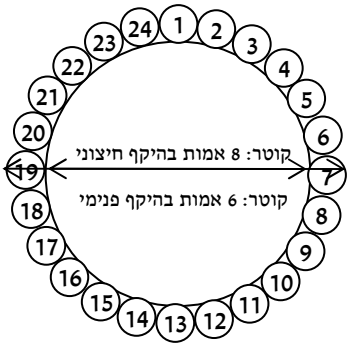	גם אם נאמר שרבי יוחנן חישב את הקוטר הפנימי של היושבים במעגל, הרי שהיקף העיגול הינו 18 אמות, על פי היחס 3:1 (18 = 3 * 6), ולפי שיטת רבי מספיק 16.8 אמות בהיקף להכשיר סוכה? אלא רבי יוחנן לא דיקדק לחומרא, והוסיף על דעת רבי 1.2 אמות בהיקף הסוכה הכשרה (למעשה, רבי יוחנן הוסיף 0.4 אמה מכל צד לשטח העיגול של רבי 0.4=5.6-6).	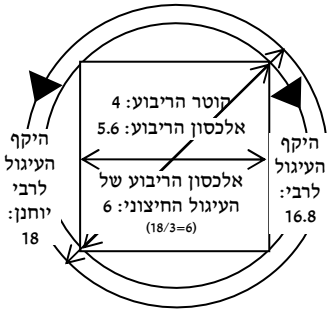 סוכה 4 אמות על 4 אמות
<u>חכמי/דייני קיסריא:</u> א. היחס בין ריבוע **חוסם** לעיגול נחסם הינו קטן ברבע (3:4). ב. היחס בין היקף עיגול חוסם להיקף ריבוע **נחסם** הינו קטן בשליש (2:3). לפיכך, עיגול 24 אמות (דעת רבי יוחנן) מקיף ריבוע 16 אמות (ע"פ סעיף ב), שזו סוכה ד"א על ד"א (דעת רבי). ג. משמע שהיקף ריבוע (16) קטן מהעיגול שחוסם אותו (24) במחצית היקף הריבוע (8)	א. היקף ריבוע: X היקף עיגול נחסם: 0.75 X ב. היקף עיגול: X היקף ריבוע נחסם: 0.66 X 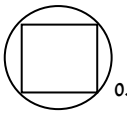 ג. היקף עיגול : Y היקף ריבוע נחסם: X 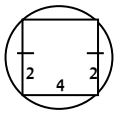 $Y = X + \frac{X}{2}$ או $Y = \frac{3X}{2}$	דבריהם של חכמי קיסריא אינם נכונים, כיוון שאנו רואים בעינינו שאין היחס בין היקף ריבוע נחסם לעיגול חוסם כ"כ גדול (מחצית מהיקף הריבוע), אלא הוא פחות (כפי שחושב לעיל), ונמצא שריבוע בהיקף 16 אמה היקף העיגול הינו 16.8 אמה (ע"פ חישוב האלכסון של הריבוע), ואין היקף העיגול 24 אמה.	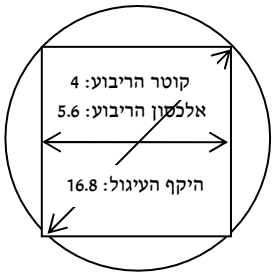 סוכה 4 אמות על 4 אמות

1- התוס' בעירובין (יד ע"א ד"ה "והאיכא") מעיר על היחס של 3:1 בין הקוטר להיקף "דאין החשבון מדוקדק לפי חכמי המידות" (והיחס הינו 3.141:1) וכן התוס' בסוגייתנו (ד"ה "כל") מעיר על היחס 1.4:1 בין האלכסון והיקף הריבוע "אין החשבון מכוון ולא דק" (היחס הינו $\sqrt{2}$ = 1.414). בתשובת הדבר מדוע הגמרא לא חישבה כראוי את היחסים מסביר החזון איש "וניתנה ההלכה לחשוב בקירוב, שלא ניתנו המצוות אלא לצרף הבריות ולדקדק בצוואותיו יתברך לקבלת מלכותו יתברך... וכל אלה אינם מפסידים אם הקביעות של גבולי הצמצום יהיו בקירוב, כדי שיוכלו לקיים מצוות המעשיות אף חלושי הדעת" (חזון איש או"ח סי' קלח אות ד). וכן כתב על שיעורי חכמים "דכשקובעים חכמים שיעור קובעים על מדה שוה, שהרי בידם לתקן על מדה שוה, שכל עיקר תקנתם כדי לעשות משמרת למשמרת, ושוקדים תמיד לקבוע דבריהם על אופן נוח לזכרו ולשמרו" (כלאים סימן ח פ"א עמ' 131).

סוכות שנבנו לא לשם סוכה [ח ע"ב 2 "אמר רבי"-"חיובא נינהו"]

רבי לוי והברייתות מזכירים סוגי סוכות שנבנו לא לשם סוכה אלא לשם דבר אחר (מלאכה, שמירה, דיור), ומתוך כך מתבררים דינים ב"סוכה ישנה" (סוכה שלא נעשתה לשם מצוות סוכה ונבנתה שלושים יום לפני החג. ט ע"א).

1. חובה שיהיה ניכר מהסוכה שהיושב בה עושה זאת לשם מצוות סוכה, ולא מתוך שרגיל לדור בה כל השנה.
2. חובה שהסכך יושם על הסוכה לשם "צל", ולא כתקרה לצניעות.
3. אין חובה שהסוכה תהא קבועה במקומה או תיעשה עבור ישראלים.

רבי מאיר

אָמַר רַבִּי לֵוִי מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: שְׁתֵּי סוּכּוֹת שֶׁל יוֹצְרִים (כלי חרס) זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ (דרך היוצרים לעשות סוכה למגורים ולאחסון הכלים וסוכה שחיצונית לה לייצור הכלים ולמכירתם)
הַפְּנִימִית אֵינָהּ סוּכָּה (שלא ניכר מישיבתו בסוכה שהיא לשם סוכה, כיוון שבכל ימות השנה הוא עובד, אוכל וישן בתוכה) וְחַיֶּיבֶת בִּמְזוּזָה (שנחשבת הסוכה דירה שגר בה),
וְהַחִיצוֹנָה סוּכָּה (כיוון שבכל השנה לא גר בה בחג סוכות ניכר שגר בה לשם מצוות סוכה) וּפְטוּרָה מִן הַמְּזוּזָה (שרגילים אנשים להיכנס ולצאת דרך הסוכה החיצונית, ולכן היא אינה נחשבת "דירה" שגרים בה להתחייב בה במזוזה).

[בית שער הוא בית קטן שמוצב לפני הבית, ועוברים בו אנשים. אומנם מדאו' בית שער פטור ממזוזה כיוון שהוא לא מיוחד לדירה (יומא יא ע"ב), אך רבנן חייבו (מנחות לג ע"ב)] מדוע הסוכה החיצונית פטורה ממזוזה? שתחשב כ"בית שער" וכניסה לסוכה הפנימית ותהיה חייבת במזוזה מדרבנן?

סוכת היוצרים אינה קבועה, לא הפנימית ולא החיצונית, והפנימית לא חשובה להיות לה "בית שער".

הגמרא מביאה שתי ברייתות דומות, דין ארבעה סוכות שנעשו לא לשם סוכה שהן כשרות והתנא מרבה בסוף הברייתא שיש עוד סוכה יותר "גרועה" שאף היא כשרה. הגמרא מסבירה באופן דומה את שתי הברייתות ומרחיבה שכל ברייתא מתכוונת להכליל בסוף דבריה את דין הברייתא השנייה.

	הסבר ברייתא ראשונה	הסבר ברייתא ראשונה
ברייתא	גַּנְבַּ"ךְ (מילה זו היא רשי תיבות): סוּכַּת גּוֹיִם (שעשו אותה לגור בימות הקיץ) סוּכַּת נָשִׁים (עבור עבודת נשים) סוּכַּת בְּהֵמָה (עבור צל וקיבוץ בהמות) סוּכַּת כּוּתִים (שעשו אותה גרי אריות שאינם חייבים במצוות), סוּכָּה מִכָּל מָקוֹם (אפילו פחותה משאר הסוכות שנמנו) – כְּשֵׁרָה, וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא מְסוּכֶּכֶת כְּהִלְכָתָהּ.	סוּכַּת רַקְבַּ"שׁ (מילה זו היא רשי תיבות לסוכות שלא נעשו לשם חג הסוכות על ידי ישראלים): סוּכַּת רוֹעִים (ששומרים על הצאן לשבת בה מפני השמש), סוּכַּת קַיָּיצִים (שומרי קציעות, תאנים שמשוטחות בשדה לייבשן), סוּכַּת בּוּרְגָּנִין (שומרי העיר), סוּכַּת שׁוֹמְרֵי פֵּירוֹת, סוּכָּה מִכָּל מָקוֹם – כְּשֵׁרָה, וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא מְסוּכֶּכֶת כְּהִלְכָתָהּ.
בירור כוונת הברייתא	מה כוונת הברייתא באומרה "כְּהִלְכָתָהּ"? (בוודאי שאין כוונת הברייתא ללמד שצריך לסכך את הסוכה כהלכה: צלתה מרובה מחמתה ובדבר שכשר לסכך בו, הרי סוכה רגילה לא כשרה בלא תנאים אלו, כ"ש בסוכות גנב"ך שהן "רעות" שלא נעשו לשם סוכה לא יהיו כשרות בלא תנאים אלו)	
תשובת רב חסדא	רב חסדא: חובה שסוכת גנב"ך תהיה מסוככת לשם צל, ולא לשם צניעות וסגירת מבנה הסוכה. (לעומת דפנות הסוכה שלא חובה שיוקמו לשם סוכה, חובה שהסכך יושם לשם צל, ככתוב "סוכה" שתהא מסוככת להגנה מפני השמש)	
בירור כוונת הברייתא	מה כוונת הברייתא באומרה "סוּכָּה מִכָּל מָקוֹם"? איזו סוכה הברייתא ריבתה שאף היא כשרה לאחר שמנתה את ארבעת הסוכות הכשרות.	
תשובת הגמרא	סוכת רקב"ש שהיא גרועה מסוכת גנב"ך, כיוון שסוכת גנב"ך קבועה במקומה, וחידוש הברייתא שאף סוכת רקב"ש שאינה קבועה במקומה (כיוון שדרך הרועים להזיז את סוכתם בהתאמה לצאן שמסיימים את המרעה, וכן הקייצים מפרקים את הסוכה לאחר שהקציעות מתייבשות) נחשבת סוכה כשרה.	סוכת גנב"ך שהיא גרועה מסוכת רקב"ש, כיוון שסוכת רקב"ש נעשתה עבור שמירת שומרים ישראלים שחייבים במצוות סוכה, אבל רקב"ש נעשתה עבור אנשים שאינם מחוייבים במצות סוכה (גוים, נשים, בהמות וכותים).

סוכה ישנה [ט ע"א 1 "סוכה ישנה"-"להם משלהם"]

נחלקו ב"ש וב"ה במשנתנו האם סוכה צריכה להיעשות לשמה (לבנותה שלושים יום קודם החג או לבנותה לשם סוכה) אם לאו (אך לכו"ע צריך לחדש בה לפחות סכך בגודל טפח על טפח מרובע. שו"ע או"ח תרלו ס"א).

משנתנו

סוּכָּה יְשָׁנָה (שבנה אותה קודם לחג שלשים יום, ולא פירש שבנייתו לשם החג) בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין (כיון ששואלין בהלכות החג קודם לחג שלשים יום, כל הבונה סתם סוכה מבלי לפרש כוונתו – לשם חג הוא בונה, אך קודם שלשים יום – אינו בונה סוכה לשם החג ופסולה) וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין (שאין צריך לבנות סוכה לשם החג).

וְאֵיזוֹ הִיא 'סוּכָּה יְשָׁנָה' (לשיטת בית שמאי שפוסלים סוכה ישנה)? כָּל שֶׁעָשָׂאָהּ קוֹדֶם לְחַג שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֲבָל אִם עֲשָׂאָהּ לְשֵׁם חַג אֲפִילּוּ מִתְּחִילַּת הַשָּׁנָה כְּשֵׁרָה.

רב ושמואל

[בבגד ארבע כנפות (פינות) גודלים (קושרים) ארבע פתילות (חוטים) לכדי ציצית (קבוצת חוטים התלויים בדבר מה, כ"ציצת ראש") אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עֲשָׂאָהּ (פתילות הציצית משאריות חוטים שנשארו בבגד בגלל התפירה) מִן הַקּוֹצִין (בעת האריגה חוטי השתי נקרעים וקושרים אותם, ונשאר מעט מחוטי הקשירה מחוץ לבגד. והם מכונים "קוצים" כיוון שבולטים מהבגד כקוצים [איור 1]) וּמִן הַנִּימִין (בגד שתפרו לו אימרא (מכפלת) ונשארו ראשי חוטי התפירה [איור 2]) וּמִן הַגְּרָדִין (חוטים היוצאים מהבגד לאחר שהסתיימה תפירתו [איור 3]) – פְּסוּלָה (כיוון שלא נתלו הפתילים בבגד לשם ציצית לא נחשבים החוטים שיוצאים מהבגד לשם מצוות ציצית). מִן הַסִּיסִין (פקעת חוטים, שהוציא מתוכה חוטים [איור 4]) – כְּשֵׁרָה (כיוון שקשרם בבגד לשם ציצית זו 'עשיה לשמה'. ואין צריך לטוות את החוטים לשם ציצית, שזה אינו חלק מעשיית הציצית).

כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל[1] אָמַר לִי: אַף מִן הַסִּיסִין (פקעת חוטים שהוציא מתוכה חוטים) נָמֵי פְּסוּלָה (שיש לטוות אף את פתילות הציצית לשמה).

1- רש"י (ד"ה "קמיה דשמואל") רב יהודה היה תלמידו של רב, ולאחר שרב נפטר הלך ללמוד מפי שמואל. לכך אומר רבי יהודה שמועות בשם שניהם, וכוונתו: "כך אמר לי רב, וכשהרצתי דברים לפני שמואל - נחלק עליו".

הלימוד של בית שמאי מפסוק את חובת בניית סוכה לשמה, מחייב את בית הלל להסביר מה הם לומדים מאותו פסוק:

פסוק	טעם בית שמאי	לימוד בית הלל מהפסוק	דעת ב"ש
"חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים **לַה'**" (ויקרא כג,לד)	"לַה'" הסוכה צריכה להיעשות לשם קיום מצוות המלך, ואם אינה עשויה לשם מצווה פסולה.	כדעת רב ששת בשם רבי עקיבא: "לַה'" עצי הסוכה אסורים בהנאה כל שבעה (שהם שייכים לה'). וכדעת רבי יהודה בן בתירה: "חַג" כפי שקורבן חגיגה חל עליו שם שמים ואסור בהנאה (עד הקטרת אימוריו), עצי "הַסֻּכּוֹת" נועדו לשם שמים ואסורים בהנאה.	אף בית שמאי סוברים מפסוק זה כדעתם של בית הלל, ללמוד לאיסור הנאה מעצי הסוכה (ולכן נדחה הלימוד של ב"ש בסוכה ישנה).
"חַג הַסֻּכּוֹת **תַּעֲשֶׂה** לְךָ שִׁבְעַת יָמִים" (דברים טז,יג)	"תַּעֲשֶׂה" ל"חַג" (סרס המקרא ודרשהו), הסוכה צריכה להיעשות לשם חג.	ב"חַג הַסֻּכּוֹת תַּעֲשֶׂה" אף בחג הסוכות עצמו (בחול המועד) "תעשה" – מותר לבנות סוכה, אם לא בנה קודם החג (כז ע"ב. ואין הדין שאפשר לבנות סוכה רק לפני החג).	בית שמאי סוברים כרבי אליעזר, שאין בונים סוכה בחוה"מ (והפסוק מופנה ללימוד סוכה ישנה)

וכי בית הלל לא סוברים כמו רב, והרי לשיטת בית הלל אין חובה לעשות סוכה לשמה, ולדעת רב חובה לגדול את הציציות לשמה (כיצד רב סתר את דברי בית הלל. ריטב"א), ולשיטת שמואל אף יש לטוות את חוטי הציצית לשמה?

בית הלל מחלקים בין סוכה לציצית, מילת "תַּעֲשֶׂה" מחייבת ציצית 'לשמה' ולא במצוות סוכה (כיוון שהמילה "תַּעֲשֶׂה" מלמדת על איסור סוכה גזולה).

	ציצית	סוכה
חובת לשמה	"גְּדִלִים **תַּעֲשֶׂה לָּךְ** עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת" (דברים כב,יב) – לשם חובך (העשייה נעשית לשם קיום חובת המצווה)	אין פסוק וממילא אין צריך לשמה
איסור גזולה	" **וְעָשׂוּ לָהֶם** צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם" (במדבר טו,לח) – "לָהֶם" משלהם	"חַג הַסֻּכּוֹת **תַּעֲשֶׂה לְךָ** שִׁבְעַת יָמִים" (דברים טז,יג) – "לְךָ" משלך

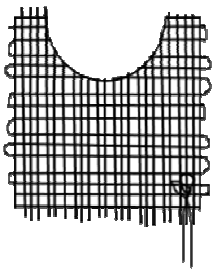

1. חוטי השתי נקרעו וקשרם

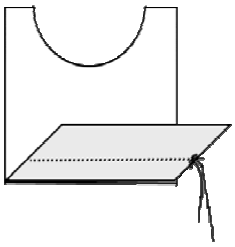

2. תפר את הבגד ונותרו חוטים מהתפירה

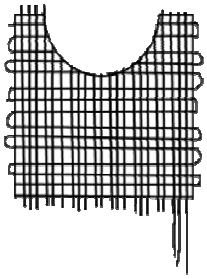

3. מותר האריגה, חוטים שנותרו מהבגד

4. פקעת חוטים

סוכה תחת אילן [ט ע"ב 1 "העושה סוכתו"-"משמע לן"]

סכך מחובר לקרקע פסול לסיכוך, ככתוב בתורה "חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים בְּאָסְפְּךָ מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ" – יש לעשות את הסכך מפסולת הנאספת בגורן ויקב. דהיינו, מגידולי קרקע שאינם מחוברים לקרקע (סוכה יב ע"א). המשנה פוסקת שסוכה תחת האילן פסולה כיוון שיש **שני סככים** מעל הסוכה והסכך העליון פסול ופוסל את הסוכה. רבא מחלק בדין המשנה ומדייק שכאשר האילן דליל בענפיו – הסוכה כשרה. רב פפא מעמיד בדבריו שכוונתו שיש **סכך אחד**, מעט סכך פסול (מחובר לקרקע) מעורב היטב עם סכך כשר ומתבטל אליו – ולכן הסוכה כשרה.

משנתנו

הָעוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ (כשרה) תַּחַת הָאִילָן כְּאִילוּ עֲשָׂאָהּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת (ופסולה, כיוון שמכסה "סכך" האילן הפסול את סכך הסוכה).

רבא: במשנתנו סוכה תחת האילן פסולה מחמת שהאילן צילתו מרובה מחמתו, אבל באילן שחמתו מרובה מצילתו הסוכה כשרה (כיוון שמעטים ענפי האילן אינו נחשב האילן כלום).
והוכחה לדין זה מייתור לשון המשנה "כְּאִילוּ עֲשָׂאָהּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת", הרי יכל התנא לקצר ולומר "פסולה"? משמע שאילן פוסל דווקא בעת שהוא דומה לתקרת בית, כאשר צילתו מרובה מחמתו.

הסוכה עצמה פסולה מחמת שאין בה די סכך, ומתערב מעט ה"סכך" הפסול (שמחובר לאילן) עם מעט הסכך הכשר (והמעט מצטרף למעט להיות סוכה שמרובה צילתה מחמתה) – וכיצד רבא הכשיר סוכה על סמך ה"סכך" הפסול [איור 1]?

משנה יא ע"א

הִדְלָה (הרים ופרס) עָלֶיהָ (על הסוכה) אֶת הַגֶּפֶן וְאֶת הַדְּלַעַת וְאֶת הַקִּיסוֹס (עשב מטפס) וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּן (על הסוכה הכשרה בעוד הצמחים מחוברים לקרקע) – פְּסוּלָה ((הסכך הפסול מצטרף לסכך הכשר לפוסלו), וְאִם הָיָה סִיכּוּךְ הַרְבֵּה מֵהֶן (הסכך הכשר מרובה מהסכך הפסול שמחובר לקרקע) אוֹ שֶׁקְּצָצָן (את הצמחים מן הקרקע) – כְּשֵׁרָה.

רב פפא: רבא לא התכוון שענפי האילן **מעל** הסכך אלא שכופפו את ענפי האילן **לתוך** הסכך, ומעט "הסכך" הפסול מעורב היטב בתוך הסכך הכשר ומתבטל אליו (כדין ביטול מעט ברוב) וכך יש סכך שמרובה חמתו מצילתו – והסוכה כשרה (הסכך הפסול מכשיר את הסוכה ולא פוסלה מחמת עצמו [איור 2]).

אם הסכך הפסול מתבטל לסכך הכשר – מה חידש רבא שהסוכה כשרה? וממילא גם מה משמעות ייתור המשנה "כְּאִילוּ עֲשָׂאָהּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת"? (לפי ההעמדה הראשונית שיש **שני סככים** ברור מה חידש רבא שהסכך התחתון כשר, אבל כשיש **סכך אחד** כשר – ברור שהסוכה תהא כשרה!)

אם כוונת המשנה "וְאִם הָיָה סִיכּוּךְ הַרְבֵּה מֵהֶן – כְּשֵׁרָה" שהסכך הפסול מעל הסכך הכשר, כיצד הסוכה מוכשרת על סמך הסכך הפסול (עסקינן בסוכה שהסכך הכשר מרובה חמתו מצילתו ו"בזכות" תוספת הסכך הפסול הוא מוכשר)?!
אלא בוודאי כוונת המשנה שהסכך הפסול מעורב היטב עם הסכך הכשר, והוא מתבטל אליו.

סכך אחד שמעורב הכשר עם (מעט) פסול – הסוכה כשרה, ושני סככים שהפסול מעל כשר – הסוכה פסולה. חידש רבא שאפילו שיש חשש שאנשים יטעו ויכשירו שני סככים אטו סכך אחד (בגלל הדימיון של שני המקרים ויחשבו ששני המקרים כשרים) – לא חוששים ולא גוזרים לאסור.

חידוש זה שאיננו גוזרים לאסור זה אטו זה, כבר ידוע מהמשנה שהכשירה סוכה שהסכך שלה מעורב רוב סכך כשר עם מעט סכך פסול (ולא גוזרים לאסור משום הרישא של המשנה שפסקה לאסור סכך פסול על גבי סכך כשר)

היינו חושבים שדברי המשנה להכשיר את הסוכה בדיעבד, אבל לכתחילה אין לערב סכך פסול עם סכך כשר מתוך כוונה שהסכך הפסול יתבטל (כיוון ש"אין מבטלין איסור לכתחילה") – קמ"ל שאפילו לכתחילה מותר לעשות כן.

1. מעט הסכך הפסול שמעל הסכך הכשר מצטרף אליו להכשיר את הסוכה שתהא מרובה צילתה מחמתה

2. כופף את ענפי האילן הפסול (לסיכוך) לתוך הסכך הכשר עד שאינם נראים בו. ונחשב הסיכוך כסכך אחד, להכשיר את הסוכה.

סוכה תחת סוכה [ט ע"ב "סוכה על"- י ע"א "ידי הדחק"]

משנתנו פסקה שסוכה תחת סוכה – הסוכה התחתונה פסולה. הגמרא מסבירה שמהתורה אסור שיהיה לסוכה שני סככים אחד על גבי השני, ומבררת מהו המרחק שמגדיר אותם כאחד או כשנים?

משנתנו

סוּכָּה עַל גַּבֵּי סוּכָּה הָעֶלְיוֹנָה כְּשֵׁרָה וְהַתַּחְתּוֹנָה – פְּסוּלָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם אֵין דָּיוֹרִין בָּעֶלְיוֹנָה – הַתַּחְתּוֹנָה כְּשֵׁרָה (כיוון שהסוכה העליונה איננה נחשבת לפסול את הסוכה התחתונה).

ברייתא

[המקור של דין משנתנו מהתורה] "בַּסּוּכּוֹת תֵּשְׁבוּ" – וְלֹא בְּסוּכָּה שֶׁתַּחַת הַסּוּכָּה, וְלֹא בְּסוּכָּה שֶׁתַּחַת הָאִילָן, וְלֹא בְּסוּכָּה שֶׁבְּתוֹךְ הַבַּיִת.

מלשון הברייתא משמע שפסול סוכה תחת סוכה נובע מלשון הפסוק "בַּסּוּכּוֹת תֵּשְׁבוּ" – ללמדנו שיש חובה לשבת בסוכה יחידה ולא בסוכה שהינה "סוכת תחת סוכה".
אדרבא, מלשון "בַּסּוּכּוֹת" שהוא לשון רבים, משמע שאף שתי סוכות, זו על גבי זו – שתיהן כשרות!

רב נחמן בר יצחק: כתוב בתורה בלשון יחיד "בְּסֻכַּת" – ללמדנו שרק סוכה אחת כשרה (אפילו למ"ד "יש אם למקרא" ויש להתייחס לאופן שבו קוראים את הפסוק "בַּסּוּכּוֹת", ניתן ללמוד דין זה. שאף לשיטתו יש משמעות לאופן שבחר הקב"ה לכתוב בתורה בכתיב חסר)

רבי ירמיה

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: (ע"פ דין "סוכה תחת סוכה")

מקרה	הסבר
פְּעָמִים שֶׁשְּׁתֵּיהֶן כְּשֵׁירוֹת	כְּגוֹן: שֶׁ**הַתַּחְתּוֹנָה** חֲמָתָהּ מְרוּבָּה מִצִּלָּתָהּ (ואינו נחשב הסכך כלל) וְ**הָעֶלְיוֹנָה** צִלָּתָהּ מְרוּבָּה מֵחֲמָתָהּ וְקָיְימָא עֶלְיוֹנָה בְּתוֹךְ עֶשְׂרִים (ולפנינו סוכה כשרה אחת בלבד, העליונה הכשרה כוללת את התחתונה).
פְּעָמִים שֶׁשְּׁתֵּיהֶן פְּסוּלוֹת	כְּגוֹן: דְּתַרְוַיְיהוּ צִלָּתָן מְרוּבָּה מֵחֲמָתָן (ושתיהן כשרות מחמת עצמן. התחתונה פסולה מחמת "סוכה תחת סוכה") וְקָיְימָא **עֶלְיוֹנָה** לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה (ולכן העליונה פסולה).
פְּעָמִים שֶׁתַּחְתּוֹנָה כְּשֵׁרָה וְהָעֶלְיוֹנָה פְּסוּלָה	כְּגוֹן: שֶׁ**הַתַּחְתּוֹנָה** צִלָּתָהּ מְרוּבָּה מֵחֲמָתָהּ (והיא כשרה כשלעצמה) וְ**עֶלְיוֹנָה** חֲמָתָהּ מְרוּבָּה מִצִּלָּתָהּ (היא פסולה ואיננה נחשבת סוכה, וממילא אין בתחתונה פסול של "סוכה תחת סוכה") וְקָיְימִי תַּרְוַיְיהוּ בְּתוֹךְ עֶשְׂרִים.
וּפְעָמִים שֶׁהָעֶלְיוֹנָה כְּשֵׁרָה וְתַחְתּוֹנָה פְּסוּלָה	כְּגוֹן דְּתַרְוַיְיהוּ צִלָּתָן מְרוּבָּה מֵחֲמָתָן (והתחתונה כשרה כשלעצמה אך נפסלת מחמת העליונה מדין "סוכה תחת סוכה") וְקָיְימָא **עֶלְיוֹנָה** בְּתוֹךְ עֶשְׂרִים (העליונה כשרה כשלעצמה ואין דבר שיפסול אותה).

רבי ירמיה מנה ארבעה מקרים שונים של "סוכה תחת סוכה" ומה חידש בדבריו? הרי הם דברים פשוטים!

[בפסול "סוכה למעלה מכ' אמה" הסכך עצמו פסול ופוסל סכך כשר שתחתיו (כדין סכך פסול שמצטרף לסכך כשר). שונה ממנו פסול "חמתה מרובה מצילתה" שהסכך אינו נחשב "סכך" בגלל שהסוכה איננה נחשבת "סוכה", וממילא "הסכך שאינו קיים" אינו פוסל סכך כשר שתחתיו] בהוו"א נגזור שבכל סוכה שפסולה בגלל הסכך – נאסור את הסוכה שתחתיה (כפי שסוכה שלמעלה מעשרים אמה פוסלת את סכך הסוכה התחתונה), כדי שאנשים לא יתבלבלו בדין סכך פסול. קמ"ל רבי ירמיה שלא גוזרים, וסוכה עליונה שהסכך שלה פסול בגלל ש"חמתו מרובה מצילתו" – כשרה הסוכה שתחתיה (וזהו המקרה השלישי. ובגלל שחידש רבי ירמיה דין זה אמר אגב את שלושת המקרים הנוספים).

סכך כשר שצמוד לסכך כשר אחר – בוודאי הם נחשבים כסכך אחד וכשרים, אם כך מהו שיעור המרחק שהסככים נחשבים נפרדים זה מזה, ופוסל העליון את התחתון מדין "סוכה תחת סוכה"?

משנה אהלות ג,ז

[הלכה למשה מסיני שכזית טומאת המת כשהיא לעצמה מטמאת כל מה שמעליה עד הרקיע, אך כשהיא נמצאת בתוך אוהל האוהל "כולא" את הטומאה בתוכו] טָפַח עַל טָפַח בְּרוּם (בגובה) טָפַח (נחשב "אוהל") – מֵבִיא (מוליך לכל חלל האוהל) אֶת הַטּוּמְאָה וְחוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטּוּמְאָה (מלעלות למעלה) [איור 1],
אֲבָל פָּחוֹת מֵרוּם טֶפַח – לֹא מֵבִיא (הטומאה לא ממלאת את החלל) וְלֹא חוֹצֵץ (את הטומאה לעלות למעלה) [איור 2].

רב הונא: טפח, נלמד מדיני טומאת מת שאוהל נחשב "אוהל" כאשר הוא בגובה טפח. רק סכך שבגובה "אוהל" נחשב בפני עצמו.
רב חסדא ורבה בר רב הונא: ארבעה טפחים, נלמד מדיני רשויות השבת שמקום חשוב (רשות היחיד או כרמלית) בפני עצמו הוא ארבעה טפחים על ארבעה טפחים. ורק סכך בגובה ארבעה טפחים נחשב חשוב להיות רשות בפני עצמו.
<u>שמואל</u>: עשרה טפחים, נלמד מסוכה הנמוכה ביותר שכשרה רק בגובה עשרה טפחים (ב ע"א). מה סוכה כשרה בעשרה טפחים (ורק אז היא נחשבת כ"סוכה") כך היא נפסלת בעשרה טפחים בדין "סוכה תחת סוכה" (פחות מעשרה טפחים היא איננה נחשבת "סוכה" לפסול את הסוכה שתחתיה).

משנתנו

סוּכָּה עַל גַּבֵּי סוּכָּה הָעֶלְיוֹנָה כְּשֵׁרָה וְהַתַּחְתּוֹנָה – פְּסוּלָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם אֵין דָּיוֹרִין בָּעֶלְיוֹנָה – הַתַּחְתּוֹנָה כְּשֵׁרָה (כיוון שהסוכה העליונה איננה נחשבת לפסול את הסוכה התחתונה).

מה כוונת רבי יהודה באומרו "אֵין דָּיוֹרִין"? ברור שאין כוונתו **שאין דיירים** שגרים בסוכה העליונה, וכי מדוע חסרונם של אנשים שגרים בסוכה העליונה יפסלו את הסוכה התחתונה? ודאי הכוונה שהסוכה עצמה **אינה ראויה לדירה**, ולכן אינה נחשבת כ"סוכה".

במשנתנו רבי יהודה אומר שסוכה עליונה שאינה ראויה לדירה איננה נחשבת, מהי הסיבה שהסוכה אינה ראויה לדירה? בוודאי בגלל שהיא **נמוכה מעשרה טפחים** ואי אפשר לגור בה.

משמע שלתנא קמא, שחולק על רבי יהודה, **שסוכה עליונה** שאין בה עשרה טפחים היא סוכה כשרה.

קשה לשמואל שסובר שרק אם יש עשרה טפחים בסוכה העליונה היא נחשבת בפני עצמה – ולת"ק אפילו בפחות מעשרה טפחים היא נחשבת כ"סוכה" לפסול את התחתונה.

בבוא רב דימי מארץ ישראל לבבל: בארץ ישראל פירשו שכוונת רבי יהודה במשנתנו שהסוכה העליונה לא ראויה לדירה אם **הסוכה התחתונה** אינה יכולה להחזיק את כובד משקל הכרים והכסתות של הסוכה העליונה ולא ניתן לישון בה (ואין הכוונה שהיא נמוכה מעשרה טפחים כפי שהעמידו).

ממילא ת"ק סובר שאף שהסוכה התחתונה איננה יכולה להחזיק כרים וכסתות של העליונה – העליונה נחשבת "סוכה" (והסוכה העליונה כשרה והתחתונה פסולה מחמת "סוכה תחת סוכה"). ואין קושיה מדברי ת"ק של משנתנו על שמואל.

משמע שת"ק סובר שהסוכה העליונה כשרה אפילו שאי אפשר לשים כרים וכסתות לדור בה בגלל חולשתה של הסוכה התחתונה – והרי ע"פ הכלל של שמואל "כהכשרה כך פוסלה" (הדינים שמקיימים את הסוכה להכשירה בהיעדרם הסוכה פסולה) הייתה צריכה הסוכה העליונה להיות פסולה כיוון שהיא לא ראויה לדיור וממילא הסוכה התחתונה כשרה.

מכך שת"ק לא פסק כך – משמע שאינו מקבל את הכלל של שמואל, וקשה לשמואל! (ממילא אם הכלל של שמואל אינו תקף, גם טענתו שהמרחק בין שני סככים הינו עשרה טפחים כהכשר סוכה – היא טענה שת"ק חולק עליה)

ת"ק מסכים לכלל של שמואל "כהכשרה כך פוסלה" **והסוכה העליונה פסולה** בתנאי שלא ניתן לדור בה כלל (מחמת שהסוכה התחתונה רעועה. ולכן גם תקף כללו של שמואל "כהכשרה כך פוסלה" בדין מרחק עשרה טפחים בשני סככים ות"ק מסכים עימו).

לעומת זאת, במשנתנו ת"ק פסק **שהסוכה העליונה כשרה** בגלל שהוא נחלק עם רבי יהודה באופן שיכולה הסוכה התחתונה לקבל את הכרים והכסתות של העליונה בדוחק. לפי ת"ק אם הסוכה התחתונה מקבלת את הכובד בקושי – הסוכה העליונה נחשבת "סוכה" וכשרה, ולפי רבי יהודה – הסוכה העליונה איננה נחשבת "סוכה" (שלא ניתן להשתמש בה) והתחתונה כשרה.

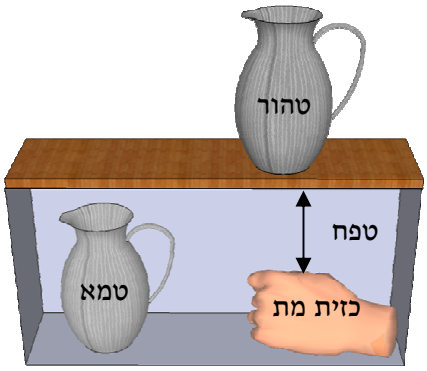

1. קורה ארוכה טפח ורחבה טפח בגובה של טפח מכזית מת – גורמת לטומאת המת (באפור) להתפשט בתוך החלל ולטמא את כל מה שתחת הקורה, אך להיעצר בתוך "האוהל"

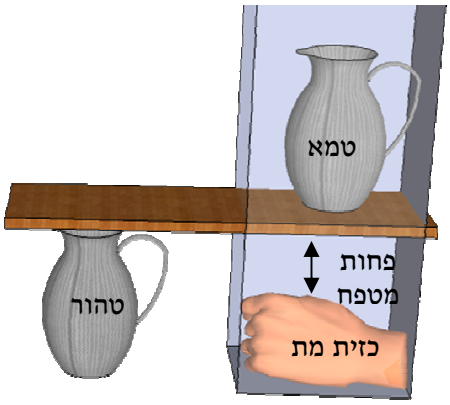

2. קורה שפחות מגובה טפח מכזית מת – אינה עוצרת את טומאת המת (באפור) לבקוע עד הרקיע ולטמא את כל מה שמעליה, והטומאה איננה מתפשטת ב"אוהל" לטמא כל מה שבתוכו

סכך פסול מעל או מתחת לסכך הכשר [י ע"א "פירס עליה"- ע"ב "מן הסוכה"]

סדין פסול לסכך, כיוון שמקבל טומאה (יא ע"א), ואם פרס אותו מעל הסכך הכשר או מתחתיו – הסוכה פסולה, שמצטרף הסכך הפסול לסכך הכשר לפוסלו (כדין המשנה הקודמת שענפי אילן מחוברים לקרקע פסולים לסיכוך). אגב הזכרת סדין כסכך הגמרא מתייחסת לנוי הסוכה – דינם של קישוטים שאדם תולה מתחת לסכך.

משנתנו

פֵּירַס עָלֶיהָ (מעל הסוכה) סָדִין מִפְּנֵי הַחַמָּה אוֹ תַּחְתֶּיהָ מִפְּנֵי הַגֶּשֶׁם (שעלים וקיסמים מהסכך נושרים על שולחנו ושם סדין מתחת לסכך כדי למנוע זאת) אוֹ שֶׁפֵּירַס עַל גַּבֵּי הַקִּינּוּף (מיטה שפרוס מעליה סדין לנאותה) פְּסוּלָה (שמצטרף ה"סכך" הפסול שמקבל טומאה עם הסכל הכשר לפוסלו).

רב חסדא: "מִפְּנֵי הַגֶּשֶׁם" כוונת המשנה שהסדין פוסל בגלל שהתכוון לעשותו "סכך" להגן על שולחנו מפני נשורת העלים ולכן הוא נחשב "סכך" פסול, אבל אם פרס את הסדין כדי לייפות את הסוכה – הסוכה כשרה, שאין שם "סכך" על הסדין.

דברי רב חסדא פשוטים ומה החידוש בדבריו? הרי המשנה אמרה זאת מפורשות, שהסוכה פסולה "מִפְּנֵי הַגֶּשֶׁם" – ונדייק שדווקא כשעשה להגן על השולחן אבל אם עשה כדי לייפות את הסוכה – הסוכה כשרה.

לולא דברי רב חסדא היינו חושבים שהמשנה נקטה דוגמא "מִפְּנֵי הַגֶּשֶׁם" שמצויה, כמו לפרוס את הסדין בגלל העלים, אבל גם פריסת סדין לנוי פוסלת את הסוכה (כי פעולת הפריסה זהה בשניהם) – קמ"ל רב חסדא שהסוכה כשרה.

ברייתא

סִיכְּכָהּ כְּהִלְכָתָהּ וְעִיטְּרָהּ בְּקִרְמִין (בד שמעוטר בציורים כחלק מהאריגה) **וּבְסָדִינִין** הַמְצוּיָּרִין (בד שתופרים עליו ציורים וצורתם בולטת), וְתָלָה בָּהּ אֲגוּזִין שְׁקֵדִים אֲפַרְסְקִין וְרִמּוֹנִים פַּרְכִּילֵי (אשכולות) עֲנָבִים וַעֲטָרוֹת (כתר עשוי) שֶׁל שִׁבּוֹלִין (כוסות זכוכית מלאים ב) יֵינוֹת שְׁמָנִים וּסְלָתוֹת אָסוּר לְהִסְתַּפֵּק (להשתמש) מֵהֶן עַד מוֹצָאֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג.
וְאִם הִתְנָה עֲלֵיהֶם (לפני החג שיוכל להשתמש בהם) הַכֹּל לְפִי תְּנָאוֹ (כיוון שאמר "איני בודל מהם כל בין השמשות של יום טוב הראשון" גילה בדעתו שהוא רוצה להשתמש בנוי הסוכה במהלך חג הסוכות – ולא חלה קדושת הסוכה על הקישוטים).

דברי הברייתא הם סיוע לדברי רב חסדא שניתן לפרוס סדינים בסוכה והסדין אינו פוסל אותה.

שמא כוונת הברייתא לפריסת סדינים מצוירים בדפנות הסוכה, אבל אם יפרוס את הסדין מתחת לסכך – הסוכה תיפסל. מכיוון שלא ניתן לדייק את כוונת הברייתא – לא ניתן להוכיח מהברייתא לשיטת רב חסדא.

ברייתא

נוֹיֵי סוּכָּה (אינו נחשב סכך כלל כיוון שמקבל טומאה, לכן) **אֵין מְמַעֲטִין בַּסּוּכָּה** (וסוכה גבוהה מעל עשרים אמה וסדין לנוי פרוס מתחת לעשרים אמה – לא מתחשבים בסדין לטעון שהוא ממעט את גובה הסוכה ותהא כשרה. וכן להיפך, סוכה שפרסו בה סדין בגובה מתחת לעשרה טפחים – לא מתחשבים בסדין לטעון שהוא ממעט את גובה הסוכה ותהא פסולה).

רב אשי

אָמַר רַב אָשֵׁי: וּמִן הַצַּד **מְמַעֲטִין** (סדינים שתלו בצדדי סוכה של שבעה טפחים על שבעה טפחים וממעטים את שטחה – מתחשבים במיעוט והסוכה פסולה, כיוון שלא ניתן להושיב בתוכה אדם שראשו, רובו ושולחנו בתוכה).

מעשה בעבדו של רב אשי, מנימין, שהתרטבה כותנתו במים ושטח אותה על הסוכה כדי שתתייבש. אמר לו רבי אשי: "הרם את הכותונת מהסוכה שלא יאמרו הרואים מסككים סוכה בדבר המקבל טומאה". ענה לו מנימין: "והרי הם רואים שהכותונת רטובה, ופרסו אותה לשם ייבוש ולא לשם סיכוך!" ענה לו רב אשי: "אכן, התכוונתי שהכותונת יבשה תסיר אותה, שלא יחשבו שניתן לסכך בדבר המקבל טומאה".
זו הוכחה לרב חסדא שסכך שמקבל טומאה שלא נפרס לשם סכך, אלא לשם נוי או ייבוש, לא פוסל את הסוכה.

ברייתא

נוֹיֵי סוּכָּה (סדינים הפרוסים תחת הסכך לנוי) הַמּוּפְלָגִין (המרוחקים) מִמֶּנָּה (מהסכך) אַרְבָּעָה (טפחים), רַב נַחְמָן אָמַר: כְּשֵׁרָה (כיוון שנוי הסכך בטל לסכך), רַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמְרִי: פְּסוּלָה (המרווח בין הסכך לנוי של ארבעה טפחים נחשב כאוהל בפני עצמו, והישוב תחתיו נחשב כיושב באוהל ולא תחת הסוכה).

מעשה ברב חסדא ורבה בר רב הונא שהגיעו לביתו של ראש הגולה בחג הסוכות, ורב נחמן (היה אב בית דין וכל הדברים שנעשו בביתו של ראש הגולה נעשו על פיו) הכין להם מיטה לישון, בסוכה שנוי הסוכה היה תלוי במרחק של ארבעה טפחים מהסכך (שכשרה לשיטתו ופסולה לשיטתם). האורחים שתקו ולא אמרו דבר, על כן שאלם רב נחמן: האם חזרתם בכם מדבריכם שסוכה כזו פסולה? ענו לו: אנו שלוחי מצווה, והגענו להקביל פני ראש הגולה בחג (מצווה להקביל פני רבו בשלושת הרגלים) ואנו פטורים ממצוות סוכה (כה ע"א. שהעוסק במצווה פטור מן המצווה), לכן שתקנו ולא חזרנו מדעתנו.

שינה בסוכה תחת כיסוי [י ע"ב "אמר רב יהודה"- יא ע"א "שנא כילה"]

הישן בתוך אוהל שבתוך הסוכה – לא יצא ידי חובת סוכה (על כן המילה בסוגייתנו "פסול" אינה מדויקת, כיוון שעסקינן בחובת הישן ולא בדין הסוכה), אבל אם ישן בתוך כיסוי למיטה שאיננו חשוב (כיוון שאין לו עשרה טפחים) או שאינו מוגדר כ"אוהל" (כיוון שאין לו גג) – יצא ידי חובת סוכה.

הגמרא מביאה לאור דברי המשנה את דבריו של שמואל ומספר ברייתות שבכל אחת עסקינן בכיסוי למיטה קצת שונה, שניתן לחלקם למספר סוגים:

א. האם פרסו סדין לצניעות הישן או כילה להגן על הישן מפני חרקים? ממילא בסדין המוטות קבועים כחלק מהמיטה ונחשבים כקבועים כבית והכילה היא ארעית שרק לעיתים פורסים אותה.

ב. האם הכיסוי פרוס על 2 מוטות ואין למיטה "גג" או הכיסוי פרוס על 4 מוטות ויש למיטה "גג"?

ג. האם הכיסוי למיטה גבוה עשרה טפחים ונחשב כ"אוהל" או פחות מעשרה ולא נחשב "אוהל"?

	סדין קבוע	כילה ארעית
2 מוטות	נקליטין	כילת חתנים
4 מוטות	קינוף	כילה

משנתנו

שֶׁפֵּרַס (סדין) עַל גַּבֵּי **הַקִּינּוּף** (ארבעה מוטות) פְּסוּלָה (כיוון שישן בתוך אוהל בפני עצמו ולא בסוכה), אֲבָל פּוֹרֵס (סדין) הוּא עַל גַּבֵּי **נַקְלִיטֵי הַמִּטָּה** (שתי מוטות, וכיוון שבקצהו יש שיפוע לכאן ולכאן ואין לסדין "גג" ברוחב טפח – הכיסוי לא נחשב "אוהל" בפני עצמו).

שמואל

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מוּתָּר לִישַׁן **בְּכִילָּה** בַּסּוּכָּה, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ גַּג (הגג שלה ישר כמו קינוף) וְהוּא שֶׁאֵינָהּ גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה (מהמיטה ולכן הכילה איננה נחשבת כ"אוהל" בפני עצמו).

הגמרא מקשה ממספר מקורות על שמואל והוא עונה עליהן באותו סגנון:

מקור	קושיה	תירוץ
ברייתא: הַיָּשֵׁן **בְּכִילָּה** בַּסּוּכָּה לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ.	משמע שכילה אפילו פחות מעשרה טפחים נחשבת כאוהל?	עסקינן בכילה הגבוהה עשרה טפחים ונחשבת כאוהל (אבל בפחות מותר).
משנה (כ ע"ב): הַיָּשֵׁן תַּחַת **הַמִּטָּה** בַּסּוּכָּה לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ.	סתם מיטה הינה נמוכה מעשרה טפחים, ולא יצא ידי חובתו?	פירש שמואל שעסקינן במיטה הגבוהה עשרה טפחים ונחשבת כאוהל.
משנתנו: שֶׁפֵּרַס עַל גַּבֵּי **הַקִּינּוּף** – פְּסוּלָה.	משמע שקינוף, אפילו פחות מעשרה טפחים נחשב כאוהל?	במשנה עסקינן בקינוף הגבוה עשרה טפחים ונחשב כאוהל.
ברייתא: **נַקְלִיטִין** שְׁנַיִם (עמודים) **וְקִינּוֹפוֹת** אַרְבָּעָה (עמודים), פֵּרַס עַל גַּבֵּי קִינּוֹפוֹת –פְּסוּלָה, עַל גַּבֵּי נַקְלִיטִין – כְּשֵׁרָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ נַקְלִיטִין גְּבוֹהִין מִן הַמִּטָּה עֲשָׂרָה (טפחים ואינו נחשב כאוהל).	הברייתא דייקה דווקא בנקליטין שאינם גבוהים עשרה – משמע שקינופות בין יותר מעשרה טפחים ובין פחות מעשרה טפחים נחשב הנקליטין כאוהל, ולכן אסור לישון בתוך הקינוף פחות מעשרה טפחים?	אי אפשר להשוות בין קינופות לכילה, הקינופות הן מוטות שקבועות במיטה, ולכן אף בפחות מעשרה טפחים נחשב כ"אוהל", אבל כילה אינה קבועה ולכן בפחות מעשרה טפחים אינה נחשבת כאוהל ומותר לישון בכילה בתוך הסוכה (שיטת שמואל).
גמרא (י ע"א): כַּמָּה יְהֵא בֵּין סוּכָּה לְסוּכָּה וּתְהֵא תַּחְתּוֹנָה פְּסוּלָה? וּשְׁמוּאֵל אָמַר: עֲשָׂרָה (טפחים)... "כְּהֶכְשֵׁרָהּ כָּךְ פְּסוּלָהּ", מָה הֶכְשֵׁרָהּ בַּעֲשָׂרָה (הסוכה הכשרה הנמוכה ביותר הינה עשרה טפחים) אַף פְּסוּלָהּ בַּעֲשָׂרָה (להחשיב עליונה כ"סוכה" וממילא הסוכה התחתונה פסולה מדין "סוכה תחת סוכה").	לשיטת שמואל עצמו בדין "סוכה תחת סוכה" – כל עוד אין בסוכה העליונה עשרה טפחים היא לא נחשבת "סוכה", וכיצד יתכן שקינוף פחות מעשרה טפחים יהיה חמור בדינו מסוכה ממש שאין בה עשרה טפחים להיחשב כ"אוהל"?	בדין "סוכה תחת סוכה" פוסל שמואל **מדין "סוכה"** לכן חובה שתהא הסוכה העליונה גבוהה עשרה טפחים כדי להיחשב כ"סוכה", אבל בסוגייתנו שמואל פוסל **מדין "אוהל"** ולכן בקינופות פחות מגובה עשרה טפחים כבר נחשב כ"אוהל" (והישן בתוכה לא יצא ידי חובת סוכה)

הגמרא מביאה אימרה נוספת של שמואל בעניין שינה בתוך כילה בדין קריאת שמע בלא בגדים, ומחלקים האם הכילה גבוה עשרה טפחים ונחשבת כ"אוהל" בפני עצמה לחומרא. לאחר מכן מביאה הגמרא בגירסא נוספת של דברי שמואל על שינה בתוך כילה בסוכה ומקשה קושיות דומות. ולבסוף פסק של רבה בר רב הונא שמיקל בכילה יותר משמואל.

שמואל

[אסור לקרוא קריאת שמע כאשר הוא עירום והוא רואה את הערווה של עצמו, ככתוב "וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר"] אָמַר רַב תַּחְלִיפָא בַּר אֲבִימִי אָמַר שְׁמוּאֵל: הַיָּשֵׁן **בְּכִילָה** עָרוֹם מוֹצִיא רֹאשׁוֹ חוּץ לַכִּילָה וְקוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע (נחשבת הכילה כחלוק שעל גופו, ובהוצאת הראש מהכילה ראשו לא "הולך" אחר גופו וראשו נמצא במקום אחר מערוותו)

ברייתא

הַיָּשֵׁן בְּכִילָה עָרוֹם לֹא יוֹצִיא רֹאשׁוֹ חוּץ לַכִּילָה וְיִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע.

הָא לְמָה זֶה דּוֹמֶה (הישן בכילה עירום)? לְעוֹמֵד בְּבֵית עָרוֹם שֶׁלֹּא יוֹצִיא רֹאשׁוֹ חוּץ לַחַלּוֹן וְיִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע.

קשה לשמואל שסובר שניתן להוציא את ראשו מהכילה ולקרות קריאת שמע ומהברייתא משמע שלא מועיל להוציא?

בברייתא עסקינן שגובה הכילה עשרה טפחים ונחשבת כ"אוהל", כיוון **שרוב גופו** נמצא בתוך האוהל נחשב לחומרא **שכול גופו** בתוך האוהל וממילא הוא רואה את ערוותו – לכן לא יועיל להוציא את ראשו. שמואל דיבר בכילה בגובה פחות מעשרה טפחים והיא נחשבת כבגד לחצוץ בין ערוותו לראשו.

הסבר זה של הברייתא מתבקש לאור המשך הברייתא באומרה שכילה דומה ל"בית" – משמע שעסקינן בכילה בגובה עשרה טפחים כ"בית". שמע מינה. מאידך, פחות מעשרה טפחים אין דין בית דומה לדין כילה. בית אפילו פחות מעשרה טפחים נחשב קבוע ודינו כ"אוהל", כשם שדין הניקוף הקבוע פחות מעשרה טפחים נחשב כ"אוהל" (כנלמד לעיל מהברייתא), לעומתם כילה אינה נחשבת כ"אוהל" אם היא פחות מעשרה טפחים.

שמואל

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מוּתָּר לִישַׁן **בְּכִילַת חֲתָנִים** (שגובה משופע) בַּסּוּכָּה לְפִי שֶׁאֵין לָהּ גַּג אַף עַל פִּי שֶׁגְּבוֹהָה עֲשָׂרָה (ואינה נחשבת כ"אוהל").

ברייתא

הַיָּשֵׁן **בְּכִילָה** בַּסּוּכָּה לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ.

ברייתא

נַקְלִיטִין שְׁנַיִם (עמודים) **וְקִינוֹפוֹת** אַרְבָּעָה (עמודים), פֵּירַס עַל גַּבֵּי קִינוֹפוֹת – פְּסוּלָה, עַל גַּבֵּי נַקְלִיטִין – כְּשֵׁרָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ נַקְלִיטִין גְּבוֹהִין מִן הַמִּטָּה עֲשָׂרָה.

קשה לשמואל שסובר שניתן לישון בכילה בסוכה ומהברייתא משמע שאסור לישון בכילה בסוכה?

בברייתא עסקינן שלכילה יש ארבעה מוטות וגג ולכן נחשבת כ"אוהל" בתוך הסוכה, אבל שמואל דיבר בכילת חתנים שאין לה גג ואינה נחשבת כ"אוהל".

משמע מהברייתא בנקליטין שגבוהים עשרה – **לא יצא** ידי חובת סוכה אע"פ שאין להם גג, ולדעת שמואל בכילת חתנים כיוון שאין לה גג – **יצא** ידי חובת סוכה אע"פ שגבוה עשרה?

שונה דין נקליטין שהם קבועים כחלק מהמיטה ואף שאין להם גג – נחשבים הם כ"אוהל" לפסול את הישן בהם בסוכה, לעומת כילת חתנים שהיא ארעית ואם אין לה גג – היא איננה נחשבת כ"אוהל".

אם הנקליטין הם קבועים – יהא דינם כדין הקינופות שאף פחות מעשרה נחשבים הם כ"אוהל", ומדוע פסקה הברייתא "וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ נַקְלִיטִין גְּבוֹהִין מִן הַמִּטָּה עֲשָׂרָה"?

קינופות הם הקבועים ביותר (שהם חלק מהמיטה וגם יש להם ארבעה עמודים וגג) ולכן אף פחות מעשרה הם נחשבים כ"אוהל", אבל נקליטין לא קבועים כמוהם (שאין להם גג) ולכן רק יותר מעשרה טפחים נחשבים כ"אוהל". לעומת כילת חתנים שאינה קבועה כלל (שהיא ארעית ואין לה גג) ולכן אף יותר מעשרה טפחים אינה נחשבת כ"אוהל".

רבה בר רב הונא

דָּרַשׁ רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: מוּתָּר לִישַׁן **בְּכִילָה**, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ גַּג אַף עַל פִּי שֶׁגְּבוֹהָה עֲשָׂרָה.

משנה כ ע"ב

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נוֹהֲגִין הָיִינוּ לִישַׁן תַּחַת **הַמִּטָּה** בִּפְנֵי הַזְּקֵנִים (ולא מיחו בנו משמע שהדבר מותר, כיוון שמזיזים את המיטה בתוך הסוכה היא נחשבת ארעית כלפי הסוכה והיא מתבטלת אליה)

רבר"ה סובר כרבי יהודה "אין אוהל ארעי (המיטה) מבטל אוהל קבע (הסוכה)" – שיפסוק "הלכה כרבי יהודה", ומדוע אמר את דברי רבי יהודה בדין כילה?

אם רבר"ה היה פוסק "הלכה כרבי יהודה" היינו לומדים שדווקא מותר במיטה שנחשבת ארעית, כיוון שמיועדת לשכב מעליה ולא מתחתיה, אבל כילה שמיועדת לישון בתוכה אסור. קמ"ל רבר"ה את טעמו של רבי יהודה ש"ארעי לא מבטל קבוע" ומותר בתוך הכילה ומתחת המיטה לישון בסוכה.

תעשה ולא מן העשוי [יא ע"א "הדלה עליה"- ע"ב "לפניו במצות"]

כשהתורה אומרת "תעשה" – היא מלמדת על החובה לעשות ולא להסתפק בדבר שכבר עשוי. הלכה זו מתבררת במצוות סיכוך הסוכה שנאמר בה "חַג הַסֻּכֹּת **תַּעֲשֶׂה** לְךָ" (דברים טז,יג) ובמצוות ציצית "גְּדִלִים **תַּעֲשֶׂה** לָךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ" (דברים כב,יב). זו שיטת שמואל, אך לשיטת רב גם מעט עשייה נחשבת עשייה למצווה.

משנתנו

הִדְלָה (הרים ופרס) עָלֶיהָ (על הסוכה) אֶת הַגֶּפֶן וְאֶת הַדְּלַעַת וְאֶת הַקִּיסוֹס (עשב מטפס) וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּן (על הסוכה הכשרה בעוד הצמחים מחוברים לקרקע) – פְּסוּלָה (הסכך הפסול מצטרף לסכך הכשר לפוסלו), וְאִם הָיָה סִיכּוּךְ הַרְבֵּה מֵהֶן (הסכך הכשר מרובה מהסכך הפסול שמחובר לקרקע) אוֹ שֶׁקִּצְצָן (את הצמחים מן הקרקע) – כְּשֵׁרָה.

רב יוסף ישב לפני רב הונא ואמר: רב מוסיף על דין משנתנו "אוֹ שֶׁקִּצְצָן – כְּשֵׁרָה" שיש לנענע את הסכך "החדש" לאחר הקציצה כדי שייחשב "עשייה" בסכך (עשיית הסוכה צריכה להיות עשייה שראויה לסוכה, ולאחר קציצת הסכך הוא לא ראוי למצווה כיוון שהונח על הסוכה בעת שהיה פסול, לכן צריך תיקון מועט ולנער את הסכך כדי להחשיב את עשייתו לשם מצווה. ואין צורך להסיר את כל הסכך שנקצץ ולשים אותו מחדש על הסוכה, אלא פעולת הגבהת כל ענף בנפרד דומה לסתירה). שאם לא כן, הצמחים הפסולים לסכך גם לאחר קציצתם פסולים, משום שלא נעשתה בהם שום פעולה והם נחשבים כ"עשויים".

ענה לו רב הונא: שמואל אמר הלכה זו.

כעס רב יוסף על רב הונא סובב את פניו ואמרו לו: וכי אמרתי לך ששמואל לא אמר הלכה זו?! אמרתי שרב אמר זאת ואתה הוספת שגם שמואל אמר זאת, שניהם אמרו הלכה זו!

ענה לו רב הונא: התכוונתי לומר ששמואל אמר הלכה זו ולא רב. ורב מכשיר סוכה זו ולדעתו הקציצה היא העשייה ("עשוי" הכוונה ליצירת סוכה בגדיש, שמוציא את כל העומרים מתוך הגדיש והסוכה והסכך נעשים ממילא. [איור 1]) וההוכחה לכך מפסיקת רב בחוטי ציצית שקציצתן היא עשייתן, כך בענפי הסכך קציצתן היא עשייתן.

רב

מעשה ברב עמרם חסידא שהטיל חוט אחד ארוך בכנף הטלית של אשתו (לדעת רב עמרם ציצית היא מצוות עשה שלא הזמן גרמא, מפני שגם בלילה חייבים בציצית ולכן נשים חייבות) וכפלו ארבעה פעמים (כדי שיהיה ארבעה חוטים בכל קצה) וקשר את הגדיל, ושכח לחתוך לפני כן את החוט.

רב חייא בר אשי אמר לו: פסק רב שחיתוך חוטי הציצית היא עשיית הציצית לשמה (וחיתוך החוטים היא קיום "תעשה ולא מן העשוי"). [איור 2]

וכי רק לשיטת רב בציצית "פסיקתן היא עשייתן"?! הרי גם לשיטת שמואל אם קשר את הגדילים בשני הכנפות ולאחר מכן חתך את החוטים באמצע ונעשו שתי ציצות – הרי פסיקתן היא עשייתן וכשרה (ולא נחשב שהציצות עשויות כי החיתוך שלהן הוא עשייה).

שמואל

תָּנֵי שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבִּי חִיָּיא: הֵטִיל לִשְׁנֵי קְרָנוֹת בְּבַת אַחַת (כופף את שני כנפות הבגד זה כלפי זה, ותחב חוט אחד ארוך שמקופל ארבעה פעמים בראשי שני הכנפות) וְאַחַר כָּךְ פָּסַק רָאשֵׁי חוּטִין שֶׁלָּהֶן (ונעשה לכל כנף שמונה חוטים) – כְּשֵׁרִין. [איור 3]

כוונת שמואל בברייתא שהשחיל את החוט בשני הכנפות, חתך את החוטים ורק לאחר מכן קשר את הגדיל בשני הכנפות. לשיטת שמואל חובה שקשירת הגדיל תהא ראויה למצוות ציצית (ולא ניתן לקשור בעת שהקשירה פסולה ולאחר מכן לקצוץ, כיוון שזה עשוי) ושמואל חולק על רב.

אם בברייתא שמואל התכוון שחותך את החוטים ולאחר מכן קושרם לגדיל – מה החידוש בדבר? זו הדרך הפשוטה להכין ציצית!

היינו חושבים שצריך שיהיה "כָּנָף בְּשָׁעַת פְּתִיל" בשעת תחיבת הפתילות לתוך הכנף צריך שיהיה רק חוטים לכנף אחד (ככתוב "וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת" – שיהיה חוטים רק לכנף אחד בשעת הכנסת הפתיל. ריטב"א) וכאשר בברייתא כרך חוט אחד בשני הכנפות – לא יצא ידי חובה, חידש שמואל שלא צריך ומספיק רק לחתוך את החוטים לפני עשיית הגדיל.

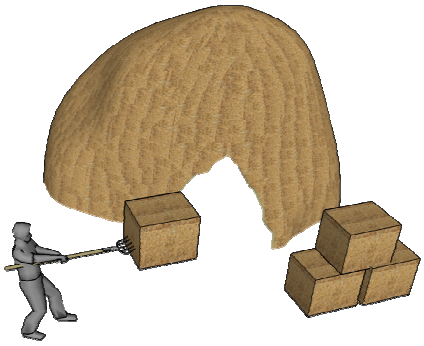

1. הוציא חציר מתוך הגדיש והסוכה נעשית ממילא

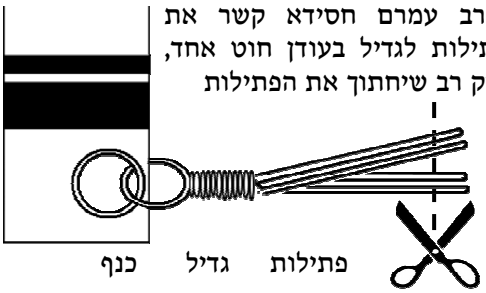

2. רב עמרם חסידא קשר את הפתילות לגדיל בעודן חוט אחד, ופסק רב שיחתוך את הפתילות

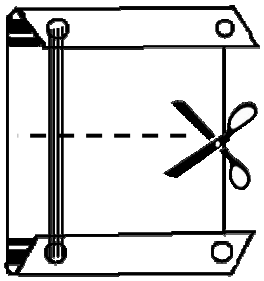

3. כרך חוט אחד בשני הכנפות ולאחר מכן חתך את החוט לשמונה פתילות לכל כנף

לאחר שהגמרא הסיקה ששמואל חולק על רב, תקשה הגמרא על שיטת רב ממספר מקורות ותסיים שדעתו "קשה". לאחר מכן, הגמרא תתלה את מחלוקת רב ושמואל במחלוקת תנאים קדומה יותר ותדחה זאת ותציע שני הסברים אחרים למח'.

ברייתא

תְּלָאָן (את החוטים בבגד) וְלֹא פָּסַק רָאשֵׁי חוּטִין שֶׁלָּהֶן – פְּסוּלִין.

קשה לרב שאמר ש"פסיקתן היא עשייתן", ומדוע בברייתא אם פסק את ראשי החוטים לאחר תלייתן – החוטים פסולים, והרי לשיטתו כשרים?

שמואל ולוי

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: פְּסוּלִין לְעוֹלָם. וְכֵן אָמַר לֵוִי: פְּסוּלִין לְעוֹלָם. וְכֵן אָמַר רַב מַתְּנָה אָמַר שְׁמוּאֵל: פְּסוּלִין לְעוֹלָם.

אִיכָּא דְּאָמְרִי (גירסא נוספת של דברי רב מתנה) אָמַר רַב מַתְּנָה: בְּדִידִי הֲוָה עוֹבְדָא (לי קרה שקשרתי את החוטים מבלי לפסוק אותם קודם לכן) וַאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל, וַאֲמַר לִי: פְּסוּלִין לְעוֹלָם.

יתרץ רב: כוונת הברייתא ש"פְּסוּלִין" חוטי הציצית עד שיפסוק אותם, ויהיו החוטים מופרדים ולא חוט אחד ארוך.
לעומתו, שמואל ולוי סוברים שהחוטים פסולים מ"תעשה ולא מן העשוי".

ברייתא

תְּלָאָן (החוטים בבגד) וְאַחַר כָּךְ פָּסַק רָאשֵׁי חוּטִין שֶׁלָּהֶן – פְּסוּלִין.

קשה לרב, מדוע בברייתא אם פסק את ראשי החוטים לאחר תלייתן – החוטים פסולים, והרי לשיטתו כשרים?

ברייתא

[הפסוק בחג הסוכות מפרש] "תַּעֲשֶׂה" וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי (סכך העשוי מבלי לעשותו פסול), מִכָּאן אָמְרוּ הַדְּלָה עָלֶיהָ אֶת הַגֶּפֶן וְאֶת הַדַּלַּעַת וְאֶת הַקִּיסוֹס וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּן – פְּסוּלָה.

מדוע לרב בברייתא המדלה את הצמחים על הסוכה היא פסולה?
א. אם נעמיד בצמחים שמחוברים לקרקע – מדוע הברייתא אמרה מפני "תַּעֲשֶׂה – וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי", הרי הצמחים מחוברים לקרקע והם פסולים לסיכוך!
ב. אם נעמיד בקצץ את הצמחים – משמע שלא מועיל רק קציצת הצמחים, אלא צריך לבצע עשייה נוספת להכשיר את הסכך. וקשה לרב שאמר ש"קציצתן היא עשייתן"?

יתרץ רב: כוונת הברייתא ששלף את הענפים (ולא קצצם בסכין) וראשי האילן עדיין שוכבים במקום גידולם, ולא ניכר ה"עשייה" בקציצת הענפים. במקרה כזה יודה רב שצריך לעשות פעולה נוספת עבור קיום עשייה בסכך הסוכה.

ברייתא לב ע"ב

[הדס שענביו מרובין מעליו – פסול (כיוון שנחשב מנומר, צבע הירוק של העלים עם צבע השחור של הענבים מורה שאין בו "הדר" למצווה), אך אם מיעט את הענבים לפני יו"ט – ההדס כשר. ואסור למעט ביו"ט מפני שדומה לתיקון כלי] עָבַר (על איסור חכמים ביו"ט) וְלִיקְּטָן (מההדס את הענבים) – פָּסוּל דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יְהוֹצָדָק, וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין.

עדיין קשה לרב הברייתא הקודמת "תְּלָאָן וְאַחַר כָּךְ פָּסַק"? קשיא.

סברו בני הישיבה לפרש את המחלוקת כך: לכו"ע לולב צריך אגד עם ההדס והערבה, ולומדים את החובה לאגד את הלולב מסכך הסוכה, שבשניהם יש חובת "עשייה" (לכן לאחר אגד הלולב עם ההדס הפסול והערבה בכניסת יו"ט לא מועיל להסיר את הענבים מההדס, כיוון שבעת האגידה העשייה לא הייתה כשרה למצווה).
[נחלקו חכמים האם ניתן לתקן את ההדס ולאגוד מחדש את הלולב בחג?] חכמים מכשירים את לקיטת הענבים בחג מפני ש"לקיטתן היא עשייתן" ועשייה זו מקיימת את מצוות אגד בלולב, ורשב"י סובר שאין מועיל לקיטת הענבים לעשיית המצווה והאגד פסול כל החג מפני "תעשה ולא מן העשוי".
הרי שמחלוקת רב ושמואל תלויה במחלוקת התנאים: רב סובר כחכמים שמועיל לקיטת הענבים לעשיית אגד הלולב וממילא גם קציצת הענפים מועילה לעשיית סכך הסוכה, ושמואל סובר כרשב"י שלא מועיל לקיטת הענבים וקציצת הענפים.

תוספתא

לוּלָב בֵּין אָגוּד בֵּין שֶׁאֵינוֹ אָגוּד כָּשֵׁר, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אָגוּד כָּשֵׁר שֶׁאֵינוֹ אָגוּד פָּסוּל.

טעם רבי יהודה שלולב צריך אגד, מהכתוב בליל פסח (בטבילת הדם על המשקוף) "**וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת** אֵזוֹב" וחובה לאגוד את האזוב – כך בגז"ש צריך לאגוד את הלולב ככתוב "**לָקַחְתֶּם** לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן". אך חכמים לא סוברים כמותו שיש חובת אגד בלולב, כיוון שהם לו לומדים מרבותיהם גז"ש זו (ולא נכתבו מילים אלו לדרוש גז"ש).

ניתן לפרש את מחלוקת התנאים בשני אופנים ללא קשר לרב ושמואל:
א. לכו"ע בסוכה "קציצתן אינה עשייתן" (כשמואל), לחכמים לא לומדים אגד לולב מסוכה ולכן מועיל ללקט את הענבים (שאין פוסלים מטעם "תעשה ולא מן העשוי), לרשב"י לומדים אגד לולב מסוכה ולכן לא מועיל ללקט את הענבים.
ב. התנאים נחלקו במחלוקת חכמים ורבי יהודה. לחכמים (כדעת חכמים) אין מצוות אגד לולב וממילא אין פסול של "עשוי" ומועיל ללקט את הענבים, לרשב"י (כדעת רבי יהודה) יש מצוות אגד לולב לכן חובה שתעשה האגידה כראוי ולא מועיל הדס "עשוי".

ברייתא

לוּלָב מִצְוָה לְאוֹגְדוֹ, וְאִם (בדיעבד) לֹא אֲגָדוֹ - כָּשֵׁר.

כשיטת מי הברייתא? אם רבי יהודה – לשיטתו לולב צריך אגד ומדוע הוא כשר בדיעבד? אם חכמים – לשיטתם אין צורך לאגוד ומדוע נאמר "מִצְוָה"?

כחכמים, ואוגדים משום "זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ" שהמצוות יהיו נאות (ואין זה מעכב).

המקור בתורה לסכך כשר [יא ע"ב "זה הכלל"- יב ע"א "עבות ללולב"]

המשנה נקטה שני כללים בדין סכך: א. אין לסכך בדבר שמקבל טומאה. ב. גידולו מן הארץ. הגמרא תברר מה המקור לכך בתורה.

משנתנו

זֶה הַכְּלָל: כֹּל שֶׁהוּא מְקַבֵּל טוּמְאָה וְאֵין גִּידּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ (כמו עורות בהמה, שאין מקבלים טומאה בגלל שאינם ראויים לשימוש) – אֵין מְסַכְּכִין בּוֹ, וְכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טוּמְאָה וְגִידּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ – מְסַכְּכִין בּוֹ.

מהו המקור לתורה לדין המשנה שסכך אינו מקבל טומאה וגידולו מהארץ?

ברייתא

"כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" עֲנָנֵי כָבוֹד הָיוּ ("הסוכות" שישבו בהן בני ישראל במדבר) דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר סוּכּוֹת מַמָּשׁ עָשׂוּ לָהֶם (בעת שחנו במדבר עשו מבנים ארעיים להגן על עצמם מפני השמש).

ריש לקיש: הסיבה לעשיית הסוכה הינה זכר לענני הכבוד במדבר, ונאמר על הענים "וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ" (הענן נוצר מהאדים שעולים מהארץ), כפי שאד אינו מקבל טומאה (טומאה חלה על כלים ואוכלים ומשקים של אדם) ועולה מן הארץ – כך סכך אינו מקבל טומאה ויהיה גידולו מן הארץ.

הסבר ריש לקיש תואם לשיטת רבי אליעזר שהסוכות במדבר היו ענים, אך לרבי עקיבא שסובר שהיו סוכות ממש במדבר – כיצד הוא יסביר את דין המשנה בסכך? (ייתכן שהסוכות במדבר היו מסוככות בדברים המקבלים טומאה או שאין גידולם מהארץ, כמו כלים, בגדים או עורות, ומדוע ייאסרו לסכך בהם בסוכה)

הגמרא לומדת מדברי רבי יוחנן (הלימוד השני) ומדברי רב חסדא הסבר לרבי עקיבא את דברי המשנה:

לימוד	הוכחה	דחייה
כִּי אֲתָא רַב דִּימִי (כשבא רב דימי מארץ ישראל לבבל) אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר קְרָא "חַג הַסֻּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ" מַקִּישׁ סוּכָּה ("הַסּוּכּוֹת") לַחֲגִיגָה ("חַג" קורבן חגיגה), מָה חֲגִיגָה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טוּמְאָה (הבהמה איננה מקבלת טומאה בחייה) וְגִידּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ (הבהמה נחשבת "גידולי קרקע" כיוון שמן הקרקע היא גדלה וניזונת) – אַף סוּכָּה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טוּמְאָה וְגִידּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ.	מהיקש "חַג הַסֻּכּוֹת" לומד רבי יוחנן שסוכה היא כמו בהמה חיה, שאינה מקבלת טומאה וגידולה מן הארץ.	אם ההיקש בין בהמה לסכך הסוכה – אם כך יהיה מותר לסכך רק בעורות של בהמה? (ומהיכן נלמד שמותר לסכך בדברים נוספים?)
כִּי אֲתָא רָבִין (מארץ ישראל לבבל) אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר קְרָא [חַג הַסֻּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים] "בְּאָסְפְּךָ מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ" (את הסוכות יש לעשות מדברים שאוספים מהגורן והיקב) – בִּפְסוֹלֶת (הדברים שלא צריכים מ) גּוֹרֶן (הקשים של התבואה) וְיֶקֶב (זמורות ואשכולות ריקים) הַכָּתוּב מְדַבֵּר.	מהפסוק "בְּאָסְפְּךָ מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ" לומד רבי יוחנן שמסככים בדברים שאינם מקבלים טומאה וגידולם מן הארץ.	אם ההיקש בין פסולת גורן ויקב לסכך הסוכה – אם כך יהיה מותר לסכך רק בקש עצמו ובאשכולות ענבים (שמקבלים תבואה)?
	רבי זירא: לא ייתכן ללמוד מהמילה "יִקְבֶךָ" ליין – כיוון שלא ניתן לסכך ביין עצמו, לכן רבי יוחנן למד מהפסוק פסולת היקב ופסולת הגורן.	רבי ירמיה: שמא כוונת "יקב" ליין קרוש (קפוא), כעיגולי דבילה (תאנים יבשות שנדחסו לצורת עיגול)? רבי זירא: קושייתו של רבי ירמיה היא תשובה ניצחת להסבר שהיה בידנו. הוא "חתך בגרזן" את מה שהחזקתי.
	רב אשי: מהמילה "מִגָּרְנְךָ" לומד רבי יוחנן שהסכך עשוי מאסיפת פסולת הגורן ולא מאוכל הגורן עצמו, ו"וּמִיִּקְבֶךָ" שנאסף מפסולת היקב, ולא היין או הענבים עצמם.	---
רַב חִסְדָּא אָמַר: מֵהָכָא (ציווי עזרא הסופר לעם להקים סוכות) "צְאוּ הָהָר וְהָבִיאוּ עֲלֵי זַיִת וַעֲלֵי עֵץ שֶׁמֶן וַעֲלֵי הֲדַס וַעֲלֵי תְּמָרִים וַעֲלֵי עֵץ עָבוֹת".	הזכיר עזרא הסופר צמחים שאינם מקבלים טומאה וגידולם מהארץ. מהי כוונת כפילות הפסוק "וַעֲלֵי הֲדַס... וַעֲלֵי עֵץ עָבוֹת"? הרי הדס הוא עץ אבות! רב חסדא: "הֲדַס" הכוונה להדס שוטה (שאין בכל קן שלושה עלים) שמיועד לסיכוך, ו"עֲלֵי עֵץ עָבוֹת" הכוונה להדס כשר ללולב.	

סיכוך בחבילת ענפים קשורה [יב ע"א "חבילי קש"- ע"ב 3 "אינה סוכה"]

המשנה פוסקת שחבילות צמחים וענפים שקשורות יחדיו – פסולות לסיכוך הסוכה (אפילו שמחמת עצמם הצמחים כשרים). בטעם הפסול מובאים דבריו של רבי יוחנן בידי רבי יעקב, שהביא שני טעמים אך לא ידע מהו הטעם הנכון. רבי ירמיה באמצעות "פסילת" אחד הטעמים מסיק מהו הטעם לאיסור המשנה.

משנתנו

חֲבִילֵי קַשׁ וַחֲבִילֵי עֵצִים וַחֲבִילֵי זְרָדִין (בעודם לחים הם ראויים לאכילת הבהמה ויבשים ראויים להסקה) – אֵין מְסַכְּכִין בָּהֶן (כשהם קשורים), וְכוּלָּן שֶׁהִתִּירָן – כְּשֵׁרוֹת.

רבי יוחנן

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב: שְׁמַעְתִּי מִינֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן תַּרְתֵּי (הטעם לשתי הלכות), חֲדָא הָא (טעם להלכה שמופיעה במשנתנו) וְאִידַּךְ הַחוֹטֵט בַּגְּדִישׁ לַעֲשׂוֹת לוֹ סוּכָּה – אֵינָהּ סוּכָּה (טעם להלכה שמופיעה במשנה טו ע"א).
חֲדָא מִשּׁוּם גְּזֵרַת אוֹצָר (אף שהסוכה כשרה מדאו' גזרו חכמים לאסור, מהחשש שאדם יעשה סוכה מאוצרו (המקום ששומר בו תבואה שתתקיים לאורך זמן) ואוצר מסוכך לא לשם החג אלא לשמירת התבואה ונחשב כ"בית"), וַחֲדָא מִשּׁוּם "תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי" (והוא פסול מדאו' שחובה שעשיית המצווה תיעשה כראוי ולא בעת שיש פסול במצווה. "כשאתה עושה אותה, תהא ראויה לסוכה". ב"י או"ח סי' תרכו),
וְלָא יָדְעִנָא הֵי מִינַּיְיהוּ מִשּׁוּם אוֹצָר וְהֵי מִינַּיְיהוּ מִשּׁוּם תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי? (ואינני יודע איזה טעם שייך לאיזו הלכה).

רבי יוחנן

אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ חֲבִילֵי קַשׁ וַחֲבִילֵי עֵצִים וַחֲבִילֵי זְרָדִין אֵין מְסַכְּכִין בָּהֶן?
פְּעָמִים שֶׁאָדָם בָּא מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וַחֲבִילָתוֹ עַל כְּתֵפוֹ וּמַעֲלָהּ וּמַנִּיחָהּ עַל גַּבֵּי סוּכָּתוֹ כְּדֵי לְיַבְּשָׁהּ (ולא לשם עשיית צל, ובהגיע חג הסוכות) וְנִמְלַךְ עָלֶיהָ לְסִיכּוּךְ (להשאיר את החבילה על גג הסוכה שתשמש לסכך) וְהַתּוֹרָה אָמְרָה "תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי" (החבילה הונחה לשם ייבוש ולא לשם עשיית צל (=סוכה) והסוכה פסולה. לכן אסרו חכמים לסכך בחבילות ענפים, אפילו כשהניח לשם מצוות סוכה, מחשש שיטעו אנשים להכשיר סוכתם בהנחת חבילות על הסוכה)

רבי ירמיה: נפשוט אנו את ספקו של רבי יעקב, מוכח מדברי רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן שהנחת חבילות ענפים אסורה מדרבנן, מפני "גזרת אוצר". משמע שסוכה שנחטטה בגדיש פסולה מדאו' מפני "תעשה ולא מן העשוי".

רבי יעקב לא ידע לענות את התשובה איזה איסור דאו' ואיזה איסור דרבנן, כיוון שלא הכיר את דברי רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן ולא יכל לפרש בעצמו את שאלתו.

רב אשי: כיצד קבע רבי יוחנן טעם אחד לכל הלכה, והרי אפשר לומר את שני הטעמים לשתי ההלכות:
א. חבילות קש ועצים אסורות לסיכוך רק מפני "גזרת אוצר" ולא מפני "תעשה ולא מן העשוי"?! והרי החבילות הונחו לשם ייבוש ולא לשם צל, ובשעת "עשייתן" הן פסולות לסכך.
ב. סוכה שנחטטה בגדיש אסורה רק מפני "תעשה ולא מן העשוי"?! והרי אם בגדיש ינער את העומרים לשם סכך עדיין יש חשש שבעתיד יטעה ולא ינער את הסכך לכן צריך שחכמים יקבעו שמפני "גזרת אוצר" סוכה שנחטטה בגדיש פסולה.
אם כך כיצד קבע רבי יוחנן שהנחת חבילות קש קשורות פוסלות את הסוכה מדרבנן וסוכה שנחטטה בגדיש פסולה מדאו'?

יסביר רבי יוחנן שקבע את דבריו ע"פ דיוק הלשון:
א. מלשון המשנה "אֵין מְסַכְּכִין בָּהֶן" ברור שהכוונה רק לכתחילה אסור לסכך משום גזירת חכמים, אבל מדאו' הסוכה כשרה (שהונחו החבילות לשם צל. אבל אם הונחו החבילות לשם ייבוש אז הפסול הינו משום "תעשה ולא מן העשוי").
ב. מלשון המשנה "אֵינָהּ סוּכָּה" משמע שאפילו בדיעבד הסוכה פסולה מדאו' (כיוון שלא נענע את הסכך לשם עשיית סוכה והסכך "עשוי", אבל אם נענע את הסכך תיקן בכך את הפסול. בניגוד להנחת חבילות על הסוכה שגזרו חכמים לאסור כעת שמע יטעה בעתיד – בנענוע סוכה לא גזרו שמא אם יכשירו את הסוכה כעת לא ינענע בעתיד כיוון שהעובדה שאדם תיקן את סוכתו מלמדת שגם בעתיד יתקן את המעוות).

סיכוך בדבר המקבל טומאה [יב ע"ב 4 "אמר רב יהודה"- יג ע"א 13 "מסככין בהן"]

המשנה פוסקת שאסור לסכך בדבר המקבל טומאה, והגמרא מביאה דברים רבים שמותר לסכך בהם או אסור לסכך בהם.

רב	דין	התייחסות נוספת
אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב	סִכְּכָהּ **בְּחִיצִּין** (הידית שמחזיקה את החץ) **זְקָרִים** (שיש להם בליטה להכניס את ראש החץ) – **כְּשֵׁרָה** (שנחשבים כלים "פשוטי כלי עץ" ואינם מקבלים טומאה). [איור 1]	ש: פשיטא! הרי ידית החץ איננה מקבלת טומאה! ת: בהוו"א נגזור לאסור לסכך בחיצים זכרים מפני האיסור בחיצים נקבות – קמ"ל שמותר.
	בִּנְקֵבוֹת (לידית של החץ יש נקב בראשה ומכניסים את ראש החץ לתוך הנקב) – **פְּסוּלָה** (שיש לידית בית קיבול ומקבלת טומאה ופסולה לסיכוך). [איור 2]	ש: פשיטא! הרי ידית החץ מקבלת טומאה! ת: בהוו"א בית קיבול שמיועד להתמלא לעולם (כמו תחיבת ראש החץ לידית) ולא משמש להתמלא ולהתרוקן לא נחשב בית קיבול – קמ"ל שנחשב בית קיבול והידית פסולה לסיכוך.
אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן	סִכְּכָהּ **בַּאֲנִיצֵי פִּשְׁתָּן** (פשתן סרוק) – **פְּסוּלָה** (שמקבל טומאה בנגעים, אף שאינו נטמא כבגד במגע)	
	בְּהוּצְנֵי פִּשְׁתָּן (פשתן שאינו מעובד) – **כְּשֵׁרָה**. [איור 3]	
	וְהוּשְׁנֵי פִּשְׁתָּן (פשתן שמעובד חלקית) – **אֵינִי יוֹדֵעַ מַהוּ?** (האם הסוכה כשרה או פסולה)	[בעיבוד פשתן יש שלושה שלבים: א. השרייה במים. ב. כתישה במכתשת. ג. סירוק] רבה בר בר חנה: איני יודע מה התכוון רבי יוחנן באומרו "וְהוּשְׁנֵי פִּשְׁתָּן" – האם כוונתו לפשתן שנכתש (שלב ב') אבל פשתן שרוי במים נחשב כ"הוּצְנֵי" (שבוודאי כשר לסיכוך), או גם פשתן שרוי במים נחשב "הוּשְׁנֵי" (שלב א' ורק פשתן שלא עשו בו כלום כשר לסיכוך).
רַב יְהוּדָה, אַבָּיֵי	הָנֵי **שׁוּשֵׁי** (ירק) **וּשְׁווּצְרֵי** (עליו רחבים וגדל ביער) – **מְסַכְּכִין בְּהוּ** (כיוון שאינם מאכל אדם הם לא מקבלים טומאה ומותרים בסיכוך). **בְּשׁוּשֵׁי** – **מְסַכְּכִין**, **בְּשְׁווּצְרֵי** – **לָא מְסַכְּכִין**.	לאביי לא מסככים בשווצרי כיוון שריחו רע ואדם יעזוב את הסוכה ויצא ממנה.
אָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא, אַבָּיֵי	הָנֵי **הִיזְמֵי** [איור 4] **וְהִיגֵּי** [איור 5] (שיחים קוצניים) – **מְסַכְּכִין בְּהוּ**. **בְּהִיזְמֵי** – **מְסַכְּכִינַן**, **בְּהִיגֵּי** – **לָא מְסַכְּכִינַן**.	לאביי לא מסככים בהיגי כיוון שעליו נושרים ואדם יעזוב את הסוכה ויצא ממנה.
רַב גִּידֵּל אָמַר רַב	הַאי **אַפָּקוּתָא דְּדִיקְלָא** (תחתית הדקל שיוצאים ממנו דוקרנים) [איור 6] – **מְסַכְּכִין בְּהוּ**.	אע"פ שישנם הרבה ענפים קטנים סביב הדקל ונראים כ"אגד", חבילה (ואסור לסכך בחבילה. יב ע"א), אגד שנעשה בידי שמים לא נחשב אגד. אפילו איגוד של הענפים העליונים של הדקל – מותר לקושרם יחד וכשר לסיכוך, שאגד בדבר אחד אינו נחשב "אגד" (אגד כוונתו לקשירת כמה דברים יחדיו, כמו מספר ענפים, אבל דבר יחידי קשור לעצמו אינו נחשב "אגד")
רַב חִסְדָּא אָמַר רָבִינָא בַּר שֵׁילָא	הָנֵי **דּוּקְרֵי דְּקָנֵי** (תחתית הקנה שיוצאים ממנו דוקרנים) – **מְסַכְּכִין בְּהוּ**.	אע"פ שישנם הרבה ענפים קטנים סביב הקנה ונראים כ"אגד" – לא נחשב אגד כיוון שנעשה בידי שמים. אפילו איגוד של הענפים העליונים של הקנה – אינו נחשב "אגד", שאגד בדבר אחד אינו נחשב "אגד".
ברייתא	**קָנִים וְדוּקְרָנִין** – **מְסַכְּכִין בָּהֶן**.	ש: פשיטא שמותר לסכך בקנים! ת: הכוונה ל"קָנִים שֶׁל דּוּקְרָנִין" (דוקרנים שיוצאים מקנה) וזו הוכחה לרב חסדא שניתן לסכך בהם.

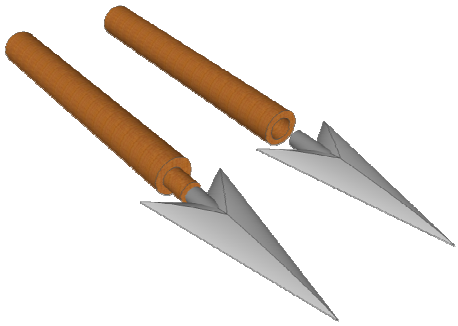

1. ידית חץ זכר שיש לה בליטה לקבל את ראש החץ
2. ידית חץ נקבה שיש לה בית קיבול להכניס בו את ראש החץ

3. צמח הפשתן

4. היזמי – שברק קוצני

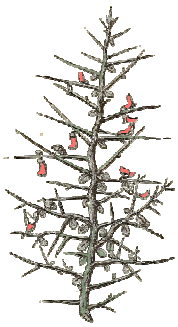

5. היגי – הגה מצוי

6. בסיס דקל צעיר עם "אגד" דוקרנים

מצוות מרור בחזרת האגם [יג ע"א 13 "ועוד אמר רב חסדא"- 21 "דמשתכח באגמא"]

אגב אמירתו של רב חסדא בשם רבינא בר שילא שמותר לסכך בדוקרי דקני מביאה הגמרא עוד אמירה שלו על כך שיוצא אדם ידי חובת מרור בפסח באכילת חזרת האגם. המשנה במסכת פסחים (לט ע"א) מונה מספר צמחים שניתן לקיים בהם את מצוות המרור "**חַזֶּרֶת**, תַּמְכָּא, חַרְחֲבִינָא, עוּלְשִׁין וּמָרוֹר" ומחדש רב חסדא שגם "חזרת האגם" בכלל "חזרת". הגמרא מבררת אימתי אפשר להרחיב את השם המקורי לשמות לווי, כמו במילה "חזרת" לכלול את "חזרת האגם".

רב חסדא

אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רָבִינָא בַּר שֵׁילָא: הָנֵי מְרָרְיָתָא דְּאַגְמָא (חזרת האגם) – אָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח.

מלשון המשנה בנגעים ברור שכל צמח שיש לו שם לווי הוא אינו נחשב כמו הצמח המקורי, וכיצד רב חסדא התיר להשתמש בפסח למצוות מרור ב"חזרת האגם" שיש לה שם לווי והיא אינה בכלל ה"חזרת" המקורית?

משנה נגעים יד,ו

[בתורה יש מצוות שמשתמשים בהן באזוב, כמו: בשריפת פרה אדומה או בהזת מי חטאת על טמא מת] "אֵזוֹב" (בתורה הכוונה לצמח המכונה "אזוב" בלבד) וְלֹא אֵזוֹב יוֹן, וְלֹא אֵזוֹב כּוֹחֲלִי (בצבע כחול), וְלֹא אֵזוֹב מִדְבָּרִי, וְלֹא אֵזוֹב רוֹמִי, וְלֹא אֵזוֹב שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁם לְוַוי (העובדה שניתן לאזוב שם לווי מלמדת על כך שהוא צמח שונה מהאזוב המקורי, ולכן הוא לא מתאים למצוות המתקיימות באמצעות "אזוב")

אביי: כל צמח שהיה לו שם לווי קודם מתן תורה והתורה אמרה דווקא להשתמש בצמח המקורי – השם לווי מלמד שהוא צמח אחר ופסול לשימוש למצווה. לכן כשהתורה התכוונה במצוות פרה אדומה להשתמש ב"אזוב" היא התכוונה לא להשתמש באזובים מסוגים אחרים.
אבל אם לאחר מתן תורה השתנה השם של הצמח – אין לשינוי משמעות, והצמח עם שם הלווי הוא בכלל הצמח המקורי. לכן "חזרת האגם" שהשתנה שמה לאחר מתן תורה היא בכלל "חזרת" ויוצא ידי חובה בפסח.
רבא: השם האמיתי של "חזרת האגם" הוא "חזרת" וברור שיוצא ידי חובה בפסח במרור זה. רב חסדא שינה את שמה ל"חזרת האגם" כיוון שהיא מצויה באגם (והשם לווי הוא לא חלק מהירק אלא כינוי שהוסיף לה רב חסדא).

1. אזוב– געדה מצויה

2. אזוב יון – אזוביון דגול

מספר הפריטים ב"אגד" [יג ע"א 21 "אמר רב חסדא"- ע"ב 1 "כשיריו אחד"]

האמוראים אמרו שאיגוד של ענפי העץ עם עצמו (כמו בדקל או בקנה) אינו נחשב "אגד" לפסול בסכך (אסור לסכך בחבילות ענפים קשורות מפני גזרת אוצר. יב ע"א), כיוון ש"אגד" משמעותו לאגוד מספר פריטים יחדיו. הגמרא דנה מהו מספר הפריטים הקטן ביותר שצריך לאגוד כדי להחשיב כ"אגד".

לשם בירור העניין הגמרא משתמשת במצוות הזאת מי חטאת על טמא מת, שנאמר בה על הכהן "**וְלָקַח** הַכֹּהֵן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב" ומלמד הספרי (פרשת חוקת) בגז"ש "**וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת** אֵזוֹב וּטְבַלְתֶּם בַּדָּם" (צביעה בדם את המזוזות והמשקוף בפסח מצרים) – שהכוהן יאגוד שלושה אזובים לשם קיום הזאה על טמא מת (תוס' ד"ה "בשלש").

רב חסדא

רב חסדא: אגד של פריט אחד לא נחשב "אגד" (לא לעניין חבילת ענפים שפסולה לסיכוך ולא להכשר אגודת אזוב להזאה), שלושה פריטים נחשבים אגד, שני פריטים זו מחלוקת רבי יוסי וחכמים, כמוכח במשנה בפרה.

משנה פרה יא,ט

מִצְוַת אֵזוֹב (להזות על טמא מת ממי אפר החטאת) שְׁלֹשָׁה קְלָחִים (שורשים) וּבָהֶן שְׁלֹשָׁה גִּבְעוֹלִין (הקנה האמצעי של האזוב. כך שלכל קלח יש לפחות גבעול אחד). רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מִצְוַת אֵזוֹב שְׁלֹשָׁה גִּבְעוֹלִין (כדעת ת"ק ומוסיף עליו) וּשְׁיָרָיו שְׁנַיִם (אם לאחר זמן נפל אחד משלושת הגבעולים, שניים שנשארו – כשרים להזאה) וְגַרְדּוּמָיו כָּל שֶׁהוּא (לאחר הזאות רבות, שכוללות טבילת האזוב במים והצלפתו באוויר, נשברים גבעולי האזוב – ועדיין אגודת האזוב כשרה כל עוד נשאר מכל שלושת הגבעולים כל שהוא לאגוד אותם).

רב חסדא אמר שאגד של שניים זו מחלוקת רבי יוסי וחכמים – אך לא ביאר מי מה סובר כל אחד?

ניתן לדייק מדברי רבי יוסי במשנה, באומרו "וּשְׁיָרָיו שְׁנַיִם" שכוונתו שאגד שני גבעולין כשר בדיעבד, ולכתחילה למצווה צריך "שְׁלֹשָׁה גִּבְעוֹלִין". לעומתו סובר ת"ק ששלושה גבעולין זה לעיכובא ולא כשר בפחות.

מכאן נסיק לדעת רב חסדא, אגד של שני פריטים לת"ק לא נחשב "אגד" ולרבי יוסי נחשב "אגד".

ברייתא

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵזוֹב תְּחִילָּתוֹ שְׁנַיִם (אגודת אזוב שנעשתה מתחילה בשני גבעולים) וּשְׁיָרָיו אֶחָד (אגודת אזוב לאחר הזאות שנשאר בה רק גבעול אחד) – פָּסוּל, וְאֵינוֹ כָּשֵׁר (לכתחילה) עַד שֶׁיְּהֵא תְּחִילָּתוֹ שְׁלֹשָׁה (גבעולים) וּשְׁיָרָיו שְׁנַיִם (ובדיעבד יישאר שנים).

מדברי רבי יוסי בברייתא "וְאֵינוֹ כָּשֵׁר עַד שֶׁיְּהֵא תְּחִילָּתוֹ שְׁלֹשָׁה" משמע שלדעתו שלושה גבעולים הינו לעכב, ופחות מכך אינו נחשב אגד? (ורק שיריים כשרים בשני גבעולים)

ברייתא

אֵזוֹב תְּחִילָּתוֹ שְׁנַיִם (אגודת אזוב שנעשתה מתחילה בשני גבעולים) וּשְׁיָרָיו אֶחָד (אגודת אזוב לאחר הזאות שנשאר בה רק גבעול אחד) – כָּשֵׁר, וְאֵינוֹ פָּסוּל עַד שֶׁיְּהֵא תְּחִילָּתוֹ וּשְׁיָרָיו אֶחָד (ובדיעבד יישאר אחד).

מלשון הסיפא "וְאֵינוֹ פָּסוּל... וּשְׁיָרָיו אֶחָד" משמע שנשאר גבעול אחד פסול ומלשון הרישא "וּשְׁיָרָיו אֶחָד כָּשֵׁר" משמע שנשאר גבעול אחד כשר?

כוונת הברייתא בסיפא לא לדון בשיירים אלא במצווה לכתחילה, ויש לתקן "עַד שֶׁתְּהֵא תְּחִילָּתוֹ כְּשִׁיָּרָיו אֶחָד". ופירושה, אם לכתחילה עשה דבר שכשר רק בדיעבד (גבעול אחד בשיריים) – פסול.

הפוך את ההסבר בדברי רב חסדא, לרבי יוסי אגד של שנים אינו אגד ויש לאגוד שלושה גבעולי אזוב, לחכמים לכתחילה צריך שלושה גבעולים אבל בדיעבד גם שני גבעולים כשרים להזאה.

וכך מוכח מהברייתא שלדעת ת"ק "אֵזוֹב תְּחִילָּתוֹ שְׁנַיִם", שניתן לקיים את מצוות ההזאה בשני גבעולים.

סיכוך בדבר המקבל טומאה [יג ע"ב 1 "דרש מרימר"- 12 "דליתנהו דמי"]

המשנה פוסקת שאסור לסכך בדבר המקבל טומאה, והגמרא ממשיכה להביא דברים שמותר לסכך בהם או אסור לסכך בהם.

רב	דין	התייחסות נוספת
דָּרַשׁ מָרִימָר	הָנֵי **אִיסּוּרְיָיתָא דְּסוּרָא** (חבילות קנים שעושים בעיר סורא, וקושרים אותם כדי שיהיה קל יותר למכור בשוק בחבילות קבועות) – **מְסַכְּכִין בְּהוּ**.	אפילו שהמוכר אגד את הקנים (ומשום גזירת אוצר לא מסככים בחבילות קשורות) אין דרך להשאיר אותם קשורים והקונה יתיר לבסוף את האגודה כדי לייבשה, לכן מותר לסכך בהם גם בעודם קשורים (אין חשש שיניח קנים אלו על הסוכה בעת שהם מחוברים לייבשם וימלך להשאיר אותם לסכך).
אָמַר רַבִּי אַבָּא	הָנֵי **צְרִיפֵי דְּאוּרְבָּנֵי** (צריף שהצייד מתחבא בו לצוד עופות שעשוי מענפי ערבות. בקצהו העליון של הצריף נקשרים ראשי ענפי הערבות בקשר אחד, ובקצה השני מעביר בחוט בין כל ענפי הערבות בשתי וערב ולבסוף קושר את החוט – כך שהצריף פתחו צר מלמעלה ורחב מלמטה) **כֵּיוָן שֶׁהוּתְּרָה רָאשֵׁי מַעֲדַנִּים שֶׁלָּהֶן** (הקשר העליון) – **כְּשֵׁרִין**. [איור 1]	ש: גם בהתרת הקשר העליון עדיין ענפי הערבה קשורים זה לזה מלמטה, ומדוע לא חוששים לגזרת אוצר? רב פפא: עסקינן שהתיר את הקשר של החוט התחתון, וחידש רבי אבא שמותר לסכך אף שהענפים מחוברים בחוט, אלא די בכך שהחוט בסופו לא קשור. רב הונא בן רב יהושע: אין התרת החוט התחתון מעכב את הסיכוך, כיוון שלא ניתן לטלטל את ענפי הערבה באמצעות החוט הזה (הציידים מטלטלים את הצריף בהחזקת הקשר העליון), וכל חוט אגד שאינו מיועד לטלטול – אינו נחשב "אגד" (ובעת שיתיר את הקשר העליון ויטלטל את הצריף ממילא הקשר התחתון יתפרק).
אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר שְׁמוּאֵל	**יְרָקוֹת** שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ (מרור) **בַּפֶּסַח** (כמו מרור וחזרת) **מְבִיאִין אֶת הַטּוּמְאָה** (הירקות נחשבים כ"אוהל", בתנאי שהם לחים ולא יבשים. לכן כדין "אוהל" הירקות מוליכין את הטומאה ממת שנמצא תחתם לכל כלי שהם מאהילים עליו) **וְאֵין חוֹצְצִין בִּפְנֵי הַטּוּמְאָה** (גם ירקות לחים אינם "חוסמים" את טומאת המת מלעלות עד הרקיע, בניגוד לדין "אוהל". חכמים חששו שיניח כלים מעל הירק הלח וישכח והירק יתייבש ויחשוב שהכלי עדיין טהור – לכן גזרו לטמא את הכלים מעל הירק גם בעת שהם לחים) [איור 2] **וּפוֹסְלִין בַּסּוּכָּה מִשּׁוּם אָוִיר** (הרחקת הסכך מהדופן שלושה טפחים "מנתקת" את הדופן מהסוכה ונפסלת הסוכה שנפחתה לה דופן. ראה יז ע"א. וסיכוך בירקות אלו נחשב כאוויר פסול ולא כסכך פסול, שדינו קל יותר) [איור 3]	ש: מה הסיבה שהירקות הלחין אינם חוצצים בפני הטומאה לבקוע לרקיע ומחשיבים אותם כאוויר לפסול את הסכך? ת: כיוון שהירקות דקים וסופם להתייבש להיות פריכים וליפול, לכן גם כשהירקות לחים מחשיבים אותם כאינם (ואינם חוצצים בפני הטומאה ונחשבים כאוויר בסכך).

1. צריף להסוואת ציידי עופות עשוי מענפי ערבה בקצה העליון יש קשירה קבועה שמחזיקה את הענפים וניתן להחזיק בה את הצריף, ובתחתיתו יש חוט ששזור בין ענפי הערבה וקשור בסופו

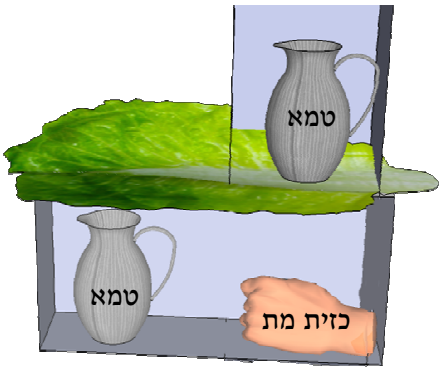

2. ירק למרור לח משמש גם כ"אוהל" להוליך את הטומאה ולהתרחב מתחת לכל ה"אוהל", וגם גזרו חכמים שלא יחסום את הטומאה כ"אוהל" והטומאה בוקעת עד הרקיע (בצבע אפור)

3. שלושה טפחים של ירק לח בקצה הסכך – פוסל סוכה של שלוש דפנות, כיוון שהוא "מנתק" את הדופן שסמוך לה והסוכה נחשבת כבעלת שתי דפנות בלבד

סיכוך בידות האוכל [יג ע"ב 12 "ואמר רבי אבא"-יד ע"א 18 "להופכן בעתר"]

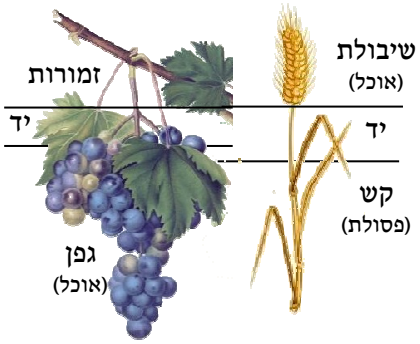

אסור לסכך בדבר המקבל טומאה (יא ע"א), ולכך אין לסכך באוכל. הגמרא דנה בדין "יד האוכל" (כמו ידית, העוקץ, החלק הסמוך כשיעור יד לתבואה עצמה ומשמש להחזקתה. למשל, אורכה בגפן טפח מכל צד ובקנה של שיבולת שלושה טפחים. עוקצים א,ג), מצד עצמו הוא טהור כיוון שאינו אוכל, אבל אם בעליו רוצה בו נחשב כחלק מהאוכל ומקבל טומאה (ונגיעת היד בטומאה מוליכה את הטומאה לכל האוכל) ואסור בסיכוך, ואם אין בדעתו להשתמש בו נחשב כפסולת הוא וכשר לסיכוך.

הגמרא מביאה ארבע מחלוקות וקושרת ביניהן. שתי מחלוקות בסיכוך סוכה: א. רבי אבא ורב מנשיא בר גדא בדעתו של רב הונא: האם הקוצר תבואה לסכך ידות התבואה כשרות לסיכוך? ב. חכמים ואחרים האם ידות פסולות לסיכוך הסוכה. ושתי מחלוקות בטומאת כלים: ג. האם כדי להפוך מחשבה יש צורך במעשה או די במחשבה? הדבר תלוי המח' בפירוש המילה "שבסס". ד. כיצד מועילות הידות לאחר שדש אותן?

רב הונא

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוּנָא: הַבּוֹצֵר לַגַּת (ענבים בשביל לדרוך אותם בגת ולא לשם אכילה) – אֵין לוֹ יָדוֹת (הבוצר אינו צריך את היד להחזיק את אשכולות הגפן ואף מעדיף שהידות לא יהיו, לכן הן אינן מקבלות טומאה ואינן מוליכות את הטומאה על כל האוכל).

לדעת רב מנשיא בר גדא דיבר רב הונא בסכך, שלא נוח לקוצר בחיבורי הקש והגבעולים ולכן לא נחשבים ידות – כ"ש בדין בוצר שאינו רוצה בעוקצי הגפנים (שסופחים חלק מהיין בעת ההמתנה לדריכה בגת ומפסידים אותו) שלא יחשבו ידות.
אבל לדעת רבי אבא דיבר רב הונא דווקא בעוקצי הענבים שאין להם ידות, אבל לתבואה שנקצרה לסכך יש ידות כיוון שנוח למסכך בחיבורים שהגרעינים לא יתפזרו ויאבדו.
למעשה, נחלקו בדעת רב הונא, האם הקוצר לסכך – יש לתבואה ידות (נובע מהשאלה האם הקוצר רוצה את החיבורים הללו)

רב הונא

וְרַב מְנַשְּׁיָא בַּר גַּדָּא אָמַר רַב הוּנָא: הַקּוֹצֵר (תבואה) לְסֹכֶךְ – אֵין לוֹ יָדוֹת (התבואה מתחלקת לשיבולת שמכילה את גרעיני האוכל ולקש שהוא פסולת, והקוצר לסכך מעדיף שלא יהיו בתבואה גרעינים כיוון שהם מקבלים טומאה ופסולים לסיכוך, ואם הגרעינים יהיו מרובים מהקש – הם יפסלו את הסוכה, לכן הבוצר לא רוצה את החיבור של הקש לגרעינים, ולכן הקש אינו נחשב יד להוליך את הטומאה לשיבולת)

נסה לתלות את המחלוקת האמוראים במחלוקת התנאים: בברייתא סובר ת"ק אין לפירות ידות ולכן כל הפסולת כשרה לסיכוך, ואחרים סוברים יש לפירות ידות שפסולות לסיכוך.
רבי אבא שסובר שקוצר תבואה לסכך יש לה ידות בוודאי הוא כדעת אחרים (ובוודאי לא כדעת ת"ק).
אבל האם רבי מנשיא שסובר שקוצר לסכך אין לה ידות, דעתו כדעת ת"ק? או שאפשר להעמיד את הברייתא במקרה אחר (שקצר את התבואה לשם אכילה ובאותה עת יש לה ידות על מנת להחזיק את האוכל, ולכן גם כשנמלך לסכך בתבואה – נשאר דינה שיש לה ידות) ובדין שרב מנשיא הציג גם אחרים יסברו כמותו שאין ידות לתבואה כיוון שנקצרה לשם סיכוך?

ברייתא

סוֹכֵי (ענפי) תְּאֵנִים וּבָהֶן תְּאֵנִים, פַּרְכִּילִין (זמורות) וּבָהֶן עֲנָבִים, קַשִּׁין וּבָהֶן שִׁבֳּלִים, מַכְבֵּדוֹת (ענפי דקל) וּבָהֶן תְּמָרִים – כּוּלָּן אִם פְּסוֹלֶת (הענפים, הזמורות וכו') מְרוּבָּה עַל הָאוֹכָלִין (התאנים, הענבים וכו') – כְּשֵׁרָה (שהפירות הפסולים לסיכוך בטלים ברוב הפסולת הכשרה לסיכוך), וְאִם לָאו – פְּסוּלָה.
אַחֵרִים (רבי מאיר) אוֹמְרִים: עַד שֶׁיְּהוּ קַשִּׁין (או הענפים, הזמורות וכו') מְרוּבִּין עַל הַיָּדוֹת (החלק הסמוך לאוכל) וְעַל הָאוֹכָלִין (שתהא הפסולת מרובה על היד והאוכל).

יאמר רב מנשיא שלכו"ע קוצר תבואה לסיכוך אין לה ידות (כשיטתו), ובברייתא נחלקו ת"ק ואחרים בדין אחר – קצירת תבואה לאכילה ולאחר מכן נמלך לסכך בתבואה (לת"ק מועילה מחשבתו להשתמש בתבואה לשם סיכוך על מנת לבטל את הידות של התבואה. לאחרים לא מועילה מחשבתו והיא נשארת בפסולה, לכן צריך שתהא הפסולת מרובה על האוכל והידות כדי לבטל אותה).

משנה כלים כה,ט

[כלי אינו מקבל טומאה כל עוד לא הסתיימה מלאכתו והוא נחשב "כלי"] כָּל הַכֵּלִים יוֹרְדִין (ראויים לקבל) לִידֵי טוּמְאָה בְּמַחְשָׁבָה (יוצר הכלי שהחליט בדעתו לא להשלים את הכלי ולהשתמש בו כשאינו מושלם – במחשבתו מאפשר לכלי לקבל טומאה) וְאֵין עוֹלִין מִטּוּמְאָתָן (סיים מלאכתו ביצירת הכלי והכלי מוכן לקבל טומאה, ולאחר מכן נמלך לשכלל את הכלי למשהו אחר – לא מתבטלת הכנת הכלי לקבל טומאה. למשל, עיבד עור למיטה ואז נמלך לעשות מהעור סנדלים – לא מועילה מחשבתו לבטל מוכנות לטומאה) אֶלָּא בְּשִׁינּוּי מַעֲשֶׂה (רק כשיחל לחתוך את העור באיזמל).
מַעֲשֶׂה (לשינוי ייעוד החפץ. למשל, חיתוך לשם סנדלים) – מוֹצִיא מִיַּד מַעֲשֶׂה (עשה מעשה קדום שמעיד על ייעוד החפץ, כמו קיצץ קצוות העור כדי לייפותו לשם כיסוי שולחן) וּמִיַּד מַחְשָׁבָה (חשב לעשות מהעור מפה), מַחְשָׁבָה – אֵינָהּ מוֹצִיאָה לֹא מִיַּד מַעֲשֶׂה וְלֹא מִיַּד מַחְשָׁבָה.

אם קצר את התבואה לשם אכילה – כיצד לת"ק אין לתבואה ידות?! הרי בעת שנמלך לאוכלן בוודאי יש ידות וכיצד כעת התבטלו?
ואם נאמר שבעת שנמלך לסכך עם התבואה – בטלה מחשבת האכילה, וכי באמצעות מחשבה מתבטלת מחשבה קודמת? והרי נאמר במשנה בכלים אין מחשבה מוציאה מידי מעשה! (והמעשה שקצר לשם אכילה הוא הקובע את מהות התבואה ולא המחשבה שחשב לאחר מכן)

משנה עוקצים א,ה

כָּל יְדוֹת הָאוֹכְלִין (למשל, הקש של השיבולים) שֶׁבְּסָסָן (פירוש מילה זו תתברר בגמרא) בַּגּוֹרֶן – טְהוֹרוֹת (שגילה דעתו במעשה ה"ביסוס" שאינו רוצה בידיים וטהור מלקבל טומאה ולא יוליך טומאה לשאר האוכל). וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא (לא די במעשה ה"ביסוס" להפקיע את הטומאה).

אם ננסה לתרץ ולחלק בין "כלי" במשנה שלא מועיל מחשבה להוציא מידי מעשה (כיוון שהוא חשוב מעת שנקרא עליו שם "כלי"), לבין יד של תבואה שרק משמש לצורך אכילה ושכשם שנעשה במחשבה (הקוצר לאכילה מגלה דעתו שנוח לו שיש יד) כך מתבטל במחשבה (בחשיבה על התבואה לשם סיכוך מפקיע את חשיבות היד שנתן לה בעבר).

חילוק זה אפשרי ותלוי בפירוש המילה "בְּסָסָן" במשנה:

פירוש	דעת ת"ק	דעת ר"י	המשמעות
גילגלן (לשון "מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמָיִךְ") – התיר את האגד של העומר והשיבולים התגלגלו והתפזרו בגורן.	התרת הקשר משנה את ייעוד השיבולים מתבואה (שדרך השיבולים שמיועדים לתבואה לקשר אותם לעומרים), ואף מעשה שאינו משנה את התבואה עצמה מועיל ודומה למחשבה.	לא די במעשה זה כדי לבטל את הידות.	ניתן לשנות את ייעוד היד על ידי מחשבה (דעת ת"ק במשנה) ועל פיו להעמיד את ת"ק בברייתא שדי בכך שנמלך מלאכול מבטל את הידות.
דש (לשון "נָבוּס קָמֵינוּ") – דש את ידות התבואה ברגלי הבהמה או בפטיש.	רק במעשה ממש ניתן לשנות את ייעוד יד התבואה (ולא ניתן לשנות ייעוד במחשבה).		לכו"ע לא ניתן לשנות ייעוד היד על ידי מחשבה בלבד, וא"א להעמיד את דברי רבי מנשיא לכו"ע (לשיטתו אין כיצד לבסס את דעת ת"ק בברייתא).

רבי שמעון בן לקיש

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: (גם לאחר דישת התבואה עדיין הידות מטמאות) הוֹאִיל וּרְאוּיוֹת לְהוֹפְכָן בְּעֶתֶר (נוח לחקלאי בזרייתו להפוך את התבואה בקלשון שכדיין מעורבת עם הקשים, כי אחרת הגרעינים הקטנים יפלו בין שיני הקלשון והזרייה תהא פחות טובה).

כדי להעמיד את שיטת רב מנשיא גם ע"פ ההסבר השני של "בססן" הגמרא מעמידה את הברייתא במקרה שעשה מעשה ממש כדי לשנות ייעוד הקשים מאכילה לסיכוך. הגמרא תקשה על תירוץ זה ותעמיד אותו לבסוף.

תירוץ	קושיה
כפי שבמשנה עסקינן ש"בססן" ודש את ענפים להשתמש בהם בסכך כך גם בברייתא עשה מעשה ולכן לת"ק אין לתבואה ידות (שהמעשה שינה את הייעוד).	אם עסקינן בברייתא שדש את הענפים – מדוע לשיטת אחרים יש לתבואה ידות? הרי עשו בה מעשה לשנות את ייעודה!
אחרים סוברים כרבי יוסי שמטמא את הידות למרות שנעשו בהן מעשה לשינוי ייעודן.	כיצד אפשר לומר שאחרים אומרים שלקשים יש ידות ומטמאים כרבי יוסי? והרי טעמו של רבי יוסי במשנה כדברי רבי שמעון בן לקיש, שהקשים טמאים כיוון שהחקלאי עדיין רוצה בהם, אבל בברייתא לאחר שנידושו הקשים הם אינם ראויים לכלום ומדוע לא יחשבו כפסולת ויהיו ראויים לסיכוך?
הקשים ראויים לאחר פירוק הסוכה לתפוס בהם את השיבולים, ויש לידות תועלת עבור המסכך ולכן הן עדיין מקבלים טומאה.	

משנה עוקצים א,ה

כָּל יְדוֹת הָאוֹכְלִין שֶׁבְּסָסָן בַּגּוֹרֶן – טְהוֹרוֹת, וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא.

מַאי בְּסָסָן? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בְּסָסָן (דש) מַמָּשׁ רַבִּי (אֱלִיעֶזֶר) אוֹמֵר: הִתִּיר אַגְדָּן.

מילא לפירוש רבי אליעזר ש"בססן" הכוונה להתרת אגודת הקשים ולא עשה מעשה משמעותי בקנים– לכן לרבי יוסי לא מועיל מעשה זה והוא עדיין מטמא את הידות, אבל לרבי יוחנן שהכוונה לדישה ממש – למה לרבי יוסי מטמא?

רבי שמעון בן לקיש: הואיל וראויים הקשים להפוך אותם בעתר (קלשון) – נוח לחקלאי בקשים ולכן עדיין הידות מקבלות טומאה.

אָמַר רַבִּי (אֱלִיעֶזֶר): לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים כְּעֶתֶר? לוֹמַר לְךָ מָה עֶתֶר זֶה מְהַפֵּךְ אֶת הַתְּבוּאָה בַּגּוֹרֶן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם – אַף תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים מְהַפֶּכֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמִּדַּת אַכְזָרִיּוּת לְמִדַּת רַחֲמָנוּת.

סיכוך בנסרים [יד ע"א 19 "מסككין בנסרים"-ע"ב 32 "ידי חובתו"]

הגמרא דנה ברוחב הנסר (לוח עץ) הכשר לסיכוך, ומביאה מספר שיעורי רוחב שמקורם בדינים שונים:

א. עד שלושה טפחים: **לבוד** – נחשב מרווח המצוי בין שני חפצים כאינו מבחינה הלכתית.

ב. ארבעה טפחים: **גזרת תקרה** – נסר ברוחב ארבעה טפחים פסול לסיכוך, מחמת האומרים מה לי בישיבה תחת נסר זה בסוכה מה לי בישיבה תחת הנסר שכזה בבית (שרוב תקרות הבתים רוחב נסריהן הינו ארבעה טפחים), ויטעו לישב בבית בחושבם שאף דינו כסוכה.

ג. ארבעה טפחים ומעלה: **רשות היחיד** – הרשות הקטנה ביותר ושטחה ארבעה טפחים על ארבעה טפחים. **פסול סוכה** – במידה ובאמצע הסכך יש ריווח של ארבעה טפחים על ארבעה טפחים הרווח בסכך נחשב כסוכה בפני עצמה ופוסל את כל הסכך (ואינו מתבטל ברוב סכך כשר).

ד. עד ארבע אמות: **דופן עקומה** – עד ארבעה אמות בצידי הסוכה ניתן לסכך בדברים הפסולים לסיכוך, וייחשב כחלק מהדפנות ואין בהם כדי לפסול את הסכך (אך מאידך אסור לישב תחתיהן כדין היושב תחת הדפנות).

משנתנו

מְסַכְּכִין בִּנְסָרִים (לוחות עץ) דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה שהם כשרים לסיכוך, שאין מקבלים טומאה וגידולם מן הארץ) וְרַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר. [איור 1] נָתַן עָלֶיהָ (על סוכה כשרה בצד הדפנות) נֶסֶר שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים – כְּשֵׁרָה וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִישַׁן תַּחְתָּיו (נחשב הנסר כדופן עקומה, והישן תחתיו כישן תחת דפנות הסוכה). [איור 2]

נחלקו רב ושמואל בהסבר מחלוקת המשנה רבי יהודה ורבי מאיר:

	נסר עד ארבעה טפחים	נסר ארבעה טפחים
רב	לכו"ע כשר (שאינו דומה לתקרה שישנה לרוב בני האדם בביתם, וכיוון שמציאות זו אינה שכיחה - אין לגזור בה)	רבי יהודה – כשר. רבי מאיר – פסול מחמת גזירת תקרה (מחשש שיטעה לשבת בביתו, שאף בביתו ישן תחת נסרים של ארבעה טפחים).
שמואל	רבי יהודה – כשר (שאינו דומה לרוב התקרות ואין לגזור בכך). רבי מאיר – פסול מחמת גזירת תקרה (חשש למיעוט בני אדם שבביתם בתקרה יש נסרים קטנים מד"ט).	לכו"ע פסול, שאף רבי יהודה חושש לגזרת תקרה (שרוב בני אדם תקרת ביתם עשויה מנסרים של ארבעה טפחים)

כיצד רבי מאיר לדעת שמואל סובר שנסר פחות מארבע טפחים פוסל בסוכה, הרי זה נחשב כקנים בעלמא, ואם נסרים אלה פסולים במה יכול לסכך את סוכתו?!

רב פפא: יש להעמיד באופן אחר את דעתו של שמואל בהסבר המשנה:

	נסר פחות מג"ט	נסר בין ג"ט לד"ט	נסר ד"ט	
רב	לכו"ע כשר, שנסרים ברוחב זה קנים בעלמא.	לכו"ע כשר	רבי יהודה – כשר. רבי מאיר – פסול (גזירת תקרה)	
שמואל		רבי יהודה – כשר (אין "מקום" נחשב פחות מד"ט, כשטח רה"י, לכן אין גזירת תקרה בנסר ברוחב זה). רבי מאיר – פסול (אם בסוכה הנסר יותר מג"ט היה אוויר א"א "לסותמו" מדין לבוד, משמע שנסר ברוחב זה נחשב בפני עצמו ושייך בו גזירת תקרה).		לכו"ע פסול

ניחא לשמואל שלכו"ע נסר ארבעה טפחים פסול, לכן אמרה משנתנו בסיפא שאין לישון תחת הנסר (שהוא סכך פסול ונחשב כדופן עקומה). אך רבי יהודה לדעת רב כשר לסיכוך נסר רחב ד"ט, ומדוע משנתנו אסרה לישון תחת סכך שכשר לסיכוך?

הסיפא של המשנה איננה לכו"ע אלא רק לשיטת רבי מאיר, ולרבי יהודה ניתן לישון תחת נסר של ד"ט.

1. סיכך בנסרים ברוחב ד"ט

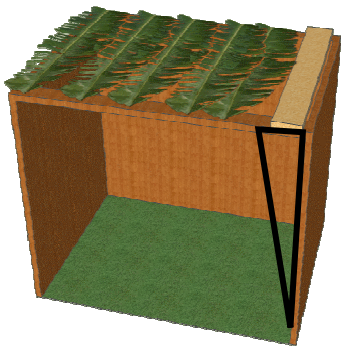

2. דופן עקומה ברוחב ד"ט

ברייתא

שְׁנֵי סִדִינִין (הפסולים לסיכוך כיוון שמקבלים טומאה, אך כל אחד בפני עצמו מתבטל לסכך הכשר) – מִצְטָרְפִין (לפסול את הסוכה יחדיו, בארבעה טפחים [הסדינים באמצע הסכך ולא ניתן להעמיד בדופן עקומה]), שְׁנֵי נְסָרִין – אֵין מִצְטָרְפִין (לפסול, מפני שכל אחד בפני עצמו כשר לסיכוך. דעת רבי יהודה). רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף נְסָרִין כִּסְדִינִין (לפסול את הסוכה). [איור 3]

ברייתא

סִכְּכָהּ בִּנְסָרִים שֶׁל אֶרֶז שֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה דְּבָרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה, יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה – רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּשָׁעַת הַסַּכָּנָה (שגזרו הרומאים לאסור את קיום המצות) שֶׁהֵבִיאוּנוּ נְסָרִים שֶׁהָיוּ בָּהֶן אַרְבָּעָה (כיוון שדרך בני האדם לעשות את התקרה בנסרים של ד"ט הרומאים לא הכירו שהנסרים לשם סוכה) וְסִיכַּכְנוּ עַל גַּבֵּי מִרְפֶּסֶת וְיָשַׁבְנוּ תַּחְתֵּיהֶן (משמע שסוכה שסיככה בנסרים של ד"ט כשרה).

אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? אֵין שְׁעַת הַסַּכָּנָה רְאָיָה!

ברייתא

סִכְּכָהּ בִּנְסָרִים שֶׁל אֶרֶז שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה דְּבָרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, אֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה – רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר.

וּמוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר שֶׁאִם יֵשׁ בֵּין נֶסֶר לְנֶסֶר כְּמְלֹא נֶסֶר (אפילו הנסרים הינם ד"ט) – שֶׁמַּנִּיחַ פְּסָל (פסולת גורן ויקב שהינה סכך כשר) בֵּינֵיהֶם וּכְשֵׁרָה (עיין יח ע"א. עסקינן שמשני הצדדים של הסוכה יש פחות מד"א, וכשרה בגלל ששניהם דופן עקומה, ובאמצע יש שמונה טפחים של סכך כשר [ויכל לשנות אף דין זה לשיטת רבי יהודה, אך נקט דווקא לרבי מאיר לרבותא, שאפילו שמחמיר בין ג"ט לד"ט מודה שהסכך כשר]). [איור 5]

וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה (שאף שמיקל יש מקום להחמיר במקום) שֶׁאִם נָתַן (בצידי הסוכה) עָלֶיהָ נֶסֶר (אחד) שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים כְּשֵׁרָה (אומנם הסכך כשר על ידי דופן עקומה, אך) וְאֵין יְשֵׁנִים תַּחְתָּיו, וְהַיָּשֵׁן תַּחְתָּיו לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ.

ניחא לשיטת שמואל שלכו"ע נסר רחב ארבעה טפחים פסול, לכן נעמיד את מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר במשנה וגם בברייתא בנסר בין ג"ט לד"ט (לרבי יהודה נסר פחות מד"ט כשר לסיכוך כל הסוכה ולכן גם אם "הצטרפו" הנסרים הסוכה כשרה, ולרבי מאיר נסר מג"ט ומעלה פסול לסיכוך ולכן מצטרפים שני הנסרים לפסול את הסכך בגלל שהם ארבעה טפחים באמצע הסוכה).

אך לשיטת רב, רבי מאיר במשנה אינו תואם את דעתו בברייתא. שהרי אם נעמיד בברייתא:

1. הנסרים הפסולים הינם ד"ט - כל מושג "הצירוף" בברייתא אינו ברור, מדוע יש לצרף שני נסרים זה לזה, הרי אף נסר אחד לבדו שרחב ד"ט לרבי מאיר במשנה פסול, ומדוע יש לצרף?!
2. הנסרים הפסולים פחות מד"ט - מדוע לרבי מאיר פסול? הרי לשיטת רב לכו"ע נסר רחב פחות מד"ט כשר?

לשיטת רב נעמיד את הברייתא בנסרים ד"ט:

רבי יהודה – נסרים ד"ט כשרים לסיכוך כל הסוכה (כמוכח במשנה) לכן גם אם "הצטרפו" הנסרים זה לזה הסוכה כשרה.

רבי מאיר – אם הרבה נסרים (ולא דווקא "שני" כלשון הברייתא) ד"ט ש"מצטרפים" זה לזה להיות ד"א הם פוסלים את הסוכה [איור 4] (חידש רבי מאיר שבאמצע הסוכה נסר ד"ט פוסל, ובצידי הסוכה עד ד"א נחשבים הנסרים דופן עקומה ורק בד"א הסוכה נפסלת).

לשון אחרת של הדיון: במשנה נחלקו על נסר באמצע הסוכה ובברייתא נחלקו על נסרים בצד הסוכה.

ניחא לשיטת שמואל שלכו"ע נסר רחב ארבעה טפחים פסול, לכן נעמיד את מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר במשנה וגם בברייתא בנסר בין ג"ט לד"ט, (לרבי יהודה במשנה נסר פחות מד"ט כשר לסיכוך כל הסוכה ולכן בברייתא גם אם "הצטרפו" הנסרים בצד הסוכה יותר מד"א כשרה (ולא גוזרים גזרת תקרה), ולרבי מאיר במשנה נסר מג"ט ומעלה פסול לסיכוך ולכן בברייתא מצטרפים מספר נסרים בד"א לפסול את הסכך, ולא אומרים דופן עקומה [איור 4]).

לשיטת רב ניחא דעת רבי מאיר בברייתא שהצטרפו הנסרים ד"א בצד הסוכה לפוסלה, אך לרבי יהודה שהכשיר (במשנה) נסר ד"ט מה כוונתו בברייתא "שְׁנֵי נְסָרִין אֵין מִצְטָרְפִין"? הרי מותר לסכך בהם ככל סכך בעלמא! (ואין בכך שום חידוש)

בגלל שרבי מאיר אמר שהנסרים מצטרפים לפסול את כל הסוכה רבי יהודה השתמש אף הוא בלשון "מצטרפים" ואמר שאינם מצטרפים (כיוון שהם כשרים לסיכוך. אף שלשון זה פחות מתאימה לדין).

יש ברייתא כדעת רב שלכו"ע פחות נסר מג"ט כשר והמחלוקת בין ר"י לר"מ דווקא בנסר ד"ט, ויש ברייתא כדעת שמואל שלכו"ע נסר ד"ט פסול והמחלקות בין ר"י לר"מ בנסר שפחות מד"ט.

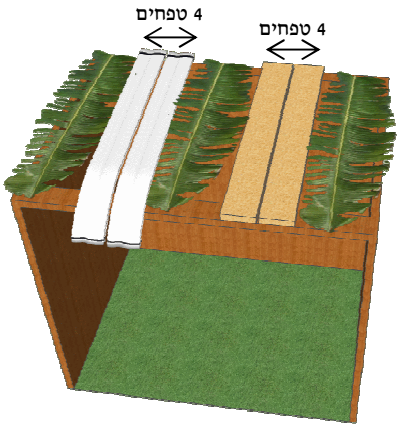

3. נסרים וסדינים מצטרפים

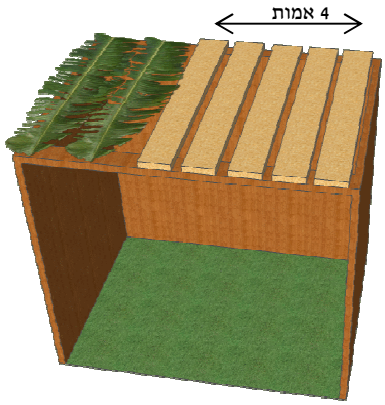

4. סיכך בד' אמות של נסרים

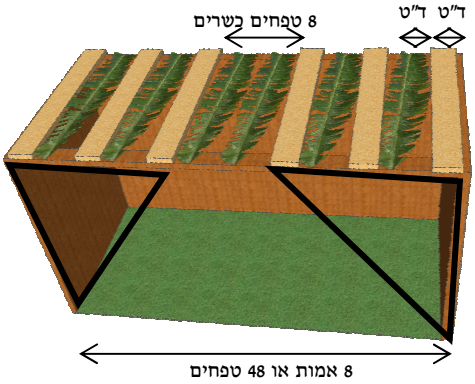

5. באמצע הסוכה שמונה טפחים שכשרים לישון ולא נפסלת בגלל שמשני הצדדים יש דופן עקומה

סיכוך בנסרים על צידיהם [יד ע"ב 32 "איתמר הפכן"- 44 "נידון כסוכה"]

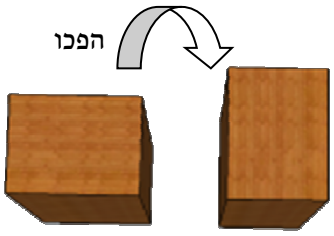

לאחר שהובאה במשנה דעתם של רבי יהודה ורבי מאיר ברוחב נסר כשר, לשיטת שמואל לכו"ע נסר רחב ד' טפחים פסול ונסר שפחות מג' טפחים כשר, דנה הגמרא בהפך את צידו הפסול של הנסר וסיכך בצד הכשר. ודנה האם העובדה שהסכך פסול לסיכוך באופן אחד – פוסלת אותו לסיכוך בשאר האופנים?

ברייתא

הֲפָכָן (נסרים פסולים ברוחב ד"ט) עַל צִידֵיהֶן (הקטנים מרוחב ג"ט) [איור 1] רַב הוּנָא אָמַר: פְּסוּלָה (ששם פסול על הנסרים, שיפודין מתכת ולכן פסולים בכל עניין), וְרַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמְרִי: כְּשֵׁרָה (פסילת נסרים לסיכוך הוא בגלל גזרת תקרה, וכיוון שאין דרך אנשים לסכך בנסרים קטנים מג"ט – לא יעטו אנשים לשבת תחת הנסרים בבית, לכן לא גזרו חכמים בכך והם כשרים).

הזדמן רב נחמן לעיר סורא ונכסנו לשאול אותו רב חסדא ורבה בר רב הונא בדין סיכוך בנסרים פסולים שהפכם לצידם הכשר? (שמא יגיד כדעתם) ענה להם: "פְּסוּלָה, נַעֲשׂוּ כְּשַׁפּוּדִין שֶׁל מַתֶּכֶת" (ובכל אופן הנסרים פסולים לסיכוך).
אמר להם רב הונא: וכי לא אמרתי לכם שיגיד רב נחמן כדעתי?! (טרם בואם לרב נחמן התכוונו האמוראים כצד מי יפסוק).
ענו לו: האם אמר לנו מר טעם בהלכה ולא קיבלנו את דעתו? כיוון שלא הסברת את דינך נצרכנו לשאול את רב נחמן.
אמר להם רב הונא: וכי בקשתם ממני לבאר לכם את הטעם ולא אמרתי לכם?!

ברייתא

[סוכה ש] אֵינָהּ מַחְזֶקֶת כְּדֵי רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ וְשׁוּלְחָנוֹ (פחותה מז"ט על ז"ט), אוֹ שֶׁנִּפְרְצָה בָּהּ פִּרְצָה כְּדֵי שֶׁיִּזְדַּקֵּר בָּהּ גְּדִי בְּבַת רֹאשׁ (נפרצה דופן הסוכה בתחתיתה בגובה של שלושה טפחים וגדי יכול לעבור דרכה מבלי להתכופף) [איור 2], אוֹ שֶׁנָּתַן עָלֶיהָ נֶסֶר שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִכְנִיס לְתוֹכָהּ (לתוך הסוכה) אֶלָּא שְׁלֹשָׁה טְפָחִים – פְּסוּלָה (כל שלושת הסוכות שנמנו פסולות).

האם אין כוונת הברייתא בדין השלישי שלקח את הנסרים שהיו רחבים ארבעה טפחים והפך אותם והכניס אותם לסיכוך על צידם שהוא שלשה טפחים? משמע שיש הוכחה לרב הונא, שהסוכה פסולה.

כוונת הברייתא בסוכה בעלת שלוש דפנות שסיכך את הצד החסר דופן בנסר ארבעה טפחים, שמתוכו שלושה טפחים היו בתוך הסוכה וטפח אחד בולט מחוצה לה – הסוכה פסולה כיוון ש"פסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה", ונחשב שכל הנסר ד"ט בתוך הסוכה לפוסלה (מדין גזרת תקרה. ולא ניתן להתיר באמצעות דופן עקומה כיוון שסיכך בצד שאין דופן) [איור 3]

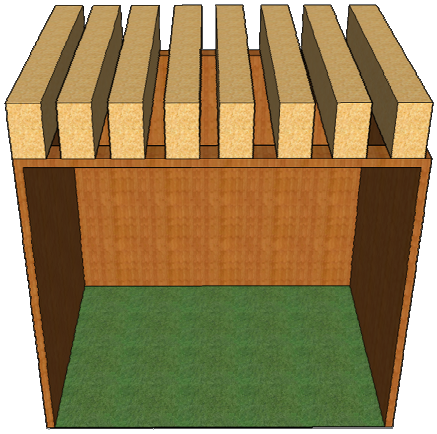

1. סיכך בנסרים ברוחב פחות מג"ט ובגובה ד"ט

2. סוכה שנפרצה בגובה ג"ט בתחתית הדופן כך שגדי יכול להיכנס דרכה בנוחות

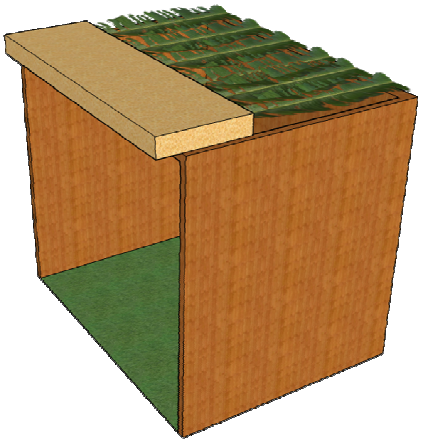

3. סוכה שסיכך בדופן החסרה נסר ששלושה טפחים בתוך הסוכה וטפח בחוץ

תיקון תקרת נסרים לסכך [טו ע"א 1 "תקרה שאין"- "לא בטלה"]

לאחר שבמשנה הקודמת עסקנו בסיכוך סוכה בנסרים, המשנה הנוכחית דנה בפעולות שיש לבצע כדי להכשיר בית שתקרתו מורכבת מנסרים (רחבים ד"ט, כי כך דרכם של אנשים לבנות את ביתם. רש"י. ברוחב של פחות מד"ט. פיהמ"ש לרמב"ם) לסוכה. תחת התנאי שאין מעל תקרת נסרים מעזיבה - רצפת טיט (כמוכח "וַיַּעַזְבוּ יְרוּשָׁלַם עַד הַחוֹמָה הָרְחָבָה" (נחמיה ג,ח) - שהוציאו מתוך ירושלים עפר להחזיק את החומה), שפסול לסיכוך כיוון שאינו גידולי קרקע.

משנתנו

תִּקְרָה (מנסרים רחבים ד"ט) שֶׁאֵין עָלֶיהָ מַעֲזִיבָה (רצפת טיט):
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְפַקְפֵּק (סותר ומנענע את כל הנסרים) וְנוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם (מוציא כל נסר שני ונותן במקומו סכך כשר), וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְפַקְפֵּק (יש לפקפק בלבד משום "תעשה - ולא מן העשוי") אוֹ נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם (ואינו מפקפק ונשאר פסול, ונתינת הסכך החדש היא עשיית הסוכה לשמה).
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם (מוציא כל נסר שני ושם סכך כשר במקומו) וְאֵינוֹ מְפַקְפֵּק (שאינו מועיל לפקפק כיוון שהנסרים ד"ט פסולים לסיכוך. רבי מאיר לשיטתו יד ע"א).

ניחא לבית הלל, לשיטתם הנסרים בתקרה נעשו לשם בית (ולא לשם סוכה) והבית פסול להיות סוכה מהטעם "תעשה - ולא מן העשוי" (חובה שבשעת העשייה תהא כשרה למצוות סוכה). לכן יש לעשות בנסרים עשייה: או פקפוק או סיכוך חלקי מחדש.
אך לבית שמאי, מהו הטעם לכך שהבית פסול מלהוות סוכה?
1. אם "תעשה ולא מן העשוי" – הרי די בפעולה אחת כדי לבטל את העשייה הישנה הפוסלת, ומדוע יש לפקפק וגם לנטול?
2. אם "גזרת תקרה" (אין לישב תחת נסרים רחבים ד"ט בסוכה, שמא יבואו לישב תחת נסרים ד"ט שבבית, ולהחשיבו כסוכה. יד ע"א) – הרי מועיל רק ליטול את חלק מהנסרים הפסולים (שלפחות יהיה רוב הסכך כשר), אך לא מועיל כלל מעשה הפקפוק של הנסרים, הרי הנסרים הפסולים בעינם עומדים?

לעולם התקרה פסולה לב"ש רק משום "גזרת תקרה" ולכן צריך ליטול חלק ממנה ולהכשירה, וכוונתם במשנה "מְפַקְפֵּק" - "אף אל פי שמפקפק" שלא הועיל במעשהו כלום (בניגוד להור"א שלב"ש ניתן לפקפק או ליטול למסקנה לב"ש אפשר רק ליטול).

	רבי יהודה	רבי מאיר
ב"ש	לא מועיל פקפוק, אלא רק הוצאת חלק מהנסרים	לא מועיל פקפוק, אלא רק הוצאת נסרים ושימת סכך חדש
ב"ה	מועיל פקפוק או הוצאת חלק מהנסרים	

שיטת בית שמאי בדעת רבי יהודה (ברישא של המשנה), הינה כדעת רבי מאיר! (ולא ייתכן שרבי מאיר יורה שיטת ב"ש)

זוהי טענת רבי מאיר, שב"ש וב"ה סוברים כשיטתו שאין לסכך בנסרים ד"ט. לכן אמר רבי מאיר לרבי יהודה: הינך סובר שנחלקו ב"ש וב"ה האם מועיל פקפוק, אך לשיטתי לכו"ע אין לסכך בנסרים ולכן לא מועיל פקפוק כלל (משום גזירת תקרה. לר"מ הדרך היחידה לכו"ע להכשיר את הסוכה הינה ליטול חלק מהנסרים ולשים סכך כשר)

משנה יד ע"א

מְסַכְּכִין בִּנְסָרִים דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה שהם כשרים לסיכוך, שאין מקבלים טומאה וגידולם מן הארץ) וְרַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר (מפני גזירת תקרה).

אם המח' במשנתנו בין ר"י לר"מ: האם מותר לסכך בנסרים ד"ט, מחשש לגזירת תקרה, הרי זו מחלוקת שנשתנה במשנה הקודמת, ומדוע יש לשנותה שוב במשנתנו?

רב חייא בר אבא בשם רבי יוחנן: שתי המשניות עוסקות בגזרות שונות:

	משנה ראשונה	משנה שנייה
	"מְסַכְּכִין בִּנְסָרִים" בנסרים משויפים (הראויים לשימוש ככלי) ואינם ברוחב ד"ט	"תִּקְרָה" נסרים ד"ט שאינם משויפים (אינם נחשבים ככלי וראויים לתקרה או לסכך)
ר"מ אוסר	משום "גזירת כלים", שאם יבואו לסכך בנסרים שכאלו (אף שאין להם בית קיבול לטומאה) יסכו אף בכלים שיש להם בית קיבול הראויים לקבל טומאה	משום "גזירת תקרה", שאם יבוא לסכך בנסרים אלו יבואו לשבת בחג גם בבית
ר"י מתיר	אין חשש שאם נתיר בנסרים יסכו בשאר כלים שמקבלים טומאה.	אין חשש שאם נתיר בנסרים ד"ט ישבו בחג בבית

רב יב ע"ב

רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: דְּאָמַר סִכְּכָהּ בְּחִיצִּין זְכָרִים כְּשֵׁרָה (שאין להם בית קיבול לקבל טומאה) בִּנְקֵבוֹת פְּסוּלָה (יש בעץ מגרעת להכניס את ראש החץ זכר, וכיוון שיש לעצים בתי קיבול הם מקבלים טומאה ופסולים לסיכוך)

לא גזר רב לאסור סיכוך בחצים זכרים אטו חצים נקבות (שיבואו להתבלבל, ולסכך אף בפסולים)

אליבא דרבי יוחנן במשנה הראשונה ר"מ גוזר נסרים משויפים שאינם בעלי קיבול (ואינם מקבלים טומאה) שמא יבואו לסכך בכלים שבעלי קיבול. והרי אם רב לא גזר בחיצים זכרים בגלל חיצים נקבות, ואם לא גוזרים – נכשיר לסכך בנסרים משויפים אף לרבי מאיר?

על כורחך העמדתו של רבי יוחנן נידחת, ובשתי המשניות חלקו ר"מ ור"י בגזירת תקרה. אם כך חוזרת השאלה מדוע יש כפילות במשניות?

משנתנו (הסיפא) היא המשכה של המשנה הקודמת (הרישא), והיא מתארת את הדו-שיח בין רבי יהודה לרבי מאיר לאחר שנחלקו:
רבי יהודה: לשיטתך חוששים לגזרת תקרה, הרי בית הלל התירו לפקפק את תקרת הנסרים ובכך להכשיר בית לסוכה – משמע שלא חוששים ל"גזרת תקרה"!
רבי מאיר: בדין זה אף בית הלל מודים לבית שמאי שאינו מועיל פקפוק, ולכו"ע ישנה "גזרת תקרה" (ולכן לא ניתן לסתור את דעתי מדעת ב"ה).

רב ושמואל יד ע"א

רב פפא: נחלקו רב ושמואל בהסבר מחלוקת במשנה של רבי יהודה ורבי מאיר:
רב – המחלוקת היא בנסרים ד"ט.
שמואל – המחלוקת היא בנסרים בין ג"ט לד"ט.

משנתנו דנה בתקרה של נסרים ד"ט (שסתם תקרה הינה של ד"ט) ובה דנו ר"מ ור"י מהי מחלוקת ב"ש וב"ה – דבר שתואם את שיטת רב שנסרים ד"ט לרבי יהודה כשרים (ולכן מועיל פקפוק).
אך לשיטת שמואל שלכו"ע נסרים ד"ט פסולים – כיצד מכשירים ב"ה אליבא דרבי יהודה לפקפק את הנסרים הפסולים?

שמואל יסביר באופן אחר את המשניות. במשנה הראשונה לכו"ע בנסרים ברוחב ד"ט אסור לסכך (משום גזרת תקרה) ובמשנה השנייה נחלקו ר"י ור"מ בדין אחר (ואין זה המשכה של המשנה כדעת רב):
האם יש לחשוש בגזירת תקרה במקום שרואים שהאדם בקי בהלכות סוכה ויודע שאין לשבת תחת תקרת נסרים בבית (משום "תעשה ולא מן העשוי") ולכן פקפק את הנסרים. לדעת רבי יהודה אין חוששים שיבוא לטעות בגזרת תקרה ויכול לישב תחת נסרים של ד"ט, אך יש לתקן את התקרה בכך שיפקפק אותה (לב"ה) או יסיר חלק מהנסרים (לב"ש ולב"ה).
לדעת רבי מאיר גזרת תקרה חלה על כל אדם (אף במקום שאין לחשוש שיטעה), ולכן בין לב"ש ובין לב"ה אין מועיל לפקפק (כי אסור לישב תחת נסרים שכאלה מחמת גזירת תקרה), אלא רק להסיר חלק מהנסרים ולהתייחס לנסרים הנותרים כפסולים ולהוסיף עליהם סכך.

נחלקו רב ושמואל בסברות רבי יהודה ורבי מאיר, וממילא מהו היחס בין המשנה הראשונה למשנה שנייה, ומהי מחלוקת בית שמאי ובית הלל במשנה השנייה:

	משנה ראשונה	משנה שנייה
רב	נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר בסיכוך נסרים ד"ט, ורבי מאיר גזר לאסור משום "גזרת תקרה" (אך פחות מד"ט לכו"ע מותר)	מוכיח רבי יהודה מדעת ב"ה שמותר לישב תחת נסרים של ד"ט (בתקרת נסרים, בתנאי שפיקפק את הנסרים, ואין איסור "תעשה ולא מן העשוי"). רבי מאיר סובר שאף לב"ה אסור לשבת תחת תקרת נסרים, ואין מועיל פקפוק (לכן יכול רק להסיר חלק מהנסרים הפסולים ולסכך בסכך כשר).
שמואל	נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר בסיכוך נסרים בין ג"ט לד"ט, ולכו"ע בד"ט אסור משום "גזרת תקרה".	נחלקו ר"י ור"מ בסיכוך נסרים בד"ט, במקום שאין חשש לטעות ב"גזרת תקרה" (שבקי בהלכות, כמוכח ממעשיו להכשיר את תקרת הבית "העשויה" לסוכה). לרבי יהודה בטלה גזרת תקרה, ויכול לסכך לדעת ב"ה בנסרים ד"ט בתנאי שפיקפק (כי היא "עשויה"). לרבי מאיר אף כאן חוששים לגזרת תקרה ואינו יכול לסכך בנסרים של ד"ט בשום אופן.